

KARYS

1971
BALANDIS
Nr. 4

KARYS

1971
Nr. 4 (1471)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklinė lenta, Melbourn- ne, Australijoje	(viršelis)
K. Škirpa — 5 p. DLK Kęstučio pulko kovos	109
Z. Raulinaitis — Karinė veikla Pabaltijy	117
V. Lagenpušas — Karinio topografo nuotyčiai	121
A. Budreckis — Lietuvos Didieji Etmonai	123
B. B. — Rusų ginkluota persvara	126
Tremties Trimitas	128
Šaulė Tremtyje	131
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	134
Karinės Žinios	135
K r o n i k a	137

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus

CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"

DETROIT, MICH. — V. Perminas

GRAND RAPIDS, MICH.—J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Priž-
gintas

WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"

WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas

TORONTO, ONT.—Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS"—916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1471)

BALANDIS - APRIL

1971

5 PĖSTININKŲ DLK KĖSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS

KAZYS ŠKIRPA
Gen. štabo pulkininkas

(Pradžia kovo mėn. KARYJE)

III bn. priešpuolis prasidėjo 6 val. ryto ir buvo suorganizuotas šitaip:

a) 2-rai kp. su "Šarūnu" (jam vadovavo ltn. Asevičius) buvo nurodyta pulti plentu Gibai - Pranckai kryptimi, palaikant ryšį su 8 p.p. iš kairės ir su 8-ta kp. — iš dešinės. Tikslas — išmušti priešą iš Pranckų ir įsitvirtinti pozicijose to kaimo rajone, apžergiant plentą.

b) 7-tai kp. buvo pavesta pulti per Krosną, siekiant užimti Totoriškius, kur įsitvirtinti, palaikant ryšius iš kairės su 2-ja kp. ir iš dešinės — su 9-ta kp.

c) 9-tai kp. buvo įsakyta pulti per Pagarželių kaimą, iš kur, sustiprintomis žvalgų grupėmis, užimti Aukštaitį ir Studenų mišką, palaikant ryšius iš kairės su 7-ja kp., iš dešinės — su I bn. 1-ja kp.

d) 8-ta kp. buvo palikta III bn. rezerve ir turėjo slinkti pirmyn paskui 7-tą kp. į Krosną.

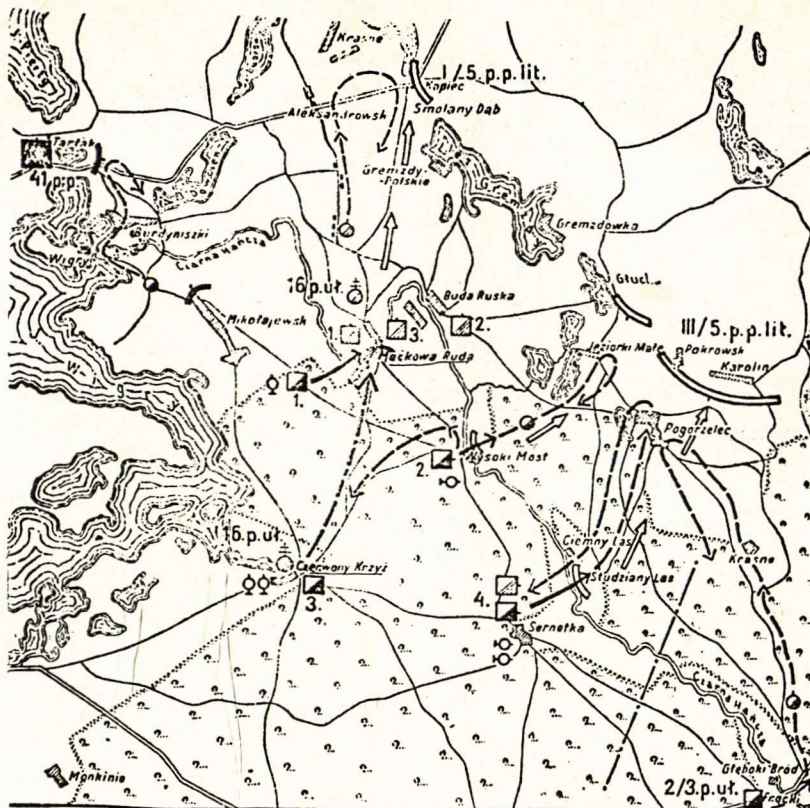
Šarvuočio "Šarūnas" kovos veiksmi su 2-ra kp. ties Pranckais "Mūsų Žinyne" aprašyti taip:¹³

— Rugsėjo 8 d. Šarūnas gavo įsakymą, kartu su 5 pėst. pulko viena kuopa iš 50 žmonių, pulti lenkus ir išmušti juos iš užimamų pozicijų prie Juodosios Gančios upės ties Pranckais. Lenkų ten būta 1 pėst. bataliono su raitininkais ir artilerija. Ši maža mūsų rinktinėlė prisiartinavo prie pozicijos. Čia šarvuotis sutiko suverstų ant plento medžių kliūtis. Šarvuočio kulkasvydžių ugnimi prieš ugnis buvo nuslopinta, bet, pasitraukęs į mišką, jis pradėjo supti iš sparnų. Buvo pavojus, kad priešas iš užpakalio padarys šarvuočiu kitas kliūtis. Priešo artilerija pradėjo šaudyti į šarvuotį. Reikėjo ieškoti išeities. Šarvuotis, pridengdamas savo ugnimi kuopą, laimingai grįžo į Gibus. —

Iš savo pusės St. Butkus, tęsdamas 5 p.p. veiksmų aprašymą, patvirtina, kad prisiartinus 2-rai kp. prie Pranckų, priešas atidengė smarkią ugnį, perėjo į priešpuolį ir privertė tą kuopą su šarvuočiu pasitraukti. Dėl to, 7 kp. ir paskui ją slinkusi 8 kp., buvo priverstos irgi pasitraukti į savo senąsias pozicijas Gibų - Pagarželių linijoje. Negerai ėmė sektis ir dešiniajame III bn. sparne. Kaimyninio I bataliono 1 kp. nepavyko užimti Ruda-Ruskos, kaip jai buvo įsakyta. Tuo būdu atsidarė priešui kelias veržtis pirmyn pro susidariusį tarpą tarp abiejų tų batalionų.

Akyvaizdoje čia augščiau suminėtų nepasisekimų abiejuose III bn. baro sparnuose, priešas išplėtė savo puolimus ir visame to bataliono fronte, išmušdamas 9-tą kp. iš Mažieji Ežerai - Pagarželiai pozicijos. Susidarė kritiška padėtis. Jai taisyti, skubiai permečiau iš Seinų, III bn. palaikyti, dar ir 4 kp. (faktiškai tik puskuopį). Tačiau, padėtis buvo sunkiai beatitaisoma. Batalionas, kad ir sustiprintas dviem kuopom (tikriau pasakius, dviem puskuopiais) iš kitų dviejų batalionų, prieš spaudžiamas, jau traukėsi atgal į šiaurės rytus. Toksai tad buvo plk. Glovackio neapgalvoto įsakymo atsiimti Juodosios Ančios pozicijas rezultatas, kuris tik paakino priešą energingai toliau spauti, siekiant vėl pagrobtį Seinus.

I bn. bare priešas rugpjūčio 8 d., prieš piet, vykdė tik žvalgybinio pobūdžio puolimus. Tačiau, popiet, apie 17 val., ėmė ir šio pastarajo bataliono bare stipriai pulti 5-tą kp., kuri gynė poziciją į šiaurę nuo ež. Ilgasis, ties Zubranaičiais. Puolimą vykdė vienas lenkų pėst. batalionas, kurio buvimas Tartoko rajone buvo išryškėjęs jau rugsėjo 5 d., mūsų I bn. mėginimo prasiveržti per Tartoką į Suvalkus metu. Kautynės tęsėsi apie pusant-

Schema Nr. 2 Kautynių eiga III Bn. dešinėje, rugsėjo 7 d. 14 val. ir vakare.

ros valandos ir baigėsi tuo, kad 5 kp. buvo priversta trauktis... Padėtis rugsėjo 8 d. vakare parodyta schemoje Nr. 3.¹⁴

4. LENKŲ PRASIVERŽIMAS Į SEINUS

(žiūr. schemą Nr. 4)¹⁵

Dėl III bn. nepasisekimo atgauti Ančios poziciją ir to fakto, kad tas batalionas buvo lenkų stipresnių jėgų priverstas trauktis visu frontu, buvo pasidariusi nebesaugi ir I bn. padėtis Jeglinčių - Gremzdų ež. linijoje. Todėl buvo duotas tam batalionui nurodymas atsišaudant trauktis palaipsniui į Marinavo - augšt. 149 - Kleivų liniją, kad prindengtų III bn. dešinią sparną ir vienkart pastotų kelią lenkams išiveržti į Seinus. Buvo tikimasi, jog III bn., nors lenkų ir stipriai spaudžiamam, pavyks užsikabinti už Gibų - Baltojo ež. - Danilevičių linijos ir tuo būdu pulkas išvengtų tolesnio pasitraukimo.

Deja, šiam planui nebuvo lemta išsipildyti. Kai III bn. traukiantis susidarė neginamas tarpas tarp abiejų batalionų, pro jį rugsėjo 9 d. rytą, pasipylė skaitlinga lenkų kavalerija, viso apie pulką (3 ul. pulko). Kpt. Plechavičius buvo dar

prieš tai pranešęs, jog miškuose ties jo bataliono dešiniuoju sparnu lenkai turėjo visą brigadą. Iš lenkų pokersnių šaltinių dabar žinome, jog tai buvo 3 ir 16 ul. pulkai.¹⁵ Tą lenkų kavalerijos prasiveržimą galėjau ir pats pastebėti iš Sumavo, kur tada buvo 5 p.p. vadovietė.

Tuo pat metu pasireiškė lenkų veiklumas ir dešiniajame I bataliono sparne, kur lenkams pavyko užimti Kolietininką. Kai Krasnapolis jau buvo lenkų pėstininkų (41 pėst. pulko I bn.) užimtas — į jį išoko kitas lenkų kavalerijos dalinys (16 ul. pulkas) iš už Gremzdų ir Ilgojo ežerų linijos. Šitai staigiai atsiradęs, tas kavalerijos dalinys vystė I bn. supimą užjojimais Kleivų kryptimi, grėsdamas atkirsti galimumą tam batalionui pasitraukti.

Minėtų lenkų kavalerijos staigių ir netikėtų veiksmų, iš kairės ir dešinės, užklyptas, I bn. vadas kpt. Gabrėnas, atrodo, buvo kiek pasimetęs: ne tik nebeužėmė batalionui nurodytos naujos gynimosi linijos prieš Seinus, bet leido savo kuopoms trauktis toliau per pačius Seinus į rytus. Kadangi pulko rezervas jau prieš tai buvo išnaudotas, tai nebeturėjau priemonių tą blogą padėtį tuojau pat atitaisyti, nelauktai atsidūręs prieš

įvykusį faktą. Lenkai progos nepraleido ir prieikiniai abiejų pulkų eskadronai, apie 14 val. 30 minučių, įjojo į Seinus.

I bn. atsitraukimas už Seinų apnuogino III bn. dešinią sparną, atidengdamas betarpiškai grėsmei lenkų, prasiveržusių į Seinus. Be to, kpt. Plechavičiaus batalionui, iš tiesų pusei pulko (nes 2 ir 4 kuopos tebebuvo priskirtos III bn.), brenndo didelis pavojus dar ir iš Pranckų - Gibų krypties. Iš čia puolė pagrindinės 3 ul. pulko jėgos, sustiprintos 41 pėst. pulko III bn. su artilerija, paskui kuriuos artėjo, vadinamas, sudėtinis ul. pulkas, o toliau miškuose — dar ir 211 ul. pulkas, kaip rezervas.

Buvo aišku, jog lenkai rengėsi stipresniam smūgiui per Gibus ir Želvą, kad užkirstų III bn. galimumą pasitraukti iš apsupimo, kuris jau ryškėjo. Apstupimo pavojus atrodo tuo realesnis, kad tarp III bn. kairiojo sparno ir 8 p.p. buvo pasidaręs didelis neginamas tarpas, be to, dar apaugęs miškais iki pat Beržnyko, kaip palankiausia

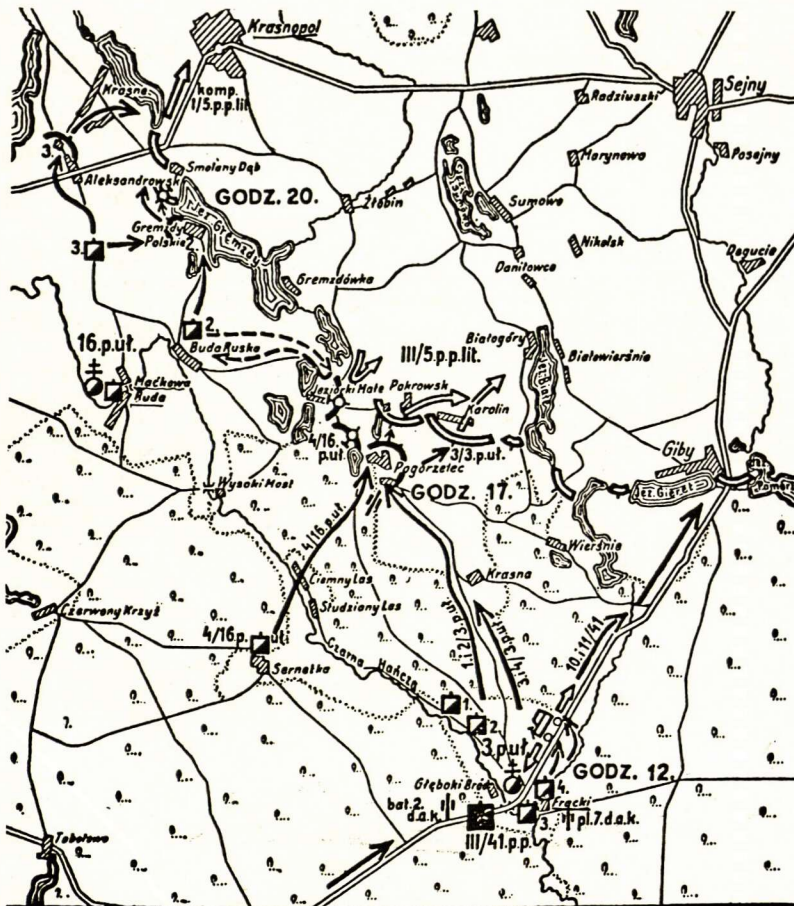
lenkų kavalerijai prieiga giliam mūsų 5 p.p. supimui iš pietų-rytų pusės.

Augščiau apibūdintoji padėtis reikalavo iš 5 p.p. vadovybės ryžtingo taktinio sprendimo, kol lenkų supančios replės dar nebuvo suspėjusios pilnai užgniaužti Plechavičiaus rinktinės. Paprasčia karinė logika nurodė nedelsiant atsipalaiduoti nuo priešo ir vikriu pulko manevru, pasitraukti į kitą gynimosi poziciją, neleidžiant lenkams veržtis toliau į rytus.

Lenkų prasiveržimas į Seinus buvo sukėlęs audrą nepasitenkinimų visuomenėje ir priekaištų karinei vadovybei St. Seime. Tačiau, tada man rūpėjo ne tai, kaip kas į tokį mano sprendimą pažūrės iš už šimto su viršum kilometrų, o tik kaip geriau atlikti savo, pulko vado, pareigą — padaryti tokį sprendimą, kokį nurodė karinė logika ir kovos aplinkybės. Sprendimas, kurį buvau padaręs, buvo toks:

I bn. — jam jau pasitraukus į rytus nuo Seinų — buvo nurodyta su dviem kuopom tuoju

Schema Nr. 3: Padėtis rugsėjo 8 d., vakare. Lietuvių jėgos pažymėtos šviesiai.

užimti ir ginti poziciją Pulkotai, Pockūnai ir Dvarčiškiai, grąžinant 5 kp. II batalionui.

II bn. — užimti ir ginti poziciją Dubai, Beržnykas, Pulkotai (išimtinai).

III bn. — įvykdžius pasitraukimą, grąžinti 2 kp. ir 4 kp. priklausomai I ir II batalionams, ir pereiti į pulko rezervą Pazapsio rajone.

7 artil. baterijai — užimti poziciją rajone į pietų vakarus nuo Klepačių.

Šarvuočiai: Aras lieka prie I bn., Šarūnas — prie II bn.

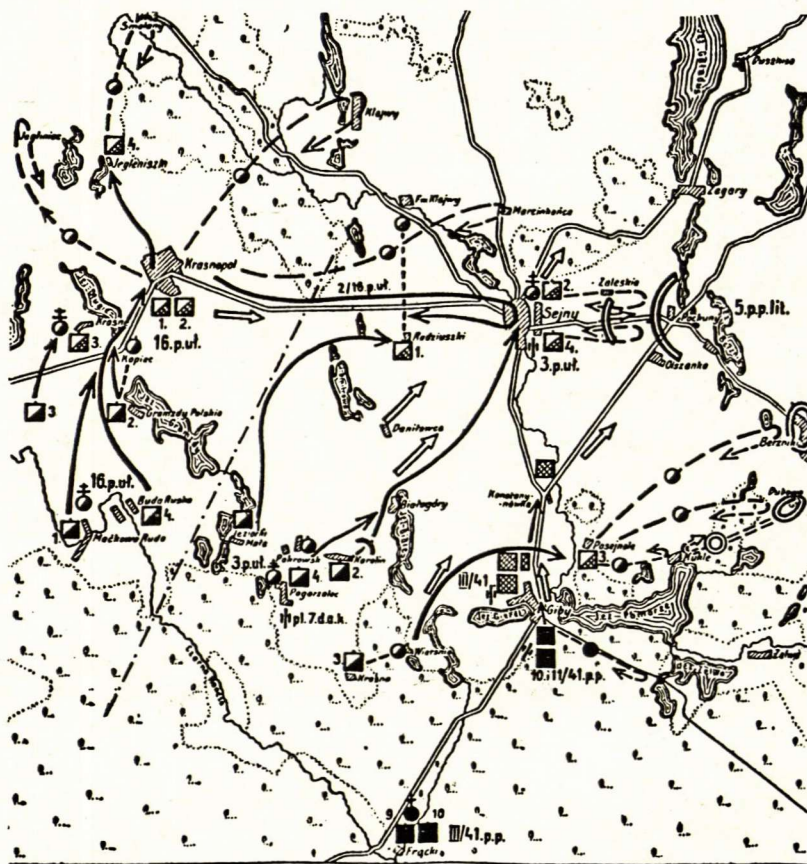
Pulko pasitraukimas į naują poziciją, apskritai paėmus, praėjo be staigmenų iš priešo pusės. Tik III bn., kuriam prisiejo atsitraukti apie 15 kilometrų, teko pakartotinai nuvaikyti kulkosvaidžių ugnimi lenkų raitelių užpulinėjimus iš fronto ir į sparnus, siekusius trukdyti bataliono atsitraukimą. Tačiau, rugsėjo 9 d., vakarop, apie 18 val., vienam lenkų pėstininkų padaliniiui buvo pavykę užimti Pockūnus, kur I bn. buvo pastatęs užtvaramą savo atsitraukimui pridengti. Pavartojus rezervą, tas priešų padalinys buvo iš Pockūnų atstumtas.

Stambesni lenkų puolimai pasireiškė rugsėjo 10 d., nuo pat ryto. I ir II bn. tada jau buvo iširengę jiems nurodytuose gynimosi baruose, o III bn. jau buvo susupėjęs laimingai atsitraukti į rytus už priekinių batalionų ginamos linijos į pulko rezervą. Priešų puolimai buvo pasireiškę dviem kryptimis, būtent, Beržnyko ir vėl Pockūnų. Ties Beržnyku lenkų puolamasis pasikėsinimas buvo II bn. (kpt. Bagdonavičiaus) veikiai atmuštas. Kitokia padėtis buvo susidariusi I bn. (kpt. Gabrėno) bare, kur priešas puolė Pockūnus su nemažiau, kaip vienu pėst. batalionu, paremtu stipresne artilerijos ugnimi. Jam pavyko atstumti iš ten I bn. užtvaramą, Pockūnus iš naujo užimti ir atstumti to bataliono dešinią sparną į rytus už Beržnyko ežero¹⁶ (žiūr. schemą Nr. 5).

Plk. K. Žuko tvirtinimą neva Pockūnų kryptimi tą dieną jokio lenkų puolimo, iš viso, nebuvo tenka laikyti priekabių jėškotojo gryniausiu prasimanymu. Kad, tikrumoje, būta visai kitaip, tą paliudija ne tik schema Nr. 5, bet dar ir sekantis šarvuočio "Šarūno" pranešimas:¹⁷

— Rugsėjo 10 d. "Šarūnas" nuvyko į Pockū-

Schema Nr. 4: Lenkų prasiveržimo į Seinus eiga, rugsėjo 9 dieną.

nus, kur rado pietaujančią lenkų kuopą, kuri kulkosvaidžio ugnimi buvo išblaškyta. Pasišvaistęs prieš pusę ir padaręs jam nemažai nuostolių, šarvuotis grįžo į Beržnyką. —

Į 5 p.p. I bn. kautynes su lenkais, rugsėjo 10 d., dėl Pockūnų, buvo kiek išivėlęs ir 6 pėst. pulko I bn. (kpt. Petrovo), kuris, kaip jau buvau minėjęs, buvo divizijos vadovybės nurodytas pridengti 5 p.p. dešinįjį sparną, šiam pulkui atsitraukiant į naują poziciją, nors minėto kaimyninio bataliono bare lenkai stipriau nepuolė. Todėl 6 p.p. kovų dienoraštyje apie to pulko I bn. vaidmenį tose kautynėse užsiminta tik kukliai šitaip:¹⁸

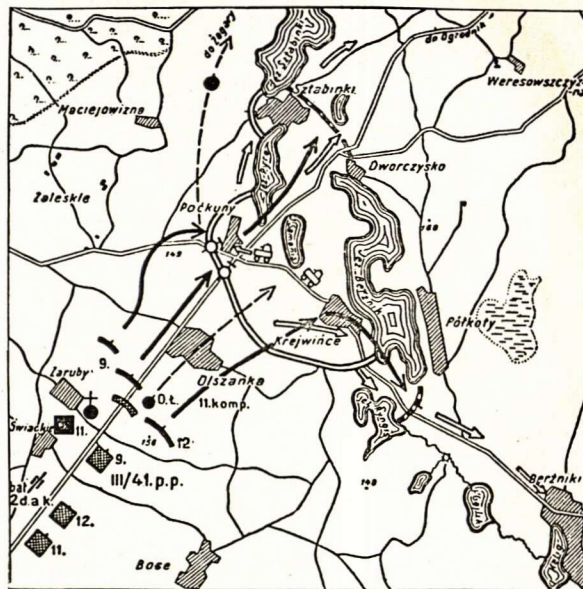
— Tą dieną jis [6 p.p. I batalionas] pagelbėjo 5 pulkui sulaukyti lenkus ties Štabinkiais — (į šiaurės rytus nuo Pockūnų).

Tuo pat metu, kai kpt. Bagdonavičiaus batalionas sėkmingai atmušė lenkų pasikėsinimą į Beržnyką, į kairę nuo to bataliono, Želvos rajone, buvo išsivysčiusios rungtynės tarp lenkų ir kaimyninio mūsų 8 p.p. dešiniojo bataliono miškų zonoje, į kurią, kaip jau minėjau, lenkai buvo sutraukę daugiausia kavalerijos.

5. VADOVYBĖS SUSINERVINIMO FAKTAI

Rugsėjo 10 d. pavakarėje buvo gautas II div. vado plk. Grigaliūno-Glovackio įsakymas atitraukti 5 p.p. į liniją Kavalkiai - Klepačiai - Rudziškiai, o 8 p.p. — į barą Stolai - Ivaškiai ir tarp ežerų tarp Veisėjų ir Paviesnikio ežerų. Pasitraukimą iš Beržnyko - Pockūnų pozicijos buvo reikalaujama įvykdyti naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., kad išvengus persekiojimo iš prieš pusės.

Koki buvo tokio parėdymo motyvai, plk. Glovackis man nebuvo atskleidęs. Prileidžiu, kad gal buvo paveiktas 8 p.p. vado mjr. Čapliko pakartotinių nusiskundimų, jog tokio ilgo baro, koks 8 p.p. buvo pavestas ginti, sėkmingas apgynimas buvo praktiškai neįmanomas, ypač kai priešas galėjo naudotis didžiuliais miškais priartėjimui, buvo sutraukęs ties 8 p.p. skaitlingos kavalerijos, panašiai kaip ir prieš 5 p.p., tuo tarpu mums neturint nė vieno raitelių eskadrono. Man mjr. Čaplikas buvo sakęs, jog jis buvo prašęs plk. Glovackį atitraukti 8 p.p. kiek toliau nuo Augustavo miškų į kurią nors kitą poziciją, tinkamesnę gynimuisi, jei lenkai pereitų į puolimą. 5 p.p. atsitraukiamosios rungtynės su lenkais, po plk. Glovackio nelemto įsakymo kontratakos keliu atsimti Juodosios Ančios liniją, galėjo, be abejo, tik vaizdžiai parodyti, netik mjr. Čaplikui, bet jau ir pačiam divizijos vadui plk. Glovackiui, kaip yra rizikinga leisti į kovas plačiuose baruose, miškų zonose, kur viešpatauja skaitlinga prieš kavalerija.

Schema Nr. 5: Lenkų puolimas ties Pockūnais, rugsėjo 10 dieną.

Apie tai, kad plk. Grigaliūnas-Glovackis buvo, be to, davęs dar kokią kitą įsakymą divizijos pulkamams trauktis į kažkokią tolimą Šeštokų - Simno - Alytaus liniją, kaip pasakyta plk. Žuko knygoje (342 psl.), patyriau pirmą kartą tik iš to jo atsiminimų knygos. Panašus įsakymas 1920 m. iš divizijos štabo manęs, 5 p.p. vado, nebuvo pasiekęs nei rugsėjo 10 d., nei naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., nei kada nors.

5 p.p. pasitraukimas, naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., iš Beržnyko - Galadusio ež. linijos buvo ne pasėka kokios panikos, kaip plk. Žukas mane inkriminuoja, bet pasėka divizijos vado, plk. Grigaliūno-Glovackio, augščiau minėto operatyvinio įsakymo 5-tam ir 8-tam p.p. pasitraukti į kitą poziciją, toliau nuo Augustavo miškų srities. Ne man derėjo spręsti, ar tatau buvo tada tikrai reikalinga ir ar nauja gynimosi linija būtų buvusi tiem pulkam laimingesnė. Mano pareiga tebuvo gautą įsakymą vykdyti, o ne jį sabotuoti.

Jei dirksnių pakrikimo, bei panikos ženklų buvo tada galima pastebėti, tai ne pas 5 p.p. vadą, bet pas ką kitą, pirmoje vietoje, pas ano meto mūsų kariuomenės Vyriausįjį vadą, plk. Žuką. Štai faktai, kurie apie tai liudija:

Vieton prisiemus atsakomybę už Seinų praradimą sau, kaip Augustavo miškų puolamosios strategijos rezultato, plk. Žukas nusprendė atsivežti su savim į tą fronto barą kelis St. Seimo narius, tarsi ekspertus kariniuose dalykuose, kad pabūtų liudininkais minėtai atsakomybei suversti ant kariuomenės dalių ir padalinių vadų fronte,

su iš anksto priimtu sprendimu, jog tik šie, pastarieji, verti nukryžiuavimo. Todėl, nenuostabu, kad nei vienas jų plk. Žuko nepasitiko su raportu: "Pone Vade, kai tik pajutome, jog atvykstate visus mus patraukti atsakomybėn, nusprendėme lenkus iš Seinų vėl pašalinti!..."

Deja, kai augštieji svečiai iš Kauno rugsėjo 10 d. vakare ar naktį atsirado II divizijos štabe, Seiriuose, plk. Grigaliūnas-Glovackis tegalėjo jiems raportuoti visai ką kitą, būtent, jog davė 5 ir 8 p.p. įsakymą pasitraukti į kitą poziciją, toliau nuo Augustavo srities miškų. Ir be pasakiško to atsitikimo aprašymo, galima sau įsivaizduoti kokį išpūdį toks raportas galėjo padaryti Vyr. kariuomenės vadui plk. Žukui ir jo seiminiams palydovams. Matomai, jis buvo iššaukęs tikrą eksploziją, kurios efektas greitai pasiekė ir mane, 5 p.p. vadą, Klepačių dvare, kur buvo apsisojęs pulko štabas.

Rugsėjo 11 d. vidunaktį, kai 5 p.p. batalionai ir kuopos jau buvo pusiauokelyje į naują gynimosi liniją (Kavalkiai - Klepačiai - Pūdžiškiai) ir ją vietomis jau buvo pasiekę, susilaukiau iš plk. Glovackio dar ir kito, bet visai priešingo įsakymo — viską gražinti atgal, bei užimti kitą poziciją linijoje Briunikai - Pazapsys - Kalendiškiai - Kučiūnai, taigi apie kokius 4 kilometrus atgal į vakarus. Savaiame suprantama, jog toksai pulko padalinių stumdymas naktį iš vienos pozicijos į kitą, po jau prieš tai atliktų kovos žygių, begaliniai vargino kareivius ir kadra.

Į mano telefoninį pasiteiravimą kodėl toksai įsakymų kaitaliojimas, plk. Grigaliūnas-Glovackis atsakė, jog tai padaryta Vyr. kariuomenės vado nurodymu. Aš dar bandžiau aiškinti, jog pulko batalionai ir kuopos jau kelios valandos kaip žygiuoja į anksčiau nurodytą liniją, kad naktį jas pasiekti nebus lengva nebeturint telefoninio susisiektimo ir kad, iš viso, ar, praktiškai, besuspėtų daliniai iki išauštant grįžti į kur nurodyta. Bet čia, plk. Glovackis, su kažkuo pasikeitęs žodžiais, trumpai nukirto mano aiškinimasi ir tvirtu tonu pareiškė, jog naujas įsakymas turi būti vykdomas, kad iki 5 val. ryto pastatyčiau stiprią (nemažiau vienos kuopos su sunk. kulkosvaidžiais) užtvaram ties Beržnyku ir augštuma 151, į šiaurę nuo Pazapsio, ir kad pats vietoje patikrinčiau, ar užtvara tikrai pastatyta. Iš to pasidarė aišku, jog įsakymus davinėjo nebe divizijos vadas Glovackis, bet kaž kas kitas juos jam diktavo.

Tuoju pat pasiuntęs atskirus, būtiniausius nurodymus pulko padaliniais, ėmiausi diktuoti pulko adjutantui ltn. Januškai tekstą naujo operatyvinio įsakymo pulkui, būtent: ginti naują poziciją dviem batalionais pirmoje linijoje, II — kairėje ir I — dešinėje, paliekant III (kpt. Plechavičiaus) batalioną pulko rezerve, Klepačių rajo-

ne, kaip labjausiai fiziniai nuvargusį nuo kovų ir žygių atsitraukiant nuo Juodosios Ančios; 7 baterija buvo gražinta į prieš tai turėtą poziciją — į vakarus nuo Gemzlų ež., o šarvuočiai priskirti: vienas — II bn., kitas I bn. Po to išsiskubinau patikrinti ar užtvara ties Beržnyku jau pastatyta. Ją radau jau savo vietoje ir galėjau patirti iš jos (II bn. vado), jog jokių naujų puolamųjų veiksmų iš lenkų pusės nebuvo pasireiškę.

Kadangi jokios staigmenos iš priešų pusės nesimatė, tai galėjau sau ramiai grįžti iš tos priverstinės ekskursijos. Grįžau fajetonu, nes nuo jodinėjimų dienomis ir naktimis, per ištisas 10 dienų karo veiksmų buvau pritrinęs šlaunis ir todėl turėjau pasitaupyti, kai tik būdavo galima. Tai suteikė plk. Žukui progą mane piktai įgelti kai, grįžtant plentu, nelaukta prie kelio į Klepačius susitikau su plk. Žuku ir jo seiminiais palydovais:

— Kaip tai, Pone Kapitone, grįžtate fajetonu iš kovos lauko! — tarė plk. Žukas man išlipant iš fajetono, su manim dar nė nepasisveikinęs.

— Taip, Pone Ministeri, grįžtu patikrinęs reikalautos užtvaros pastatymą, kur priešas visai nepuola. Bet kodėl Tamsta, Pone Ministeri, pirmą nesiteikei pasiteirauti ar begaliu joti, kai šlaunys pritrintos iki kraujo, po jodinėjimų dienomis ir naktimis? — pasiaiškinau iš savo pusės.

— Na, tai ne esminis dalykas — pasitaisė Žukas. Gal, Tamsta, paaiškinsi mums kokia yra padėtis ir kaip 5 pulkas užėmė jam duotą barą...

Po to nužingsniavome į pulko štabą Klepačiuose, kur buvo patiesti žemėlapiai.

Suglaustai papasakojau augštiesiems svečiams iš Kauno, kaip pulko batalionai, atlikę naktinius žygius atgal ir vėl pirmyn, užėmė jiems nurodytas pozicijas: I bn. — rajone Kalendiškiai - Kučiūnai ir Zapsių ež.; II bn. — nuo Ogrodnikų per Bryniukai iki Zapsių ež., 7 baterija — krūmų rajone į pietų vakarus nuo Klepačių. Po to, buvau paprašytas parodyti pulko operatyvinio įsakymo tekstą. Jį permetęs akimis plk. Žukas tarsitelėjo, jog įsakymas tvarkoje ir davė tą dokumentą pasiskaityti savo seiminiams palydovams. Vienas iš jų, būtent socialdemokratas Digrys pastebėjo, man girdint, jog tai grynai karinis dalykas ir kad jo nuomone St. Seimo nariai neprivalo į tokius reikalus kištis. Kiti du — liaudininkas Ruseckas ir krikščionis demokratas dr. Draugelis — nereagavo niekaip...

Po šio apklausinėjimo jie visi nuėjo į atskirą kambarį pasitarti. Ką jie ten už mano akių tarpusavyje kalbėjo, man nežinoma ir aš nė nemėginau patirti, nenorėdamas leistis su jais į jokias diskusijas. Tačiau, gerai prisimenu, jog plk. Žukas po to, nusivedęs mane kiek į šalį, klausė ar aš nenorėčiau paimti kiek atostogų poilsiui. Ką ta-

tai reiškė — aišku ir be paaiškinimų. Nors poilsis man, kaip ir kiekvienam kitam 5 p.p. kariui, kovos veiksmų privargintam, buvo reikalingas, bet anomis aplinkybėmis, kada pulkas tebebuvo pirmoje kovos linijoje, pasiūlymas atostogų man buvo nepriimtinas. Todėl, nevyniodamas reikalo į "bovelną", atsakiau plk. Žukui:

— Kol pulkas, kurio vadu aš esu, tebevykdo kautynes, atostogų imti negaliu, nes tai prilygtų pabėgimui iš karo lauko. Jei laikote mane nebetinkamu pulko vado pareigoms, tai turite teisę mane iš tų pareigų pašalinti. Tik teikitės, Pone Ministeri, raštu man konkrečiai nurodyti už kokį nusikaltimą, ar nedovanotiną klaidą esu iš pulko vado pareigų pašalinamas! . . .

Tuo mano atsakymu, augštųjų revizorių iš Kauno apsilankymas 5 p.p. štabe, buvo subalansuotas. Po to, man bebuvo likę tik laukti paskutinio žodžio iš plk. Žuko, kaip Vyr. Lietuvos kariuomenės vado, bei mano ano meto augščiausio viršininko. Apie tai skaitęs šias eilutes patirs sekančioje šio rašinio skiltyje.

Kai augštieji svečiai jau buvo išvykę, III bn. vadas kpt. Plechavičius raportavo man, jog gavo žodinį įsakymą iš plk. Žuko, sutikto pakelyje, kad tuojau grįžtų su batalionu į fronto priekinę liniją. Kpt. Plechavičius klausė manęs kaip jam pasiūlyti. Mat, jo batalioną buvau palikęs pulko rezerve ir nurodęs jam apsistoti Klepačių dvare.

Atsakiau kpt. Plechavičiui, jog pulkui tebevadovauju aš, o ne kas kitas, ir kad mano prieš tai duotas III bn. nurodymas lieka galioje. Patariau, dėl nesusipratimo su plk. Žuku, nesukti sau galvos, bet greičiau patalpinti bataliono kuopas dvaro daržinėse patogiam poilsiui ir, be to, nepraleisti progos leisti kareiviams nusimaudyti Gemzlų ežere prie pat Klepačių dvaro.

Iš esmės, nesusipratimas su plk. Žuku dėl III bn. buvo tik smulkus atsitikimas. Tik, jis vaizdžiai parodo, jog panikai buvo pasidavęs pats plk. Žukas, ėmęsis davinėti įsakymus paskiriems batalionams, tuo tik įnešdamas netvarkos į vadovavimą pulkams.

PAKARTOTINAS SEINŲ UŽĖMIMAS

Nors savo knygoje plk. Žukas, po 40 metų nuo mano susikirtimo su juo, Vyriausiu Lietuvos kariuomenės vadu, rašo (344 psl.), kad jis, grįžęs į Seirijus (divizijos štabą), mane "tuojau pašalino", tačiau, faktinai, nei tą dieną, nei po to, jokio įsakymo apie mano "pašalinimą" iš 5 pėst. pulko vado pareigų nesulaukiau. Tačiau, pasikeitimų įvyko augštesnėje vadovybėje: pranyko Armijos vado postas. Jį prieš tai buvo užėmęs plk. ltn. K. Ladiga, kuriam buvo suversta kaltė už Augustavo operacijos nepasisekimą. Sutraukus šia kryptimi daugiau jėgų, buv. Marijampolės

grupė buvo perkrikštyta į Suvalkijos frontą, kurio vadu buvo paskirtas plk. Katche, kariniai daugiau prityręs, tik, deja, alkoholio pavergtas. Rugsėjo 12 d. jis davė tokį įsakymą:¹⁹

— Lenkai koncentruoja savo jėgas Suvalkų ir Lipsko rajone ir mano žygiuoti pirmyn. Mūsų kariuomenei dėti visas pastangas sulaukyti aršiausią mūsų priešą, lenkus. Dėl to:

3-ji pėst. Divizija, Majoras Musteikis,
3 ir 6 pėst. pulkai, 2 ir 3 baterijos, du esk. raitelių — Laikyti barą prieš lenkus bare vokiečių rubežius - Vištyčio ežeras - Vižainis - Liepinė - Smalėnai - Žagarė.

2-ji pėst. Divizija, pulk. Grig.-Glovackis,
2, 5 ir 8 pėst. pulkai, 7 ir 9 baterijos, gaubių baterija — Laikyti barą prieš lenkus bare Žagarė - Želva - Marychos (Maros) upė - Augustavo perkakas iki Nemuno.

Grupės rezervas

10 pėst. pulko du batalionai — sukcentruoti Kalvarijoje, 2 pėst. pulko 11 batalionas, 6 pėst. pulko 1 batalionas, 5 baterija, 2 šarv. automobiliai — sukcentruoti Seirijuose.

Grupės štabas — Simne. —

Kadangi nuo pulko vado pareigų nebuvau "pašalintas", tai jas ėjau ir toliau. Išaiškinti priešų laikyseną po 5 p.p. atitraukimo iš Beržnykų - Stabingio pozicijos, rugsėjo 11 d. rytą buvau pasiuntęs žvalgybas: iš II bataliono į Beržnykus, ir iš I bataliono — į Pockūnus. Paaiškėjo, jog Beržnykai, iš viso, lenkų nebuvo užimti. Ten buvo užtiktas tik silpnas lenkų raitelių žvalgybinis elementas, kuris tuoj supruko, kai tik II bataljono žvalgai priartėjo prie Beržnykų. Kai dėl Pockūnų, tai buvo nustatyta, jog ten lenkai buvo pastatę tik užtvaram, visas kitas jėgas atitraukdami į pačius Seinus. Toksai lenkų pasyvumas rodė, jog Nieniewskio operacinė grupė tenkinosi Seinų užėmimu ir tuo metu nieko daugiau nesiekė. Tai įgalino mūsų vadovybė atgauti veikimo iniciatyvą, juo labiau, kad mūsų vadovybei labai rūpėjo atgauti Seinus. Užsimezgant Kalvarijoje lietuvių lenkų deryboms, lenkai buvo sutikę sustabdyti kovos veiksmus rugsėjo 13 d. nuo 12 val. Terminas Seinams atsiimti tad buvo likęs labai trumpas. Kad laiką išnaudojus, jau rugsėjo 12 d. rytą II divizijos vadas buvo nurodęs 5 p.p. praveisti žvalgybinio pobūdžio priartėjimą prie priešų, siekiant vėl užimti Beržnykų - Stabingio liniją, iš kurios, to paties plk. Glovackio įsakymu, 5 p.p. buvo naktį iš rugsėjo 10 į 11 d. atitrauktas toliau į rytus.

Vykdydamas tą nurodymą, 5 p.p. pradėjo artėjimo veiksmus apie 15 val. su dviem plačiais išskleistais batalionais: II iš kairės ir I iš dešinės; apie 18 val. pasiekė Želvos - Stabingio liniją, už-

imant Kreivinių tarpežerį, kaip vartus tolesniam puolimui Seinų link. Rugsėjo dienos puolimai tebuvo tik parengiamosios reikšmės, iš pradžios, nesant tikriems, ar teks juos išvystyti į tikrą puolimą Seinus atsiimti, ar ne. Bet apie vidunaktį buvo gautas II divizijos vado įsakymas:²⁰

Kapit. Škirpai

5 p.p. — 3 batalionai

7 baterija

2 šarvuoti automob.

Iki 12 val. užimti Seinus ir įsitvirtinti Šeipiškės - Baltojo - Dmitravo ežerų tarpeklyje iki Baltupių imamai.

Majorui Čaplikui

8 p.p. 3 batalionai

5 baterija.

Iki 12 val. užimti Gibus ir įsitvirtinti Baltupiai - Versnių ež. - Gibai - Marychos upė - Augustavo perkakas iki Nemuno. —

Po to, kai šis įsakymas buvo ką tik gautas, man buvo pranešta iš divizijos štabo, jog galiu disponuoti, jei būtų reikalinga, dar vienu 2 p.p. batalionu ir kad, be to, pulkui priskiriama dar 9-toji patrankų ir 1-ji gaubicų baterijos, taigi, viso bus artilerijos grupė.

Taktika, kurios 5 p.p. laikėsi, buvo numatyta tokia:

a) stipresnių žvalgybos pėstininkų būrių puolimais, pirmiausia, priversti priešą atskleisti kur randasi jo kulkosvaidžių lizdai, bei jo atsparos punktai;

b) tas vietas nustačius, sudaužyti priešą ugnies bei pasipriešinimo punktus koncentruota artilerijos ugnimi, arba sunk. kulkosvaidžių pagalba;

c) tuojau po to, pulti dviem batalionais: I ir II priekiniame ešelone, su šarvuotų automobilių būriu (2 šarvuočiai) tarpe jų, III batalionui slinkti pirmyn pridurmu, paskui pirmuosius du taip, kad prasiveržtų į pačius Seinus, kai tik momentas bus pribrendęs.

Pasiūstas pirmyn pėstininkų žvalgybines grandines rugsėjo 13 d. auštant lenkai pasitiko šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi iš įvairių vietų. Į jas tad ir buvo mūsų artilerijos ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis nukreipta. Jau apie 6 val. I/3 kp. pavyko prasiveržti iki Zaleskių ir tą kaimą užimti, tuo būdu apeinant iš šiaurės lenkų užtvarą, kuri gynėsi Pockūnuose. 3 kp. prasiveržimas sudarė natūralią signalą duoti įsakymą pulkui pereiti į bendrą puolimą, kuris buvo suorganizuotas šitaip:

I batalionui (kpt. Gabrėnui) buvo įsakyta energingai pulti toliau, supant Seinus iš šiaurės-rytų pusės, kad po to užėmus tarpežerį Šeipiškės - Baltojo - Dmitravo liniją.

II batalionui (kpt. Bagdanavičiui) — supti Seinus iš pietų-rytų, kad užimti tarpekį tarp Dmitravo ir Baltojo ežerų iki Baltupių (imtinai).

Šarvuočių būriui — palaikyti kovos ryšį tarp I ir II batalionų ir, prasiveržus į Seinus, — sukelti paniką lenkų įguloje.

III batalionui (kpt. Plechavičiui) — slinkti kovos tvarka pirmyn, abipus Seinų plento, pasiveržus įsiveržti į pačius Seinus, miestą užimti, kai šarvuočiai jau bus sukėlę lenkuose paniką.

Artilerija — pozicijose rajone į rytus nuo Pulkotų.

Rezervas — 2 p.p. II batalionas, Beržnykų rajone, kur laukti tolesnių nurodymų.

Jau apie 7 val. priešą užtvara ties Pockūnais buvo sumušta. Jos likučiai paspruko į pačius Seinus. Minimos užtvaros sumušimas įgalino I batalioną sklandžiai vykdyti Seinų supimą iš šiaurės. Tuo tarpu II bataliono dešinioji kuopa susidūrė su stipriu lenkų pasipriešinimu ties Paseinių kaimu, į pietus nuo Seinų. Suteikus kuopai reikalingos pasparties, artilerijos telktinės ugnies pavidale į priešą poziciją, tas kaimas buvo irgi greitai užimtas. Tai reiškė, jog jau buvo atėjęs momentas siųsti pirmyn šarvuočius prasiveržti į Seinus, pridurmai su III batalionu miestui užimti.

Apie tai, kaip sekėsi šarvuočiams prasiskinti kelią į Seinus ir ką ten jie nuveikė, liudija "Aro" komendanto sekantis pranešimas:²¹

— Rugsėjo 13 d. Aras gavo įsakymą vykti į Seinus ir išvaikyti miestą ginančius lenkų dalinius. Privažiavęs Seinus, Aras rado ant tilto per Marychos upę nuverstus medžius. Šią kliūtį šarvuočio įgula, prisidengdama kulkosvaidžių ugnimi, pašalino. Šarvuotis įsibrovė miestan. Lenkų raitininkai, artilerijos baterija ir pėstininkų daliniai panikoje aplėdo miestą. —

Apie 10 val. 5 p.p. Seinus jau buvo užėmus. Sumušti lenkų daliniai skubiai pasitraukė Krasnapolio, Danilevičių ir Gibų kryptimis, kaip parodyta Schemoje Nr. 6 (iš lenkų šaltinio).²² Taigi, Seinai buvo 5 p.p. pakartotinai užimti net dviem valandom anksčiau, neg buvo įsakyta. Pulko batalionams tik liko dar kiek pasistūmėti daugiau į vakarus, kad užėmus ir Seinų priedangos poziciją ežerų tarpekliuose į vakarus ir į pietų vakarus nuo Seinų. Deja pozicijos Danilevičių km. (tarpeklyje tarp Dmitravo ir Baltojo ežerų) II batalionui rugsėjo 13 d. užimti nebepavyko. Taip atsitiko ne vien dėl to, kad pasprukę iš Seinų lenkų 3 ul. pulko eskadronai su artilerija buvo pirmieji minėta poziciją užėmę ir joje įsitvirtinę, bet svarbiausia, todėl, kad 8 p.p. nebuvo laiku išėjęs į jam duotą Gibų - Baltojo ež. barą, kad pridengtų minėto bataliono kairįjį sparną nuo lenkų pasikėsinių iš pietų bei Gibų krypties.

(Bus daugiau)

KARINĖ VEIKLA PABALTIJY

IX AMŽIAUS PABAIGOJE

Z. RAULINAITIS

Be Rimberto (žiūr. Apuolės užpuolimas, 1970 m. KARYJE) yra ir kitų liudininkų nurodančių švedų varingų išvystytą nepaprastą veiklumą ir jų žygius Baltijos jūroje, dažnai nukreiptus į jos rytinius krantus. Žymią vietą tų liudininkų tarpe užima rusų kronikos. Nestoro kronikoje rašoma, kad 859 m. iš už jūrų atvykę varingai pareikalavo iš suomių ir slavų kilčių duoklės:

“6367 (859 m.) Užjūriniai varingai uždėjo duoklę čiudams, slavams (išikūrusiems apie Ilmenio ež., Z.R.), meriams, vesams ir krivičiams. Tačiau charazai (vėlesnieji Rytų Europos žydai, Z.R.) uždėjo duoklę polianams (gyv. apie Kieva, Z.R.), severėnams ir viatičiams ir ėmė po vieną baltos voverės kailiuką nuo kiekvieno židinio.”¹

Taigi, prie Rimberto liudijimo tenka pridėti dar ir rusų metraščių žinias, kurios rodo, kad tuoju po 850 metų švedai labai stengėsi užkariauti Rytų Pabaltijo sritis, tarp jų Kuršą ir dabartinę Estiją.

Švedijoje, antroje IX amž. pusėje, būta dviejų karalių. Vienas valdė Birkoje, o kitas — Upsaloje. Karaliaujant Olafui Birkoje, Upsalą valdė Erikas Eimundsonas, kuris, pagal Heimskringlą, vykdęs karo žygius per Baltijos jūrą. Tą faktą patvirtino 1019 m. Upsalos seimo kalbėtojas, ūkininkas Thorgnyr Lagmanas, savo kalboje į karalių Olafą Skotkonungą (995-1022), prisimindamas senuosius laikus:

“Mano tėvukas Thorgnyr”, kalbėjo jis, “dar atsiminė Upsalos karalių Eriką Eimundo sūnų (mirusį 882 m.). Jis apie jį mielai pasakodavo, kad savo amžiaus geriausiuose metuose būdamas, jis kas vasarą susirinkdavęs karių būrį ir traukdavęs į įvairias šalis. Jis buvo užkariavęs Finlandiją ir Kareliją, Aisčius (*Eystland*) ir Kuršą (*Curland*) ir kitus tolimus kraštus Rytuose (*Austrlönd*). Dar ir dabar ten yra matomi žemės įtvirtinimai ir kitoki didžiuliai pylimai jo statyti... Mes ūkininkai pageidaujame, kad tu, karaliau, padarytum taiką su Norvegų karalium Olafu Storuoju (vėlesniu šventuoju, Z.R.) ir jam per žmoną duotum savo dukterį Ingigerdą. Jei tu norėtum tas karalystes Rytuose (*Austrvegi* — žodis, kurį Heimskringlos vertėjas Monsen verčia *Baltic*, Z.R.), kurias tavo giminaičiai ir protėviai ten valdė, vėl atkariauti, tai mes noriai iki pat galo tau padėsime. Tačiau, jei tu nepadarysi to, ką mes tau čia pasiūlėme, tai suruošime prieš tave sukilimą, tave užmušime, nes nepakėsime dau-

giau jokios nesantaikos ir jokio neteisėtumo iš tavęs...”²

Iš šios Upsalos seimo kalbėtojo kalbos ištraukos atrodo, jog Erikas Eimundsonas, savo laiku, tarp 850 ir 860 m., bus valdęs kaikurias sritis Pabaltijy, slavų ir suomių apgyventas, nes kitas įrašas, jau minėtoje Nestoro kronikoje, skamba taip:

“6368-6370 (860-862 m.) Varingų duoklininkai išvijo juos atgal už jūros, atsisakydami mokėti jiems duoklę ir pradėjo patys valdytis.” Šios kronikos Supraslio nuorašas sako tiesiog, kad 6730 m. t.y. 862 m.) sukilo Krivičiai, ir Slavai, ir Merė, ir Čiudė prieš varingus.

Taigi 862 metais varingai buvo slavų ir suomių kilčių išvyti. Trumpą metą slavai bandė valdytis patys, tačiau, pasak kronikos, nepajėgė; jų krašte kilusi nesantaika ir sąmyšis ir dar tais pačiais metais įvyko garsusis švedų varingų, Riuriko ir jo dviejų brolių, pakvietimas valdyti slavus, davęs pradžią Rusų valstybei: “Mūsų šalis yra didelė ir turtinga, bet joje tvarkos nėra. Ateikite viešpatuoti ir mus valdyti.”³

Mūsų kalbininkas K. Būga, dėl šito įvykio taip pastebi:

“Rusų istorijoje nemaža buvo prisiginčyta dėl “variagų” kilmės. Patrijotai nieku būdu nenorėjo “variagų” pripažinti švedais, nes tai priešinga buvo jų “unarui”. Bet Kuniko, o dar labiau kalbininko Viliaus Thompsen'o raštai ir patrijotams nulaužė ragus, nes pirštu prikišamai buvo parodyta, kad variagai (skand. varingar) yra švedai. Visi Riurikai, Dirai, Olegai ir kt. yra senovės švedų vardai. Vardu Rus' buvę senovėje vadinami ne rusai, bet tie švedai, kurie paėmę buvo savo valdžion Naugardo slavėnus, krivičius (latvių krievi) Kievo polianis ir kt. Vardas Rus' esąs paimtas iš suomių kalbos, kur vardu Ruotsi vadinami yra švedai.”⁴

Atvykęs 862 m. valdyti slavų, Riurikas, pradžioje, apsistojęs Aldeigjuborge (Ladogėje), tais pat metais perkėlė savo sostinę į Holmgardą - Naugardą, iš kurio ėjo prekybiniai keliai į Volgos upę. Vėliau, jo įpėdinis Helgis-Olegas pasirinko Dniepro kelią ir įkūrė varingų sostinę Kaenugarde — vėlesniame Kieve, iš kurio Helgis ir Ingvaras (Igoris) 907 m. pradėjo savo didžiuosius žygius į Miklagardą (Konstantinopolį).

Kai kurie istorikai, ypač rusų, mano, kad Riurikui įsigalėjus Naugarde, varingams duokles

mokėjo, ne tik slavų kiltys, bet Čiudė, t.y., dartinė Estijos sritis, latvių ir lietuvių kiltys. Tam, tačiau, pagrįsti nėra jokių davinių rusų metraščiuose.

Riuriko, matyt, būta ne pirmo varingų valdovo Naugarde. Slavai ir prieš tai jau buvo valdyti varingų. Jaunesnioji Edda mini karalių Halfdaną Senąjį, "kuris buvęs vienas iš garsiausių karalių... Jis buvęs ir didelis karvedys ir žygiavęs toli per Rytų kraštus (*Austrvegi*). Ten kartą, dvikovėje jis užmušė (bene seniausią žinomą ten) kokį tai karalių Sigtrygą ir ta proga vedė Alvigą Išmintingąją (greičiausia, žuvusiojo našlę), kuri buvo Holmgardo karaliaus Emundo duktė."³

IX amž. pabaigai priklausytų ir žinia apie Normandijos kunigaikštijos įkūrėją, dažną svečią Rytų kraštuose, t.y. Pabaltijį:

"Nuoširdžiausias karalius Haraldo (Gražiaplaukio, išgalėjusio Norvegijos soste 872 m.) draugas buvo Moerės jarlas Roegenvaldas... Jo sūnus Hrolfas buvo žymus vikingas. Jis buvo tokio milžiniško ūgio, kad joks žirgas negalėjo jo panešti, tai jis visur kur žygiuodavo pėsčias. Todėl jį praminė Gang-Hrolfu. Jis daug kariavo Rytų kraštuose..."²

Šis vikingas Gang-Hrolfas vėliau išsikovojo Prancūzijoje kunigaikštiją ir ten apgyvendino daug vikingų-normanų. Iš to atsirado ir krašto pavadinimas Normandija. Iš jo giminės kilo Normandijos jarlai-kunigaikščiai, kurių ainis, Vilius Bastardas užkariavo Angliją.

Atskiroje sagoje apie Gang-Hrolfą yra minimas kažkoks Naugardo karalius Regvidas (*Hreggvidr*), kuris jaunas būdamas pasižymėjo karo žygiais ir "užkariavo daug vietovių prie Dvinos, (ar Dauguvos-*Dynu*) upės, kuri teka per Gardos (*Gardariki*) karalystę, paskui jis karu užpuolė įvairias tautas Rytų karalystėje (*Austeriki*)..."⁵

Pasakojime apie kareivą Sörlą, kalbama, jog jis trumpai tegyveno, nes Rytų krašte (*i Austrvegi*) krito nuo vikingų rankos. Apie tai išgirdęs Högnius (matyti, Sörlas draugas) tą pat vasarą išvyko, ten pat, į Rytus vikingauti ir laimėjo pergalę. Sakoma, jog jis tapo tų kraštų karaliumi ir net 20 karaliukų sumokėjo Högniui duokles gaudami iš jo rankų administruoti tuos kraštus.⁵

Haraldo Gražiaplaukio sūnūs dvyniai, Halfdanas Juodasis ir Halfdanas Baltasis "buvo išvykę į vikingų žygį ir plėšė Rytų kraštuose (*Austrveg*). Jie kovėsi dideliame mūšyje Aisčiuose (*Eistlandi*). Ten krito Halfdanas Baltasis."²

Kitą savo sūnų Eriką, karalius dar labai jauną pratino prie karinių žygių:

"Kai Haraldo sūnus Erikas sulaukė 12 metų amžiaus, karalius jam davė penkis karo laivus ir Erikas išvyko į karo žygį, pirmiausia į Rytų kraštus (*Austrveg*), vėliau pietų kryptimi — į Daniją

ir į Frizų ir Saksų krašto (Šiaurinės Vokietijos) pajūrius. Šitas karo žygis truko keturis metus. Po to, jis buriavo per jūrą į vakarus ir plėšė Skotijoje, Valijoje, Irlandijoje ir Prancūzijoje. Ir šis žygis truko keturis metus. Pagaliau, jis pasuko į šiaurę į Finų kraštą ir tolyn į Permą, Rusijoje..."² Karaliaus Olafo Trygvasono sagoje dar pridėdama: "Kai Erikas, Kruvinu Kirviu vadinamas, su savo laivynu ir didele kariauna grįžo iš žygio į Baltijos jūrą, jis nuvyko pas savo brolių Biorną..."⁶

Skaldas Thorbjørnas Hornklofi, dalyvavęs 872 m. jūrų mūšyje Hafrsfiorde, Norvegijoje, mūšyje, kuris atidavė Haraldui Gražiaplaukiui Norvegijos sostą, sueiliavo Haraldo Dainą. Tos dainos 15-tame posme Varnas atsako į Valkirijos klausimą, kaip yra dosnus karalius Haraldas savo kareivoms:

*"Gausiai yra apdovanoti
Mūšių karžygiai,
kurie valdovo dvare
kauliukais žaidžia:
auksu jie yra apdovanoti
ir blizgančiais kardais,
Hunų rūda (t.y. geležiniais ginklais ir šarvais
iš šiaurinės Vokietijos)
ir Rytų krašto (Austroenu) merginomis (t.y.
vergėmis iš Baltijos kraštų. Z.R.)."*⁷

Vienas seniausių akmenų su rūnų įrašų, liudijantis varingų žygius į Baltijos kraštus, randasi Švedijoje Oestergoetlando provincijoje. Jame yra toks įrašas:

"Stygggr pastatė šita paminklą savo sūnui Oeivindui. Jis žuvo Rytuose (*aus-r*) kartu su Aei-vislu. Rūnas įrėžė Vikingas ir Riulfas."⁸

Danų *Annales Ryenses* mini vieną, paraidžiui neimtiną epizodą, kuris, tačiau, ryškiai rodo danų veiklą Baltijos pajūrio kraštuose tais amžiais:

"Eriko Barno sūnus *Lothoenoeknut* (ar *Lothekont*). Jis buvo karingas ir gudrus ir valdė 11 metų. Jo laikais (870-912 m. Z.R.) gal trečdalis vergų ir daugelis žmonių paliko karalystę. Jie atvykę užvaldė visą Prūsiją (*Pruciam*), Žiemgalą (*Semigaliam*) ir Karelų žemę ir daug kitų kraštų ir apsidžiaugę tų žemių derlingumu nenorėjo jas palikti, todėl ir pasiliko ten iki šių dienų." (Kronika rašyta XIII amž. pabaigoje) *Petri Olai* kronika sako tą patį, tik priduria, kad atvykėliai "išžudę visus vyrus, ten pasiliko iki dabar."⁹

Mažai težinomas rašytojas, Bavarijos Geografas pavadintas, rašęs tarp 866 ir 890 m., Europos tautų sąrašą pamini ir prūsus, kurių įvardas kronikose pradeda išstumti aisčių vardą. Jis juos pamini, deja, vos tik dviejomis eilutėmis: *Bruzi plus est undique, quam de Enisa ad Rhenum* (Prūsų esama daugiau iš visų pusių, kaip

150 44

Auzam. hab aut. c. iii. Goxozc. hab aut. c. L.
 Lendzi. hab aut. x. viii. Bafnez. hab aut. cc. L.
 vii. Zepuan. qd amai et regni ut ex concunat. genat
 scilicet ut xortis sunt elorigine sic affirmant ducant.
 Pristanicia Lxx. Yelanam aut Lxx. Bruzi plas
 e andiq. quadeceit ad rheni. Vuzunbeire. Ca. ziri
 aut. c. Ruzzi. Fort doren. ludi. Erefca. Serauici. Luco
 lane. Yngate. Yuitlane. Sleczane. aut xv. Lun
 nizi. aut xxx. Dadostjan. aut xx. Ml. zane. aut
 xxx. Befunzane. aut ii. Yerzane. aut x.
 Fraganeo. aut xl. Lapigla. aut xxx. Opolun. ci
 ut xx. Golenzi. aut v.

Bavarijos Geografo "Regensburgo Tautų Lentelėje" yra paminėti ir prūsai — Bruzi. Tai seniausias raštas, kuriame užrašytas prūsų tautovardis.

nuo Enso iki Reino).¹⁰ Nedaug ką tas dveilis tepasako mums apie Prūsus.

Iš *Oervaroddi* sagos patiriame, kaip norvegų vikingas-kareiva Odas su savo laivais išplaukia į Holmgardą-Naugardą. Tais laikais Gardariki valdė koks tai Kvīlanas, irgi vikingas-kareiva, ten išigalėjęs, greičiausiai, užmušęs prieš tai valdžiusį. Saga yra pasakiško pobūdžio ir joje susiduria senųjų laikų pasakojimai su žinomais vėlesnių įvykių, priskiriamų mongolų atplūdžio metui. Sagoje minimas Pallteskjuborgo (Polocko) kararius *Palltes*, Kaenugordumo (Kijevo) karalius *Kaenmar* ir kiti. Ten kalbama apie didelę kariuomenę besitelkiančią Naugarde, besirenkančią iš įvairių kraštų: iš *Kirjalandi*, *Rafestalandi*, *Rafalandi* (Revalis, estų Talinas), *Virlandi* (estų sritis), *Eistlandi* (Aisčių), *Liflandi* (Lybių), *Vitlandi* (Prūsuoše), *Curlandi* (Kuršo), *Samlandi* (Sembos), *Ermlandi* (Varmės) ir *Pulinalandi* (Lenkijos).⁵

Daugiausia žinių apie aisčių kraštą IX amž. antroje pusėje patiekia Anglijos karalius Alfredas Didysis (848 m. - 901 m.). Jis buvo ne tik karalius, bet ir žymus tų laikų mokslo vyras, tarp 887 m. ir 901 m. išvertęs į anglų-saksų kalbą Orosijaus pasaulinę istoriją, tyrinėjęs pasaulio geografiją. Žinių jis sėmėsi, ne tik iš senesniųjų rašytojų raštų, bet ir pats siuntinėjo žvalgus ir tyrinėtojus į kitus kraštus. Į Baltąją jūrą jis pasiuntė normaną Oterį, o iš jūrininko Wulfstano jis gavo įdomių ir vertingų žinių apie aisčių kraštą. Aprašinėdamas Vokietiją, išangoje į Orosijaus veikalo vertimą, Alfredas Didysis daug kur mini *Ostsae* — Baltiją, arba Aisčių jūrą ir jos rytiniame krante gyvenančius *Osti* (kitur — *Estum*) — aisčius:

"Į vakarus nuo pietinių danų (*Súdh-Denum*) yra įlanka okeano plaunančio Britaniją, o į šiaurę nuo jų yra jūros įlanka, kurią vadina *Ostsae* (Baltijos jūra)... Šiauriniai danai (*Nordh-Dene*) nuo savęs į šiaurę turi tą pačią jūrų įlanką, kurią vadina *Ostsae*, o į rytus nuo jų gyvena tauta vadinama *Osti* (aisčiai), o į šiaurę — *obotritai* (*Afdrede*)... *Osti* į šiaurę nuo savęs turi tą pačią jūrų įlanką kaip ir vendai (*Vinedan*) ir bornholmiečiai (*Burgendan*)... Į pietus nuo savęs švedai (*Sveon*) turi *Osti* jūrų įlanką, o į rytus nuo savęs sarmatus (*Sermende*), o į šiaurę nuo jų iš tos dykros pusės yra *Kvenlandas* (*Cvénland*). O į šiaurės vakarus nuo jų gyvena *Scride-finnas* ir į vakarus — normanai (*Nordhmen*)."¹⁰ Baltijos jūros rytinę ir šiaurinę dalį jis vadina *Kvėnų jūra* (*Cwensae*), o jos krantų gyventojus suomius — kvėnais.¹¹

Orosijaus Pasaulinės istorijos priede Alfredas Didysis pridėjo keliautojo Wulfstano tokį pranešimą, apie jo kelionę iš *Hydaby*-Šlesvigo į *Truso*, dabar Elbingo, Prūsuoše:

Orosius I, 1. #20.

Wulfstanas sakė, kad jis išvyko iš *Haethum* (*Hydaby*, dabar Šlesvigas) — kad *Truso* jis pasiekė po septynių dienų ir naktų, — ir kad visą tą kelią laivas atliko buriuodamas. Vendų kraštas (dabar Pamarys, Meklenburgas ir Holšteinas) buvo dešinėje; o kairėje buvo Langelandas ir Laalandas ir Falsteinas ir Sconegas (Skanė); ir visi tie kraštai priklausė Danijai. Toliau mums po kairei buvo Bornholmas, kuris turi savo karalių (*cyning*). Toliau už Bornholmo buvo kraštai, kurie vadinas, pirmasis Blekinge, toliau Möre, Oelandas ir Gotlandas, visi po kairei; ir visi tie kraštai priklausė Švedijai. Vendų kraštas visą kelią,

iki pat Vyslos, žiočių, buvo mūsų dešinėje. Vysla yra labai didelė upė ir teka tarp Vitlando (*Witland*) ir Vendų šalies; o tas Vitlandas priklauso Aisčių kraštui (*to Estum*); Vysla teka iš Vendų krašto ir įteka į Aismares (*in Estmere*); Aismarės yra mažiausia penkiolika mylių pločio. Toliau iš rytų į Aismares įteka Elbinga (*Ilfing*) iš ežero, ant kurio kranto stovi *Truso*; į Aismares susibėga Elbinga nuo rytų iš Aisčių krašto (*Eastlande*) ir Vysla nuo pietų iš Vendų krašto; toliau Vysla atima Elbingos upei vardą ir nuo tų marių teka į vakarus ir šiaurę, į jūrą; dėlto ir vadinasi Vyslos žiotimis. Aisčių kraštas (*Eastland*) yra labai didelis, jame yra daug miestų (*burh*) ir kiekviena mieste yra karalius; tenai yra taip pat gausybė medaus ir žuvų; karalius ir turtingiausieji žmonės geria kumelės pieną, o neturtingieji ir vergai geria midų (*medo*). Tarp savęs jie labai daug kariauja; aisčiai alaus nedaro, tačiau midaus ten yra iki soties.

#21. Aisčių (*Estum*) tarpe yra paprotys, kai žmogus numiršta, tai jis nesudegintas guli viduje, savų giminaičių ir draugų tarpe, ištisą mėnesį — kartais du; o karaliai ir kiti augštų pareigų žmonės, kuo daugiau turto turi, tuo ilgiau guli nesudeginti, kartais pusę metų; ir jie taip guli paviršiuje, savo namuose; ir visą laiką, kol lavonas taip viduje guli, turi būti geriami ir žaidžiama iki tos dienos, kai jis sudeginamas.

#22. Po to, tą pačią dieną, kai mirusis nešamas į laužą, jie padalina jo turtą, kiek jo dar likę būna po puotavimo ir žaidimų, į penkias ar šešias dalis, kartais ir į daugiau, žiūrint kiek to turto yra. Tada didžiausią dalį jie padeda mylios atstume nuo miesto, paskui sekančią dalį ir po jos trečią, kol jos visos būna išdėstytos vienos mylios kelyje taip, kad mažiausioji dalis būtų arčiausia tos vietos, kur mirusis yra. Po šito, penkių ar šešių mylių atstume nuo turto, surenkami visi vyrai, kurie turi greičiausias žirgus visame krašte. Tada jie visi pasileidžia šuoliais link to turto: ir tas vyras, kuris turi greičiausią žirgą, pasiekia pirmą ir didžiausią dalį ir taip vienas paskui kita, iki viskas būna paimta; tas, kuris arčiausia prie sodybos esantį turtą prijoja, gauna mažiausią dalį; po to, kiekvienas joja savo keliu su turtu, kurį gali pasilaikyti; todėl už greitą žirgą ten mokama nepaprastai brangiai. Kai visas palikimas būna taip išskirstytas, jie išneša mirusį laukan ir sudegina kartu su jo ginklais ir rūbais; ir taip, paprastai, jie išėikvoja mirusio visą turtą, jį ilgai laikydami pašarvotą jo troboje ir išdėstydami viską ant kelio, ką svetimi jodami pasiima sau.

#23. Aisčių tarpe yra paprotys, kad bet kurios kilties mirę žmonės turi būti sudeginti; jei kas surastų kad ir vieną vienintelį kaulą nesudegintą, tai juos ištiktų didelė bausmė. Aisčiai taip

pat išmano kaip iššaukti šaltį; todėl ten mirusieji taip ilgai guli pašarvoti ir negenda, kad jie juos sušaldo. Pastatę du indus pilnus alaus ar vandens jie juos užšaldo, nežiūrint, ar tai būtų vasaros, ar žiemos metas.”¹¹

Šias jūrininko-keliautojo patiektas žinias dr. J. Puzinas taip aiškina: “Vulfstano pranešimas apie aisčius yra pats plačiausias iš visų lig šiol paminėtų šaltinių. Čia aisčiai visai aiškiai lokalizuojami srityje į rytus nuo Vyslos žiočių. Vysla yra buvusi siena tarp slavų (vendų) ir aisčių. Vyslos žemupyje jis mini Vitlandą, kuris priklausęs aisčiams. Vulfstano Vitlandas (=Waldland) yra ne kas kita, kaip Jordano paminėtoji vidivarų sritis. Vidivarai, gotų kalboje Widuwarjos, reiškia “miško gyventojai”. . . Aisčių žemė, anot Vulfstano, esanti labai didelė. Pagaliau Vulfstano duoda šiek tiek žinių apie aisčių politinę bei socialinę santvarką ir papročius. Pagal Vulfstaną, aisčių krašte esą daug miestų ir kiekvienas miestas turįs savo karalių, kurie tarp savęs dažnai kariauja. Miestų sąvoka čia mums tenka suprasti, greičiausia, didesnes sričių piliis, kuriose paprastai gyvendavo sritiniai valdovai, kunigaikščiai. Iš Vulfstano pranešimų ši tą patiriame ir apie socialinius santykius. Aisčiuose jis išskiria bent tris luomus: turtingųjų, neturtingųjų ir vergų. Vergai — tai daugiausia karo belaisviai, tiek svetimos, tiek ir vietinės kilmės, sudarę atskirų didikų neapmokamą darbo jėgą. Atskirų sričių valdovai dažniausiai iškildavo liaudyje pagal savo turtingumą bei galingumą; jie tarpusavyje, kaip matyti iš Vulfstano, nebuvo vieningi ir kovojo dėl pirmaujančios vietos, bei įtakos kiltyje ir net tautoje. Vieningos valstybės santvarkos tuo metu, atrodo, nėra buvę.”¹²

Tyrinėtojai priskaičiuoja Prūsiose apie 500 piliakalnių. Juose yra stovėjusios, daugiau ar mažiau, nepriklausomų valdovėlių valdytos pilys, iš kurių jie valdė ir artimiausias apylinkes, kariaudami su vikingais-varingais ir taip pat — tarp savęs.

LITERATŪRA

1. The Russian Primary Chronicle (Transl. S. H. Cross), 1953
2. Heimskringla, transl. E. Mosen, 1932
3. Die Juengere Edda, Thule Band 20, 1966
4. K. Būga, Rinkiniai Raštai, 1958-61
5. Antiquités Russes, I vol., 1850
6. The Saga of King Olaf Trygvasson, transl. J. Sephton, 1895
7. Carmina Norroena, Rettet Tekst, 1793
8. A. Rupprecht, Die Ausgehende Wikingerzeit im Lichte der Runenschriften, 1958
9. Langebek, Scriptores Rerum Danicarum, I, 1772
10. H. Jaenichen, Die Wikinger in Weichsel und Odergebiet, 1938
11. Scriptores Rerum Prussicarum, I, 1861
12. J. Puzinas, Aisčiai Istorijos Šaltinių Šviesoje, Aidai, Nr. 12, 1948

KARINIO TOPOGRAFO NUOTYKIAI

V. LAGENPUŠAS

I. PIRAMIDĖ

1931 m. liepos 15 dieną buvo išleista topografijos kursų laida. Šiuos kursus baigęs buvau tą pačią dieną perkeltas iš 4-to artilerijos pulko į topografijos skyrių prie Vyr. Štabo, kur 1 d. ruggpjūčio ir pradėjau savo naują tarnybą. Teoretinių žinių buvo gauta žymiai daugiau, nei jų tiesioginiams darbams reikėjo. Užtat trūko praktiško patyrimo. Mano pirmas darbas buvo sudaryti Eigulių poligono 1:10.000 nuotrauką, kur aš ir gavau savo "krikštą".

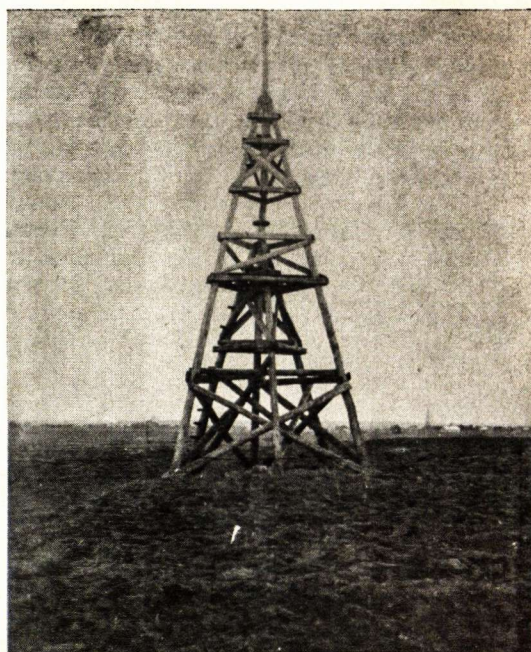
Visame poligono plote jau anksčiau buvo padaryta maža trianguliacija, kuri susidėjo iš apie 15 piramidžių. Jų geografines koordinatas — ilgį, plotį ir augštį, aš gavau iš skyriaus, užnešiau į planšetę ir pradėjau darbą. Mano baras teuzėmė tik pusę poligono, o antrą pusę turėjo kpt. Chamanskis.

Mūravos kaimas buvo mano bare, todėl aš palikau jį nutraukti rudenį o patį poligoną dabar, kai dar oras būna geras. Kaime buvo dvi piramidės, iš kurių išeinant, aš lengvai galėjau užbaigti darbą.

Baigęs paties poligono nuotrauką ir suderinęs su kpt. Chamanskiu turėtą bendrąjį ruožą, pradėjau darbą Mūravos kaime. Išeidamas iš vienos piramidės priėjau prie jau atliktos nuotraukos ir nusigandau, nes vieną horizontalę, kurios buvo vedamos per vieną metrą, nebeturėjau kur padėti ir ji lyg pakibo ore. Kas čia per vielniava! Nuėjau iš tos piramidės į kitą galą, — ir vėl vieno metro trūksta! Vadinasi, kur tai yra klaida, — matomai mano kur tai apsirakta, nes dėl trianguliacijos ir piramidžių tikslaus apskaičiavimo aš buvau daugiau negu tikras. Pavargęs porą dienų ir neradęs niekur savo klaidos, nuėjau pas kpt. Chamanskį, norėdamas gauti jo patarimo, nes jis tarnavo skyriuje jau kelis metus. Bet ir jis nieko nerado ir patarė man kreiptis į mjr. Ranteną, kuris yra senas topografas ir tikrai suras kame "šuo pakastas".

Paskambinau į skyrių, bet mjr. Ranteno tenai nebuvo, o atsiliepė pats viršininkas, plk. Krikščiūnas. Jam užklauius, kuriuo reikalu man reikalingas mjr. Rantenas, aš pranešiau pulkininkui savo bėdą, o jis žadėjo kitą dieną atvažiuoti ir parodyti, kaip reikia jį ieškoti klaidų.

Kitą dieną su pulkininku pradėjome darbą nuo kitos kaimo piramidės ir priėjus prie jau at-

Eigulių poligono piramidė (abi nuotr. prie šio straipsnio — autoriaus)

liktos nuotraukos, pasirodė viskas tvarkoje. Nuėjome prie kitos, "klaidingos" piramidės ir atlikę nuotrauką iki anksčiau atliktos vietos, gavome skirtumą — lygiai 1 metrą! Čia tai ir pulkininkas pakrapštė sau galvą. Pagalvojęs porą minučių, jis paėmė du kareivius ir nuėjo prie piramidės, kur vyrai turėjo išmatuoti piramidės augštį. Žiūrėk, čia tai ir buvo tas metras užkastas, nes tikrasis piramidės augštis skyrėsi nuo man iš skyriaus duoto augščio lygiai vienu metru. Pulkininkas išvažiavo patenkintas, o aš tęsiau savo darbą.

Dar nuotrauką nebaigus, pas mane atvažiavo mjr. Rantenas. Jis patikrino keliose vietose mano darbą, klaidų neberado ir leido grįžti į skyrių. Atsisveikinęs vienok pasakė: jei ir vėl kada kils kokių neaiškumų, reikia pranešti jam, o ne viršininkui. O aš tik vėliau sužinojau, kad Eigulių poligono tinklą skaičiavo mjr. Rantenas.

2. VYSKUPO VIZITACIJA

1932 m. mano nuotraukos baras buvo labai gražioje vietoje: Nemunaičio bažnytkaimis ir kaimas — vienas dešinėje, o kitas kairėje Nemuno pusėje, labai daug miškų, bet svarbiausia, tai pats Nemunas, kuris tekėjo kuo ne per visą plotą, iš pietų į šiaurę. Šiaip vieta buvo gana išraižyta ir horizontalių teko gana kruopščiai jį ieškoti, užtat Nemuno buvimas padengė su kaupiu visus nema-lonumus.

Aš ir mano keturi kareiviai apsigyvenome Nemunaičio kaime, aš pas seniūną, o kareiviai pas vieną ūkininką. Nemunaičio kaimas nemažas, jo ūkininkai gana turtingi ir mums tenai nieko netrūko. Bažnytkaimis kitoje upės pusėje visai nedidelis, užtat turėjo labai gražią bažnyčią ir prie kranto vandens matavimo stotį: Nemune, apie 15 m nuo kranto, buvo labai didelis akmuo, jo viršus kyšojo apie 1.5 m virš vandens, o jo šone buvo pritaisyta matavimo lenta. Be bažnytkaimio šioje Nemuno pusėje dar buvo nedidelių kaimų ir labai daug miškų. Todėl dešinę Nemuno pusę palikau nutraukti rudeniui.

Užbaigę nuotrauką kairėje Nemuno pusėje ir pradėję darbą kitoje pusėje, mes gyvenome vis kaime ir kiekvieną dieną persikeldavome laiveliu. Jau nutraukus patį bažnytkaimį ir už jo dar apie kilometrą, atsitiko šis nuotykis.

Vieną dieną, pavalgę lauke atneštus pietus ir pagulėję kokį pusvalandį pamiškėje, pradėjome darbą, su tokiu išsikačiavimu, kad dirbdami, tuo pačiu, vis artinamės prie namų. Čia kaip tikėjo vieškėlis iš Alovės į Nemunaitį, kurį aš ir pasirinkau dabar nutraukti.

Kai aš stovėjau vienoje kelio pusėje, o mano matuoklininkai rodė vietovę kitoje vieškėlio pusėje, aš pamačiau jojant kelis raitelius, o už jų du automobilius ir kelis papuoštus vežimus su žmonėmis, daugiausia moterimis. Nebekreipdamas į tai dėmesio, aš varinėjau savo vyrukus vėliavėlėmis tai į kairę, tai į dešinę, o jie rodė man situaciją ar daiktus, kurie buvo reikalingi nuotraukai. Kai raiteliai pasiekė maždaug tiesiąją tarp manęs ir matuoklininkų, jie sustojo, o su jais ir visa vora. Pastovėjęs kurį laiką, virtinė pajudėjo į Nemunaitį. Užbaigę darbą, mes vakare grįžome į namus, vėl persikėlę laiveliu į mūsų Nemuno pusę. Iš savo šeimininko sužinojau, kad į Nemunaitį atvažiavo vyskupas vizitacijos. Vadinasi, ta vora buvo jo palydovai.

Kitą dieną su seniūnu buvau susitaręs gauti vežimą, kuris turėjo nuvežti mano daiktus iki Nemuno, tenai kareiviai su laiveliu perkels daiktus, o anoje Nemuno pusėje ir vėl lauks vežimas, kuris ir nuvežs mus į naują apsigyvenimo vietą. Kitos išeities nebuvo — artimiausias tiltas buvo tik Alytuje. Naujas butas buvo apie 5 km už Nemunaičio bažnytkaimio, arčiau nei man, nei kareiviams tinkamos patalpos nebebuvo. Persikėlimas užtruko visą dieną. Po to darbas ejo savo tvarka.

Praejęs apie 10 dienų pas mane atvažiavo mjr. Rantenas. Majoras turėjo patikrinti mano darbą, o be to išaiškinti kažkokį "keblų" reikalą.

Kai patikrinimas buvo užbaigtas, mjr. Rantenas paklausė manęs, kaip gi ten buvo su vyskupu. Jis, Rantenas, yra skyriaus viršininko pa-

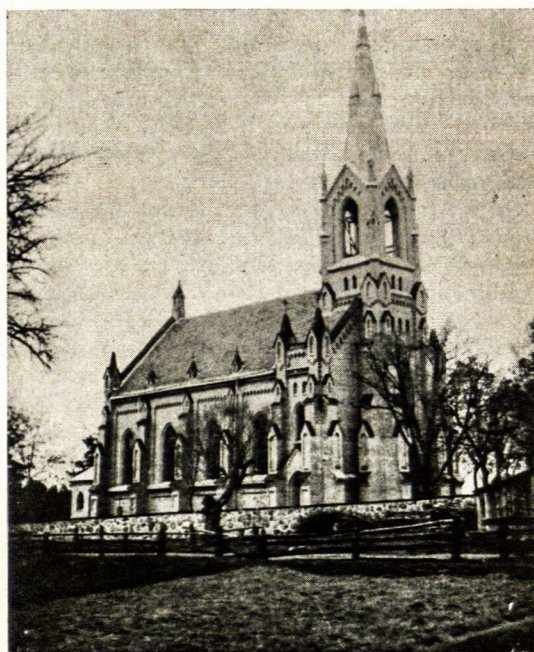
vestas išaiškinti, kodėl aš sustabdžiau vyskupo automobilį ir jo palydovus, o antra, jei jau sulaičiau, tai kodėl nebuvo pas vyskupą nuėjęs pareikšti jam pagarbą.

Paaiškinęs majorui tą įvykį, kaip jis tada atsitiko ir paminėjęs, kad apie vyskupo atvykimą nežinojau, aš pareiškiau, kad nieko nestabdžiau, ar leidau kam važiuoti. Jei ta vora tada sustojo, tai matyti žinojo kodėl ji tą daro, ne mano reikalas tuos ponus klausinėti kodėl ir kada. Majoras paklausė dar kelis kareivius, kurie, matomai, atsakė maždaug taip, kaip ir aš buvau sakęs. Man tą parodymą pasirašius, mjr. Rantenas pasakė: tas įvykis kažkokiu būdu buvo praneštas vienam seimo nariui, kuris tą klausimą iškėlė seime. Iš seimo kanceliarijos buvo pranešta į Krašto Apsaugos ministeriją, kad Nemunaičio rajone dirbęs "kariškis" sustabdė ant kelio vizitacijos važiuojantį vyskupą su palydovais ir išlaikęs vorą kurį laiką, leido jai toliau važiuoti. Prašoma dalyką išaiškinti. Vadinasi, tas jieškomas "kariškis" buvau aš.

Mano parodymo, matomai, užteko, nes apie šį įvykį daugiau nieko negirdėjau. Spėju, kad mjr. Rantenas pranešė plk. Krikščiūnui, o šis dar toliau, kol pagaliau tas reikalas paaiškėjo ir tam seimo nariui. Jau kuo ne žiemos metu, kai aš grįžau iš darbo į Kauną, man vieną kartą plk. Krikščiūnas pasakė: nuo davatkų laikykis toliau, jos Tamstos nemyli.

Taigi, pasirodo, į seimo nario nagus galima visai lengvai patekti.

Bažnyčia Nemunaičio bažnytkaimyje

LIETUVOS DIDIEJI ETMONAI

ALGIRDAS BUDRECKIS

(PABAIGA)

Kai švedų karalius Karolis XII su savo pagrindinėmis jėgomis vyko Lenkijon, Lietuvoje pasiliko tik dvi nedidelės švedų rinktinės, Raseiniuose ir Vilniuje. Tuo tarpu senieji Sapiehų ir švedų priešai Grigas Oginskis, Mykolas Višnioveckis, Zaranka ir broliai Pociėjai, kurie anksčiau nedrįso pulti Karolio XII, klajojo po kraštą, naikindami užtinkamus švedų būrelius, Sapiehų šalininkus ir jų dvarus. Sapiehos, žinoma, atsilygindavo. Sapiehos kalbinamas perleisti jam, didžiajam etmonui, kariuomenę ir gelbėti naikinamą kraštą, lauko etmonas atsakė, kad tą padarysiąs tik Sapiehai perėjus Augusto pusėn. Sapiehos jėgos buvo per silpnos, ir jis pats buvo priverstas iš Lietuvos pasitraukti.

1703 m. kovo mėn., po lemtingų Saločių-Žagarinės kautynių, kurias pralaimėjo sąjungininkai, Višnioveckis su draugais ir kariuomene išvyko į Lenkiją, kur maršalkavo Liublino seime, paskui dalyvavo žygyje prieš Didlenkių konfederaciją, privedusią prie Augusto nuvainikavimo. Tuo tarpu Lietuvoje buvo, palyginti, ramu.

Po Saločių pralaimėjimo Višnioveckio ir Oginskio delegatai nuvyko į Šliselburgą tartis su rusais, kurie buvo Augusto sąjungininkai. 1703 m. liepos 9 d. jie padarė formalią sutartį su rusais, kuria caras Petras I išsipareigojo duoti Lietuvos kariuomenei 30,000 rublių, kaip tik Žečpospolita sueis į sąjungą su Rusija.

1703 m. Liublino seimas nusprendė atimti Sapiehos urėdą. Reiškia, pirma Valkininkų konfederacija, o po 3 metų Žečpospolitos seimas, atėmė iš Sapiehos etmono buožę. Sapiehų urėdai buvo išdalinti Augusto šalininkams. Mykolas Višnioveckis gavo didžiojo etmono buožę, kurią jis išlaikė iki 1706 m. Grigas Oginskis užsigavo, kodėl lauko etmono vieta buvo atiduota ne jam, o Liudvikui Pociėjui. Pociėjaus nenorėjo pripažinti ir Višnioveckis. Karalius Augustas buvo priverstas Oginskį patenkinti ir Pociėjus gavo Lietuvos išdininko vietą.

Sužinojęs apie Augusto abdikaciją 1707 m., Višnioveckis pradėjo linkti į švedų pastatyto karaliaus Stanislovo Leščinskio pusę. Mykolui Višnioveckiu pasitraukus nuo Augusto II ir Petro I, švedų generolas Loevenhauptas Mintaujoje jį sutaikė su Sapieha. Višnioveckis pripažino Sapiehai Vilniaus vaivados ir didžiojo etmono titulą, bet sau pasiliko kariuomenės vadovybę ir anksčiau

turėtą lauko etmono titulą. Jo buvę sąjungininkai Oginskis ir Pociėjai ir toliau tebeliko caro Petro prieglobstyje.

Lietuvoje ir vėl viešpatavo Sapiehos. Didysis etmonas pasidaręs tribunolo maršalka, atsisteisinėjo su savo priešais. Jo ir Višnioveckio kariuomenė laikėsi karinėje linijoje Mozyrius - Piskas - Brasta. Tais pat 1707 metais Kazimieras Sapieha atsisakė nuo didžiojo etmono urėdo, pasilikdamas tik Vilniaus vaivada. Sapieha pasitraukė iš politikos (jis mirė 1720 m.).

Lietuvoje labiausia buvo nepatenkinti Višnioveckiu, todėl kai Kazimieras Sapieha pasitraukė, Višnioveckį aplenkiant, didžiojo etmono vieta buvo atiduota Bobruisko seniūnui Jonui Sapiehai. Jis buvo didysis etmonas nuo 1708 m. ligi 1709 m. Iš pradžių jis veikė Stanislovo Leščinskio pusėje. Tačiau, po Poltavos mūšio, Jonas Sapieha užmezgė ryšius su Leščinskio priešais, su Lenkijos etmonais, ir perėjo į Augusto II pusę. Norėdamas pats tapti karaliumi ir intriguodamas, Jonas Sapieha atsimetė ir nuo Saksų karaliaus, taip nustodamas etmono buožės.

Rusai grįžo į Lietuvą. Jie sučiupo Višnioveckį ir jį išsivežė į Maskvą, iš kur pabėgęs, į kraštą grįžo tik 1716 m. Po Višnioveckio ištremimo Lietuvos didžiojo etmono titulą gavo Grigas Antanas Oginskis.

Grigas Oginskis buvo pasižymėjęs kovose prieš Sapiehų giminę. Po Valkininkų konfederacijos, Oginskis pasidarė lyg koks Lietuvos karaliukas, iš Augusto II gavęs teisę rinkti mokesčius. Oginskis per tą laikotarpį vedė savo atskirą užsienių politiką, ypač palaikydamas glaudžius ryšius su caru Petru, kuris prie Oginskio dvaro laikė savo diplomatinį atstovą. Vos kelis mėnesius ėjęs didžiojo etmono pareigas Oginskis pasimirė.

Jau nuo 1709 m. faktinis Lietuvos tvarkytojas buvo rusų generolas Dolgoruij, kuris įtaigojo Augustą II perduoti Lietuvos didžiojo etmono vietą Pociėjui. Brastos pakamaris Liudvikas Konstantinas Pociėjus ėjo didžiojo etmono pareigas nuo 1709 m. ligi 1730 m. Jis pasižymėjo kaip Petro I pakalikas ir samdiny. Jam etmonaujant 1717 m. Nebylys seimas apribojo Lenkijos ir Lietuvos etmonų valdžią, o kariuomenės Lietuvoje tebuvo palikta iš viso tik 6,000. Dar blogiau: nepaisydamas 1717 m. savo duotų pažadų, caras vis dėlto neišvedė savo kariuomenės iš Žečpospolitos.

Rusų kariuomenė 1733 m. vėl įsikišo, kad Stanislovas Leščinskis nebūtų išrinktas karaliumi. Iki 1735 m. ėjo karas krašte tarp Leščinskio ir Augusto III šalininkų.

1735-1744 m. laikotarpyje didžiuosius etmonus buvo grįžęs Mykolas Višnioveckis. Bet jisai nieko negalėjo daryti. Didikai Lietuvoje turėjo privačias kariuomenes, kurios savo skaičiumi viršijo Kunigaikštijos reguliarią kariuomenę. Lietuvos valstybė nepajėgdavo išlaikyti net leisto 6,000 karių kontingento. Tačiau magnatai, savo pačių lėšomis, išlaikydavo daug daugiau. Pavyzdžiui, Čartoriskis Volčine laikė raitelių būrius, vadinaus "vilkais", kurie žiauriai sudorodavo Čartoriskų priešininkus seimeliuose. Taipogi ir Lietuvos karužas Jeronimas Radvilas turėjo apie 6,000 reguliarios kariuomenės, uniformotos ir kariškai išmankštintos. Be to, jis laikė dar antra tiek laisvų samdinių, kazokų, haidukų, šaulių ir tarnų. Vėliau jo giminaitis Vilniaus vaivada Karolis Radvilas turėjo 6,000 karių, kuriuos amžininkai vadino "albaniečiais". Daugelis tų didikų nenorėdavo mokėti valstybei jokių mokesčių, nes jie patys išlaikydavo savo kariaunas.

Čartoriskų giminės priešas ir Potockių bei Branickių šalininkas Mykolas Kazimieras Radvilas ėjo didžiojo etmono pareigas tarp 1744 ir 1762 m. Nors vienas iš turtingiausių Lietuvos didikų, jis buvo žmogus be gilesnio išsilavinimo ir gabumų. Savo amžininkų buvo pramintas "Žuvele" (lenkiškai: Rybenko) dėl neapsakytai didelio girtuokliavimo. Etmonas Radvilas Žuvelė tiek buvo netikęs vadovauti Lietuvos kariuomenei, kad nors Žečpospolita Septynerių Metų karo metu buvo neutrali, rusų armijos siautė ir laisvai žygiavo skersai Lietuvą Prūsosna. Karą Lietuva skaudžiai pajuto, nes per jos teritoriją 1757 m. traukė 80,000 rusų kariuomenė kovoti prieš prūsus. Kai generolas Lievenas peržengė Lietuvos sieną, Žuvelė Radvilas liepė parlamentarams jo paklausti: ar rusai eina kaip draugai ar kaip priešai?

Rusų generolas Lievenas atsakė, kad kaip draugai, ir ėjo toliau neprašydamas jokio leidimo. Rusai ėmė rekrūtus ir kraštą apiplėšė, o Lietuvos kariuomenė nieko nedarė krašto gyventojams apsaugoti. Radvilas, gi, tūnojo savo šeimos rūmuose Nesvyžiuje.

Seimelių ir Lietuvos tribunolo sesijos buvo karštos ir kruvinos. Etmonas Radvilas, norėdamas nustelbti Čartoriskų partiją (Familiją), atvykdavo į sesijas su krašto kariuomene ir net su patrankomis. Jo vienintėlis konstruktyvus etmono darbas buvo tas, kad 1754 m. jis įsakė išspausdinti Nesvyžiuje Etmono artikulų rinkinį "Kariniai Artikulai įvairiais laikais nustatyti Žečpospolitos, Lenkijos karalių ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etmonų autoritetu" (lenkų kal-

ba: "Artykuly woienne po wagą Rzeczy Pospolitey, królów Polskich y Hetmanów W.X. Litterwskiego rożnymi czasy ustanowione").

10. PASTANGOS PRAVESTI PATRIOTINES REFORMAS

Antrojoje 18-to amžiaus pusėje Čartoriskiai bandė pravesti reformas Lenkijos-Lietuvos valstybiniame gyvenime. Jie neužmiršo ir krašto gynybos reikalų. Čartoriskiai padėjo ir Masalskių šeimos nariams iškilti į pirmąsias Lietuvos pareigūnus. Augščiausiai iškilęs iš Masalskių buvo Mykolas Juozas.

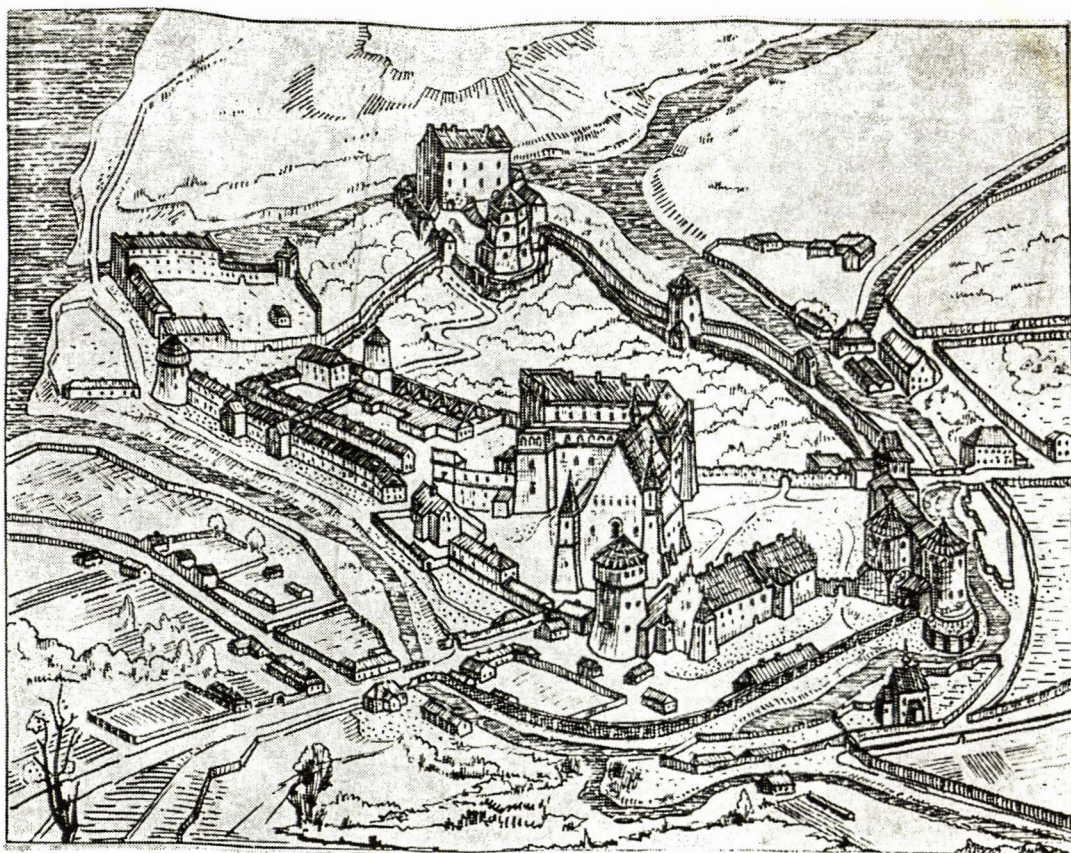
Mykolas Masalskis titulavosi Lachovičių, Kretingos ir Myšų grafu. 1726 m. jis jau buvo Lietuvos raštininkas. 1744 m. jis tapo Lietuvos lauko etmonu, o nuo 1762 m. buvo didysis etmonas. 1764 m. Čartoriskų pastangomis buvo praveistos pagrindinės reformos; buvo įvesta komisijų sistema. Mykolas Masalskis, būdamas didžiuoju etmonu, buvo karo komisijos pirmininkas. Kiti karo komisijos nariai buvo seimo renkami. Karo komisijos žinioje buvo kariuomenės reikalai ir mokesčiai apsaugos reikalams. Komisija taip pat svarstė karininkų bylas ir bylas iškilusias tarp karininkų ir šiaip piliečių. Masalskis ilgai nedirbo karo komisijoje: jis mirė 1768 m. sausio 20 d.

Tais pat 1768 metais buvo praveistos valstybės struktūrinės reformos. Pagal 1768 m., vadinamas, Kardinalines Teises Lietuvos kariuomenė turėjo būti padidinta iki 10,000 kareivių. Žečpospolitos didieji etmonai buvo pakelti senatoriais. Valstybės taryba turėjo ir kariuomenės skyrių, kuriam vadovavo didysis etmonas. Praktikoje, kariuomenės skyrius kontroliavo etmonų darbus ir galėjo už prasizengimą juos atiduoti seimo teismui.

Po Masalskio, į Lietuvos didžiuosius etmonus atėjo Mykolas Kazimieras Oginskis. 1768 m. jis nusipirko didžiojo etmono titulą, nors apie karo reikalus visiškai nieko nenuvokė. Oginskis išbuvo didžiuoju etmonu net 25 metus.

Oginskis buvo fabrikų ir kanalų statytojas. Jis buvo didelių gabumų, bet silpnavalis žmogus. Septynis metus jis studijavo ir važinėjo po užsienius. Kaip ir daugumas to meto didikų, Oginskis kurį laiką buvo Maskvos samdins, Jis net gaudavo nuolatinę algą iš Maskovs. Oginskis, tačiau, gyveno kaip karalaitis Jo rezidencija Slanyme su 116 kambarių buvo lyg koks mažasis Versalis.

1771 metais, nors ir pavėluotai, Oginskis prisidėjo prie patriotiškos Baro konfederacijos. Mat visi patriotai sukilėliai laukė etmono Oginskio intervencijos su Lietuvos kariuomene. Nuo 1771 m. birželio mėn. Oginskis rinko kariuomenę, bet

Vilniaus akropolis XVIII a. viduryje, bendras vaizdas

tik rugsėjo 6 d. stojo prieš rusus. Jis juos sumušė ties Bezdežu ir čia pat, karo lauke, paskelbė manifestą apie savo prisidėjimą prie Baro konfederacijos. Etmonas Oginskis tada užėmė Nesvyžių, Volčią ir kitas vietas. Tačiau, jis buvo bailus ir domėjosi daugiau muzika, negu karyba. Laimėjęs keletą nedidelių mūšių, jis nutūpė Nesvyžiuje. Rugsėjo 23 d. rusų karvedys Suvorovas taip staigiai jį užpuolė berašanti operą, jog jis vos išsigelbėjo, iššokdamas vienmarškinis pro langą, palikęs ne tik visą savo kariuomenę, bet ir pingus ir savo brangenybes. Oginskis pabėgo į užsienį, į Tešeno miestą, kur tuomet veikė konfederatų vadovybė — generalitetas. Tuo tarpu jo kariuomenė liko be vado. Tą pačią rugsėjo 23 d. ties Stvalavičiais Lietuvos kariuomenė narsiai gynėsi, tačiau buvo Suvorovo išžudyta. Pavyzdžiui, iš Juozo Bieliako vadovaujamo totorių pulko 500 vyrų, pulkvedys tik vienas teišsigelbėjo. Tai buvo paskutinis Baro sukilėlių veiksmas Lietuvoje. 1776 m. Karo komisija buvo panaikinta ir pakeista Nuolatinės Tarybos Karo departamentu.

1783 m. didysis etmonas Oginskis savo lėšomis iškasė kanalą, kuris sujungė Ščarą, įtekančią

į Nemuną, su Jasiolda, įtekančia į Pripetę. Oginskio kanalas sujungė Pabaltijį su Juodosiomis Marėmis.

Ketverių Metų seimo metu (1788-1791 m. didysis etmonas Oginskis rėmė gegužės 3 d. konstituciją. 1789 m. buvo atgaivinta Karo komisija, bet jau bendra abiem valstybėm. Sekančiais metais pati Nuolatinė komisija buvo panaikinta. 1791 m. vyriausia vadovybė buvo vadinama "Sargyba" (*Straż*). 1792 m. Sargyboje karo reikalus tvarkė lenkų diysis etmonas Branickis. Oginskiui teko subordinacinė vieta.

1793 metais Targovicos konfederacija įgijo persvarą. Gardino seimas sumažino Lietuvos kariuomenę iki 5,000. Kiti kariai turėjo pereiti į rusų žinią. Tame pačiame seime, gegužės 27 d., Oginskis atsisakė nuo Lietuvos didžiojo etmono urėdo.

11. KASAKAUSKO TRAGEDIJA

Oginskiui atsistatydinus, rusų įtaigotas Gardino seimas pakvietė Simaną Kasakauską tapti Lietuvos didžiuoju etmonu. Atlaikęs mišias ir atgiedojęs *Te Deum*, vyskupas Juozapas Kasakaus-

kas pasveikino brolių Simaną su etmono urėdu. Kadaisė pasižymėjusiam Baro konfederacijoje, kaip drąsiam kovotojui ir rusofobui, dabar etmonui Kasakauskui atiteko narsios Lietuvos kariuomenės duobkasio pareigos. Gavęs didžiojo etmono buožę, jis gavo ir 6,584 Lietuvos kariuomenės vyrus. Rusams dirguojant, Kasakauskas turėjo palaiapsniui išformuoti savo krašto karinius dalinius.

Simanas Kasakauskas iškilo Ketverių Metų seimo metu (1788-92 m.), kuriame jis dalyvavo. Jis buvo pasidaręs Maskvos šalininku, 1790 m. laisvu noru įstojo į rusų kariuomenę ir dalyvavo Turkų kare. Kartu su rusais jis kovojo prieš lenkus ir lietuvius. Mat, Simanas Kasakauskas ir jo brolis, vyskupas Juozapas Kazimieras, buvo 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijos priešai. Jie susidėjo su rusais, ypač su politiku Potiomkinu, Jasuose. Broliai Kasakauskai įsigijo Kotrynos II pasitikėjimą ir rusai piniginiai rėmė Kasakauskų politiką. Kasakauskų siekimas buvo sukurti naują valstybinę santvarką ant senų demokratiškai oligarchinių pamatų. Tačiau, jie siekė ir Lietuvos savarankiškumo atstatymo, nes tik tokioje Lietuvoje tikėjosi laiduoti savo šeimai pirmenybę.

1792 m. gegužės mėn. lenkai, K. Branickis, S. Potockis ir S. Ževuskis, susitarę su Kotryna, sudarė Targovicoje federaciją, siekiančią su rusų pagalba atgaivinti senąją santvarką.

1792 m. birželio mėn. 25 d. panaši konfederacija susidarė Vilniuje. Jai vadovavo Livonijos vyskupas Juozapas ir Simanas Kasakauskai. Maskolių armijai žygiuojant tolyn į Žečpospolitos teritoriją, Simanas Kasakauskas suvarinėjo šlėktą vaivadijose versdamas ją stoti į konfederaciją ir prisiekti Targovicos aktu. Targovicos konfedera-

cija jį pakėlė į lauko etmonus. Vilniaus katedroje jo vyskupas brolis jam įteikė lauko etmono buožę.

Lietuvos faktinė valdžia atsidadė brolių Kasakauskų rankose ir su rusų generolo Krečetnikovo kariuomenės pagalba, priešai buvo sudoroti. Netrukus Targovicos ir Vilniaus konfederacijos susijungė Gardine. Lenkų karaliaus Stanislovo Poniatovskio pasipriešinimas greitai buvo įveiktas. Rusų durtuvų apsaugoje konfederatai visur gražino senąją tvarką, o savo priešų dvarus nusavinavo.

Neilgai išlaikė kariuomenės valdžią didysis etmonas Kasakauskas. 1794 m. jo karininkai ėmė organizuoti šamokslą, jų tarpe buvo generolas Niesiolkovskis, R. Giedraitis, Zaviša, Prozoras ir Jasinskis. Baimingai sekdamas įvykius Vilniuje, Kasakauskas aliarmavo rusų įgulos viršininką Arsenijevą ir liepė suimti Jasinskį, kuris slapstėsi Antakalnyje. Apie Velykas Arsenijevas parsitraukė Vilniun daugiau rusų kariuomenės. Tuo pat metu Šiauliuose susirinko sukilimo vadai. Balandžio 21 d. sukilėliai susidūrė su rusais ties Nemenčine.

1794 m. balandžio 22-23 d. Jasinskis užėmė Vilnių ir suėmė etmoną Kasakauską, kurį su kitais belaisviais užrakino Šv. Kazimiero bažnyčioje. Norėdams įvartyti baimę konservatoriams didikams, sukilėlių vadas Jasinskis liepė sudaryti teismą ir skubiai nuteisė etmoną Simaną Kasakauską mirti. Miesto aikštėje, būgnams mušant, Simanas Kasakauskas buvo pakartas. Tai vienintelis didysis etmonas, kuris mirė egzekucijos keliu. Netrukus ir Lietuvos kariuomenės likučiai žuvo, begindami 1794 m. lapkričio mėn. 8 dieną Varšuvos priemiestį Prahą nuo Suvorovo.

Rusų ginkluota persvara

B. B.

1970 m. lapkričio mėn. 10 d. amerikiečių jėgų Europoje vyriausiasis vadas gen. A. I. Goodpasteris, nagrinėdamas bendrą karinę situaciją pabrėžė, kad šiandieninės rusų karinės jėgos keleriopai viršija normalias krašto ginklavimo strategines jėgas moderniškais ginklais, priemonėmis, kovotojais ir jų parengimu. Tuo pačiu metu L. M. Rivers (resp.) senate pareiškė, kad rusai stato povandeninius laivus (Polaris tipo) Kubos uostuose, rusų bombonešiai tebe naudoja Kubos aerodromus savo bazėms ir kai galutinai ten įsitvirtins, vieną dieną, rusai paprašys amerikiečius išsikraustyti iš Viduržemio jūros.

1969 m. amerikiečiai išleido strate-

giniams ginklams \$7.5 bil., tuo pačiu metu rusai — \$13 bilionų. Amerikiečių pramonė koncentruota didesniuose miestuose, rusų išskirstyta krašto periferijoje. Rusai atcinėm raketom pasiektų 50 didesnių amerikiečių miestų, sunaikintų 86 milijonus gyventojų ir 55% pramonės. Amerikiečiai galėtų pasiekti 50 rusų didesnių miestų, sunaikintų 48 milijonus gyventojų ir 40% pramonės. Šie skaičiai rodo, kad būtų sunaikinta amerikiečių 42% gyventojų, o rusų — 20%.

1971 m. amerikiečiai sumažino karinį biudžetą \$10 bil. ir nenumatė jokio naujo ginklo krašto gynybai papildyti. "50 metų sekiau rusų politiką ir iki šiol neturiu duomenų, kas

rodytų rusus sumažinus siekimą užvaldyti visą pasaulį. Aš būčiau nenustebintas, jei vieną dieną, tiesiogine linija iš Maskvos, mūsų prezidentas gautų sekančio turinio pranešimą: — kaip žinote, p. prezidente, link jūsų tarpkontinentinių raketų yra nukreiptos mūsų SS9. Jūsų gynybos sekretorius pranešė jums, kad pirmu smūgiu mes galim sunaikinti 95% jūsų tarpžemyninių raketų. Jūsų Polario ir Poseidono raketomis ginkluoti povandeniniai laivai sudaro mums rimtesnę kliūtį, tačiau kiekvieną tų laivų seklia mūsų du povandeniniai laivai ir povandeniniai naikintojai, todėl, šiuo metu reikalaujame visus jūsų povandeninius laivus pasiųsti į Juodąją jūrą kur jie turės būti ginkluoti. Mes siūlome nedaryti jokių klaidingų manevrų, kas verstų mus imtis drastiškų priemonių šį planą įvykdyti. — Būdami santykiyje vienas prieš ketu-

ris mūsų nenaudai (tokioje padėtyje Kruščevas 1961 m. pakluso mūsų reikalavimui), turėtume nusilenkti mūsų reikalavimams. Nereikia spėlioti, kaip reaguotų kitos valstybės, kurios šiuo metu yra draugiškuose santykiuose su amerikiečiais, ir kas atsitiktų su ten esančiomis įgulomis ir ekonomiais mainais. (L. M. Rivers)

Šiuo metu amerikiečiams tėra du keliai — paklusti rusų ir vykdyti jų statomus reikalavimus, pasitraukti iš pasaulinės arenos atsikaisant įsipareigojimui ir sutarčių su kitais kraštais, pereinant visiškam rusų malonėn, arba apsiginkluoti taip, kad bet kokis netikėtas užpuolimas branduolinės energijos ginklais, nesunaikintų amerikiečių pajėgumų priešpuoliui sustramdyti užpuolėją. Britai ir prancūzai pradėjo sparčiai vykdyti strateginį ginklavimąsi; pakeliui yra Vakarų Vokietija ir Japonija, tačiau, anos valstybės pagal savo pajėgumą vargu ar beįstengs išlaikyti pusiausvyrą. Antroji galimybė — apsiginklavimas, turi ir nenumatytų galimybių: "...rusai jau nebeleis amerikiečiams atgauti strateginio pirmavimo" (gen. I. C. Eaker, Red Strategic Superiority).

Rusai atsiekę strateginį pirmavimą darosi nuolatos agresyvesni — kartojama Berlyno blokada, pirmaujantis jų laivynas paplito viso pasaulio uostuose; lėktuvai, raketos, sausumos kariuomenės su ginklais nuolatos steigiasi naujas bazes, kurios tik užleidžiamos Vakarų valstybių. Rusų povandeniniai ir maskuoti žvalgybos laivai nuolatos patuliuoja amerikiečių žemyno pakrantes. Didindami karines jėgas jie okupuoją vieną po kitą kitus kraštus. Atvirai, visokeriopais būdais, remia priešamerikietinę veiklą plėtimui savos įtakos visuose pasaulio kraštuose. "...mūsų visuomenė, kaip ir anksčiau, į šiuos reiškinius visai nereaguoją. Kam reikalingos rusams nusiginklavimo sutartys, jei mūsų kongresas užtikrina, kad amerikiečių nusiginklavimas vykdomas didėjančia sparta. Rusai išaugino technologiskai parengtą visuomenę. Per paskutinius 20 metų pakeitė turėtinį inžinierių skaičių. Šiuo metu techniškas rusų personalas viršija šešeriopai mūsų" (gen. H. N. Cordes, Intelligence Strategic Air Command). To pasėkoje rusų gamybos produktai tarptautinėje rinkoje pradės konkuruoti su amerikiečių ir, būdami geresni ir pigesni, užims ten pirmaujančią vietą išstumdami amerikiečių. Tam tikslui rusai stato didelį prekybos laivyną, savo gaminių transportui viso pasaulio rinkosna, eventualiu atveju, gabantis vertybes iš užjūrio okupuotų, ar savo globoje laikomų kraštų.

Krašto vidaus netvarka daugelį valstybių nuvedė į pražūtį, "...mūsų krašto gyventojų dabartinė laikysena eina tuo pačiu keliu, kuriuo eilė valstybių nuėjo į sunykimą" (L. M. Rivers). Gyventojų apatija gynybos stiprinimui viršijo visas galimybes. Kraštas stipriai reagavo ir rėmė prez. Kennedžiui davus rusams ultimatumą pašalinti raketas iš Kubos, tačiau visiškai ignoravo, kai prez. Nixonas paskelbė, kad Kuboje statoma rusų povandeninių laivų bazė. Nuolatinis daugėjimas krašto išdavikų, įskaitant ir tuos kurie padeda priešui visokeriopom priemonėm ir propaganda; Kongreso nuolatinis kartojimas, kad karas Vietname yra nelegalus; demonstacijos, riaušės, visokeriopas turto naikinimas vykdomas taikos sąskaiton; nuolatiniai pirminiai reikalavimai įvairiems pagerinimams, sustabdant ar mažinant išlaidas ginklavimui. Tie pirminiai reikalavimai pasidarys nereikšmingi, kai nugalėtojas — priešas padiktuos savo reikalavimus. Labiausiai nuostabu, kad daugiausiai šį griovimo darbą vykdo amerikiečių inteligentija ir studentai. Turėdami galimybes ir pareigą suprasti krašto gynybos reikšmę nepriklausomybės išlaikymui, užsimerkia ir tarnauja destrukcijai, priešui. Nežinomas yra istorijoje atvejis, kad valstybė išėitų nugalėtoja kovoje dėl egzistencijos, būdama tik gynybos pajėgume ir padėtyje. Amerikiečiams, ypatingai inteligentijai, ši padėtis yra nematoma arba nenorima matyti — kertama šaka ant kurios sėdima, kai krašto gynybos reikalai nustumiami paskutinėm vieton, arba visai išbraukiami iš gyvenimo reikalavimų.

Politiniam laimėjimui reikalinga ginkluotos jėgos parama; rusai to siekė per eilę metų, ir kai šiandien turi ginklo persvara, dar 1920 m. Lenino nustatytus planus sekmingai vykdo. Amerikiečiai daug kartų, nuo 1898 m. ispanų-amerikiečių karo, įrodė pasauliui, kad jų karinis pajėgumas yra neveržlus, tik gynybinio pobūdžio. Šiandieninis amerikiečių priešas Nr. 1, rusas, tai gerai žinodamas, šį nusistatymą išnaudoja, viršydamas ginkluotu pajėgumu, agresyviniais tikslams savos imperijos plėtimui ir amerikiečių prapulčiai — "...tarptautinių jėgų išlyginimui, amerikiečiai privalo turėti tokias strategines jėgas ir vidinį krašto pajėgumą, kad jokia jėga pasaulyje, nebandytų vykdyti bet kokią užžpuolimą, — amerikiečiai tokią jėgą turėjo virš 20 metų ir jos šešėlyje bandė palaikyti pasaulyje taiką. Šiuo metu ši persvara yra prarasta ir pagrindiniu kašto uždaviniu turi būti — kuogreičiausiai, iki dar nevelu, ją atstatyti." (Rivers)

National Strategy Information Cen-

ter žiniomis, statistika atrodo sekančiai: povandeninių laivų — rusų 350, amerikiečių 150; 1975 m. rusai turės 425, amerikiečiai — 120 (nes vykdomas nusiginklavimas biudžeto subalansavimui). Karo laivų šiuo metu amerikiečiai turi 380, rusai — 270; 1975 m. rusai turės 300, amerikiečiai — 180; be to, apie 50% amerikiečių laivų yra 20 metų senumo, rusai tokio amžiaus turi vos 1%. Strateginių bombonešių amerikiečiai turi 650, rusai — 200 tolimo skridimo ir 700 vidutinio, kurie gali pasiekti Ameriką ir grįžti pasipildydami pakelyje kurą. Tuo principu jie ir sukonstruoti. Iš viso karo lėktuvų amerikiečiai turi 8,000, rusai — 10,000, jų tarpe yra didesnio už garsą greičio; amerikiečiai tokių neturi. Neminimos rusų tarpžemyninės raketos, kurios skaičium ir technologija pralenkia amerikiečių.

Ta pačia proga reikėtų paminėti ir gyvąją karinę jėgą. Rusai išaugino kariniai nusiteikusių visuomenę, kariuomenėje vyrauja pilnutinė drausmė ir nustatyta linija. Karių profesinis nusiteikimas, tiek laikinoje tiek nuolatinėje karinėje tarnyboje, yra tinkamame lygyje ir atitinka nustatytiems valstybės reikalavimams ir tikslams. Viso to negalima pasakyti apie amerikiečių kariuomenę. Amerikietis ateina į kariuomenę atlikti prievolę jau demoralizuotas studentų taikingos propagandos prieš bet kokią karinį pasirengimą. Pagal J. Anderson — Rebellion Rattles the Army's Ranks, šiuo metu, kas trečiasis kareivis nusistatęs anarchiškai, karinė tarnyba skaito laiko ir pinigų eikvojimu ir visai nereikalinga, nes ji vykdo agresivius veiksmus. Šiandien amerikiečių kareiviui duodami įsakymai turi būti aiškinami, kodėl jie yra vienoki ar kitoki. Jei kareiviui jie atrodo neprasmingi, jis jų nevykdo. Rezultate to, sudaroma procedūra, leidžiamasi į diskusijas, ginčus, vadaai turi aiškintis, teisintis prieš kareivio jiems primestą skirtingą nuomonę. Jei kareiviui nepatinka jo viršininkas, ar jo įsakymai ir tvarka, tai galima tikėtis bombų vadų būstinėse, vadovietėse, pirmos pagalbos punktuose. Tokia nuotaika, jau antri metai, reiskiasi Vietname. Daugelyje pėstininkų dalinių dažna matyti apaugusių plaukais ir uniformas apsikarsčiusių "peace'nykų" medalionais. Kareiviai, pasisamdę advokatus, traukia teisman vadus — dėl kurių nors sugalvotų nepasitenkinimų. Kaikuriuose daliniuose yra sudarytos kareivių tarnybos, kurių reikalavimai siekia net divizijų vadus (Ft. Hood, Texas; Ft. Lewis, Wash.). Narkotikai paplitę taip, kaip ir civilių tarpe. Paraleliai (nukelta į viršelių 3 psl.)

Redaguoja —
 Š. P. Petrušaitis
 1561 Holmes Ave.
 Racine, Wisc.

TREM TIES TRIMITAS

SOFIJA IR ALEKSANDRAS MANTAUTAI

Vyr. sktn. PETRAS MOLIS

Šiandien, tolimame krašte nuo Tėvynės, daugelis iš mūsų girdime trimto balsą iš Lietuvos. Jis mums primena, kad kova dėl Tėvynės nepasibaigė pralaimėjus nelygų mūši, kad ji tęsiasi ir eis tol, kol vėl visi Lietuvos vaikai bus laisvi.

Šis garsas mūsų vyresniosios kartos lietuvių buvo išgirstas jau labai seniai, kada Lietuva po ilgos rusų priespaudos kėlėsi iš vergijos ir kovojo su nelygiais priešais dėl laisvės, kurią laimėjo, nors ir teko padėti daug aukų ant laisvės aukuro. Šioje kovoje labai didelį vaidmenį suvaidino šauliai. Jie ne tik aktyviai dalyvavo fronte, bet ypatingai užfrontėje tramdė atsikuriančios valstybės priešus ir palaikė tvarką, o taip pat, aktyviai dalyvavo Klaipėdos krašto atvadavime. Vėliau, taikos metu jie atliko didelį jaunimo auklėjimo darbą. Sportas, vaidinimai, minėjimai, paskaitos, koncertai prisidėjo prie jaunų lietuvių Gilesnio tautinio subrendimo. Jie ruošė jaunimą mylėti savo kraštą ir, reikalui esant, jį ginti, nes pilnai suprato to svarbą ir žinojo, kad tauta mylinti savo žemę negali būti nugalėta.

Skautai, kurie nuo pat vaikystės dienų mūsų jaunuosius moko tėvynės meilės, pasiaukojimo ir lavinimosi, visuomet turėjo nuoširdžią šaulių paramą. Šiandien salėje matyti skautų ir Šaulių sąjungos vadovų, kurie bendrai dirbo Lietuvoje. Ir šiame krašte jie ryšių nėra nutraukę. Matome LSS Pirmijos pirmininką v.s. A. Saulaitį, kuris gal daugiausia yra dirbęs su Šaulių s-gos nariais. Gal ir šio gražaus bendradarbiavimo išdavoje man ir šiandien, kaip Skautų Vyriausiam Skautininkui, tenka trumpai jums pristatyti buvusią Lietuvos Šaulių Moterų vadę irėjusią kitas svarbias pareigas, o šiandien švenčiančią 70 metų sukaktį Sofiją Mantautienę ir taip pat nepailstamą Šaulių s-gos veikėją, tremtyje jos atkūrėją ir pirmininką ir šiuo metu garbės narį, Klaipėdos krašto atvadavime aktyvų organizatorių ir dalyvį Aleksandrą Mantautą, švenčiantį 75 m. sukaktį.

Mantautienė, trečioji Šaulių s-gos įkūrėja

Vlodo Pūtvio duktė, gimė Pavėžupio dvare, Šiaulių aps. Mokėsi Liepojoje, Maskvoje ir Šiauliuose, kur 1919 m. baigė gimnaziją. Ją baigus dirbo Eltoje, o nuo 1920 m. aktyviai įsijungė į šaulių darbą. Buvo sporto vadove, Kauno šaulių būrio švietimo ir tautinio auklėjimo vadove, o Klaipėdos sukilimui prasidėjus, organizavo sukilimui remti komitetą ir dirbo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komitete Klaipėdoje.

Pradėjus steigti moterų šaulių vienetus, 1927 m. buvo organizacinės komisijos sekretore, vėliau Šaulių Centro komiteto vicepirmininke, Tarybos pirmininke ir 1938 m. šaulių moterų vade.

Iš pat mažens tėvelių pripratinta prie darbo ir veiklos, aktyviai įsijungė į fizinio lavinimo darbą, skaitė paskaitas organizaciniais ir tautiniais bei šaulių ideologijos klausimais šaulių rinktinėse, įvairiuose moterų kursuose ir stovyklose. Šaulių reikalais lankėsi Suomijoje, Estijoje, Latvijoje ir Čekoslovakijoje. Taip pat, ji veikė Lietuvos Vaiko draugijoje ir buvo Lietuvos prieglaudų inspektore.

Pasitraukusi į Vokietiją, Miuncheno stovykloje buvo UNROS tarptautinių amatų kursų sekretore ir lietuviškos gimnazijos organizatore bei dalyvavo Pabaltijo Moterų Tarybos darbuose.

Nuo 1952 m. Amerikoje Šaulių s-gos Tremtyje steigėjų ratelio narė, o nuo 1954 m. laikinosios LŠST centro valdybos ir darbo prezidiumo narė bei šaulių moterų skyriaus vedėja. 1962 m. sausio mėn. 13 d. išrinkta LŠST garbės narė.

Be šauliško darbo, taip pat aktyviai dalyvavo Balso, LB ir Moterų s-gos veikloje. Dabar, nors ir būdama su viena koja, kiek tik sąlygos leidžia, prisideda prie lietuviškos veiklos.

Aleksandras Mantautas, gimęs Paukščių kaime, Žaslių vls., Trakų aps., savo vaikystę praleido rytų Lietuvoje. Baigęs Žaslių pradžios mokyklą ir privačiai pasiruošęs, išlaikė egzaminus į Trakų gimnazijos IV klasę. Gimnazijoje dvasia buvo lietuviška ir ten jis įstojo į slaptą lietuvių-

lenkų organizaciją, kurios dėka gimnazijoje buvo įvestas religijos dėstymas lietuvių ir lenkų kalbomis. Lietuvių ir lenkų santykiai nebuvo geri. Pasitaikydavo muštynių, nes lenkai mėgdavo lietuvius pravardžiuoti. 1910 m., Aleksandro pastangomis lietuviai atsiskyrė ir įsteigė atskirą, vien lietuvių grupelę. Taip pačiais metais įsteigė Aušrinės kuopelę, kurios nariai skaitė ir platino lietuvišką spaudą. 1912 m. jau Vilniuje tęsė mokslą toliau ir gimnazijoje aktyviai dalyvavo Aušrinės kuopelėje. Tėvų norą, kad būtų kunigas, atidėjo vėlesniam laikui, iki baigs mokslus ir turės akademinę išsilavinimą. Toliau mokslą tęsė Mariampolėje, kurioje suorganizavo blaivybės ratelį ir jaunų rašytojų bei žurnalistų kuopą. Atgaivino ranka rašomą laikraštėlį "Mintis", už kurio platinimą rusų valdžia buvo areštavusi keletą mokinių. Po šios veiklos Lietuvoje toliau mokytis nebebuvo galimybės ir jis įstojo į Biežicos gimnaziją, prie Briansko. Lėšoms pasibaigus ir I Pas. karui einant į pabaigą, iš VIII klasės įstojo į kariuomenę. 1916 m. baigė Tifliso karo mokyklą ir buvo pasiūstas į frontą prieš turkus. Pripratęs dirbti su moksleiviais ir kaimo žmonėmis, greitai pritapo prie neišsilavinusių kareivių ir jų buvo išrinktas divizijos, korpo komisijos pirmininku ir armijos suvažiavime Tiflise pateko į krašto tarybos prezidiumą.

Kaukazo lietuvių suvažiavime buvo išrinktas į Kaukazo lietuvių Tarybą vicepirmininku. Buvo lietuvių karių komiteto ir Tifliso nukentėjusių nuo karo lietuvių komiteto pirmininku. 1918 m. Tiflise pasiskelbus Užkaukazio respublikai, Kaukazo lietuvių taryba pasiskelbė Lietuvos konsulatu, besirūpinančiu Lietuvos piliečių reikalais. Konsulatas buvo Lietuvos vyriausybės patvirtintas. Al. Mantautas 1918 m. pabaigoje buvo paskirtas konsulato pirmuoju sekretorium ir Tifliso konsularinio skyriaus vedėju. Čia jo didžiausias darbas buvo rūpintis lietuvių grąžinimu į Lietuvą. 1920 m. jis grįžo į Lietuvą ir pradėjo dirbti Užsienių Reikalų ministerijoje kaip sekretorius Rytų skyriui.

1922 m. perėjo dirbti į Šaulių s-gos propagandos ir tautinio auklėjimo skyrių jo viršininku. Iki 1936 m. Šaulių s-goje ėjo įvairias pareigas: Centro valdybos sekretoriaus, išdininko bei tautinio auklėjimo ir kultūros darbo prižiūrėtojo. 1929-30 m. jis vyriausias "Trimito" redaktorius. Redagavo Šaulių s-gos leidinius: Vasario 16-toji 1927, 1928, 1929 ir 1930 m., Neužmirš Lietuvos (1927) ir Vlodo Putvinsko-Pūtvio raštų II tomą 1933 m. ir III tomą 1934 m. Be to, su žmona Sofija parašė Vlodo Pūtvio biografiją, kuri turėjo sudaryti I raštų tomą. Parašė "Klaipėdos sukilimas", kurį nespėta išspausdinti sunaikino Lietuva okupavę bolševikai.

Buvo vienas iš Klaipėdos krašto atvadavimo iniciatorių, organizatorių ir dalyvių. Buvo sukilėlių propagandos viršininkas ir parašė sukilėlių manifesto projektą. Dalyvavo Bajorų, Kretingalės ir Klaipėdos užėmime. Šilutės seime surašė Šilutės deklaraciją apie Klaipėdos krašto prijungimą prie Lietuvos. Po sukilimo Klaipėdos krašte, organizavo šaulių vienetus ir sušaukė Klaipėdos krašto šaulių rinktinės suvažiavimą.

Atvykęs į Ameriką brandino mintį atkurti Šaulių s-gą tremtyje. Buvo atkūrėjų būrelio pirmininku. 1954 m. Šaulių s-ga buvo atkurta šiaurės Amerikoje. Jos laikinosios Centro valdybos pirmininku buvo išrinktas Al. Mantautas. 1958 m. jis buvo išrinktas LŠST Centro valdybos pirmininku ir sąjungos garbės nariu.

Sofijos ir Aleksandro Mantautų nueitas gyvenimo kelias yra ilgas ir atlikti darbai labai dideli. Juodu jaunystėje pradėtą lietuviybės platinimo ir palaikymo darbą tęsė ir tebetęsia. Mes lenkiame galvas ir dėkojame jiems už jų atliktus darbus mūsų Tėvynei Lietuvai.

Nors jų jėgos ir mažėja, ilgiau užtrunka ką atlikti, bet lietuviškas užsispyrimas ir noras dirbti Lietuvai juose nesustos iki sustos jiems plakusi širdis.

Red. ši paskaita skaityta S. ir Al. Mantautų pagerbimo metu, Bostone, 1970 m. rugsėjo mėn. 27 d.

HAMILTONO LIETUVIŲ KOLONIJOS ŽINIAI

Pranešame, kad Hamiltono DLK Algirdo šaulių kuopa, 1971 m. kovo 6 dieną, 6 v. vakaro, sukvietė visuotinį šaulių kuopos narių susirinkimą ir išsirinko naujai kadencijai valdybą. Prieš tai buvusį šaulių kuopos pirmininką Povilą Kanopą susirinkimas patvirtino vienbalsiai, rankų paplojimu naujai kadencijai.

Į valdybą išrinkti šauliai: K. Deksnys, A. Šukaitis, P. Enskaitis, A. Povilauskas, V. Saulis, A. Patamsis ir

Sakalauskas. Į revizijos komisiją darytas trečias narys — J. Petraitis, o St. Žioba ir St. Senkus patvirtinti, rankų paplojimu, sekančiai kadencijai. Įstojo nauji nariai į šaulių kuopą (trys jaunuoliai): K. Deksnys, Sakalauskas ir Blekaitis.

Šaulių kuopos valdyba

APDOVANOJIMAI

Už nuopelnus Lietuvai ir LŠST apdovanoti šaulių zvaigždės ordinu: j.š. Mykolas Vitkus, švyturio j.š.kp.; š.

Kazys Keturakis, Vytauto Didžiojo š. kp.; š. Gediminas Rugienius, DLK Gedimino š.kp.; Juozas Kasputis, Kenosha, Wis. ir Juozas Grimskis, Racine, Wis.

Šaulių zvaigždės medaliu: š. Jonas Butkus, St. Butkaus š.kp.; š. Feliksas Blauzdys, St. Butkaus š.kp.; j.š. Steponas Lungys, švyturio j.š.kp.; j.š. Antanas Krisčiūnas, švyturio j.š.kp.; š. Pranas Beinoras, Vytauto Didžiojo š.kp.; š. Elena Dambrauskienė, Vl. Pūtvio š.kp.; š. Vladas Rušas, Vl. Pūtvio š.kp.; š. Stasys Paltus, Juozo

Daumanto š.kp.; š. Marija Banionienė, Juozo Daumanto š.kp.; š. Juozas Stankus, Juozo Daumanto š.kp. ir š. Bronius Čeika, DLK Gedimino š.kp.

ŠAULIAI ČIKAGOJE

Vytauto Didžiojo šaulių kuopos visuotinas narių susirinkimas įvyko vasario 28 d., Vyčių salėje. Įnešus vėliavą į salę, kuopos pirm. Vladas Išganaitis ją perdavė sueigos prezidiumo pirm. Algirdui Budreckui. Tai simboliškai reiškė, kad kuopos pirmininko kadencija yra pasibaigus.

Pateikta susirinkimo darbotvarkė visų narių buvo vienbalsiai priimta.

Tylos minute buvo pagerbti mirusieji kuopos nariai. Vytauto Didžiojo šaulių kuopa, per visą gyvenimą, jau yra netekusi 16 narių. Į kuopą įstojo 16 naujų narių, kurie susirinkime buvo prisaidinti. Šiuo metu kuopoje yra 252 nariai.

Apdovanotiems šauliams š.ž. žymenius prisegė Vladas Išganaitis, o pažymėjimus įteikė Algirdas Budreckas. š.ž. žymenius gavo: Vytautas Bilitavičius ir Večislovas Brazas — š.ž. ordinus, o Pranas Beinoras ir Juozas Pranaitis — š.ž. medalius.

Vėliau sekė Algirdo Budrecko žodis apie Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimą. Tuo būdu buvo prisiminta Vasario 16 Diena.

Kuopos vadovai padarė pranešimus ir apyskaitas, kurie visuotino narių susirinkimo buvo patvirtinti. Susirinkime buvo renkama nauja vadovybė. Visi nariai vienbalsiai pasisakė už palikimą senosios.

Kadangi garbės teismo sąstatas buvo nepilnas, todėl garbės teismo nariai buvo iš naujo renkami. Į garbės teismą išrinko: pirm. Algirdą Budrecką ir nariais — kun. Kazimie-

Karininko Juozapavičiaus š.kp. surengtame Vlado Pūtvio minėjime Clevelande. Centro v-bos nariai — iš k.: s. Cecevičienė, garb. narys V. Išganaitis, kalba A. Budreckas ir kp. pirm. dr. K. Pautienis. Nuotr. V. Bacevičiaus

rą Kuzminską ir Alfą Valatkaitį; kandidatais — Eleną Tamošaitienę ir dr. Joną Paukštelį.

Vytauto Didžiojo šaulių kuopai ir toliau vadovauja Vladas Išganaitis. Stasė Cecevičienė yra šaulių moterų vadovė.

Valdybai pasiūlius ir visiems nariams pritarus, Vytauto Didžiojo šaulių kuopos garbės šauliais buvo išrinkti: Sergiejus Radzickas, Olga Vyšniauskienė ir Alfas Valatkaitis. Išrinktųjų vardu žodį tarė Alfas Valatkaitis. Po to sekė įvairūs, su organizaciniais reikalais susijusieji paklausimai.

Sugiedojus Lietuvos himną ir išnešus vėliavą susirinkimas buvo uždarytas. Susirinkimui vadovavo Algirdas Budreckas ir sekretoriavo Alfas Valatkaitis.

Prie sesių šaulių skaniai pagamintų valgių buvo pasivažiinta ir pasidalinta mintimis. al bud

ŠAULIŲ KULTŪRINĖ SAVAITĖ

LŠST CV savo posėdyje, įvykusiame 1970 m. rugsėjo mėn. 5-6 dienomis, Dainavos stovykloje, nutarė suruošti Kultūrinę savaitę šauliams, jų šeimoms ir prijauciantiems. Ji ruošinama 1971 m. Joninių proga, Dainavos stovykloje, 1971 m. birželio mėn. 13-20 dienomis. Taip pat bus bandoma suruošti panašią savaitę Atlanto pakraščio šauliams pas tėvus pranciškonus, Kennebunkporte, Maine valstijoje.

Stovyklavimo metu birželio mėn. 15 d. šaukiamas S-gos centro valdybos posėdis.

Kultūros sekcijos vadovas kun. J. Borevičius, SJ, rūpinsis stovyklautojų dvasiniais reikalais ir suras paskaitininkus.

Sporto ir šaudymo rungtynes praves S-gos sporto vadovas š. Vytautas Keturakis.

Stasio Butkaus ir švyturio šaulių kuopos rūpinsis nakvynėmis, maistu, vėliavų pakėlimu bei nuleidimu ir menine programa. Suorganizuos Joninių laužą ir pristatys trenitinės rašytojos, šaulės Stefanijos Rūkienės knygą "Grįžimas į laisvę".

Iki 1971 m. gegužės mėn. 1 d. šaulių kuopos prašomos pranešti kiek šaulių iš jų kuopos dalyvaus stovykloje.

LŠST CV II vicepirm. K. Milkovaitis (k.) ir Tremties Trimito redaktorius P. Petrušaitis

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

TRUMPAS ŽVILGSNIS Į VLADĄ PŪTVĮ

“Lietuva, tėvynė mūsų, Tu didvyrių žemė!”

Ištikrųjų, lietuvių tauta amžių bėgyje išugdė daug didžiųjų vyrų: garsių kunigaikščių, narsių karžygių, didžiųjų valstybininkų, kilnių asmenybių. Jų tarpe žymią vietą užima šaulių tėvas Vladas Pūtvis.

Pirmą kartą aplankiau jį prieš keturiasdešimt dvejus metus, jau mirusį. Kadangi nebuvo nei giminė, nei bičiulis, nei pažįstamas — supratau, kad turi būti didis žmogus, jei mama vedasi atiduoti jam paskutinę pagarbą. Prisimenu — gulėjo jis didžiulio kambario vidury uniformuotas, ramus ir išblyškęs. Netoli sėdėjo šeimos nariai — taip pat uniformuoti, gilaus liūdesio prislėgti. Lankytojai suklupę atsisveikindavo su juo ir giliai paveikti, užleisdavo vietą kitiems. Daugelio skruostais riedėjo gailios ašaros, nes tautos didžiavysis, vadas, kovotojas ir be galo kilnus žmogus, pačiame amžiaus tvirtume, vos 56-rių metų tesulaukęs, paliko šį pasaulį. Paliko savo ištikimą gyvenimo draugę, du sūnu, tris dukras ir savo dvasios kūdikį — Šaulių s-gą, taip giliai ir plačiai šaknis į Lietuvos gyvenimą įleidusią, nespėjus net pasidžiaugti jos žydėjimu.

Pūtvis šeima buvo lietuviška, šeimos šaknys giliai į lietuvių tautos dirvoną įaugusios. Tačiau, būdinga to meto Lietuvos dvarininkijai liga — sulenkėjimas buvo ir juos palietusi. Vedęs Emiliją Gruzdytę, vysk. Motiejaus Valančiaus seserėčią, paveiktas Vlado Kalniečio ir ypač Povilo Višinskio, pasuka lietuviškuoju keliu. Nutaria savo šeimoj kalbėti tik lietuviškai. Nors pradžioj ir sunkiai sekasi, tačiau nori, kad pirmgimis sūnus girdėtų tik gražią, savą, lietuvių kalbą. Nebodamas nei kaimynų pajuokos, nei rusų valdžios persekiojimo, susipažinęs su pirma lietuviška knyga, tampa knygnešiu, uoliu lietuviškos draudžiamos spaudos platintoju. Tartum stengiasi atidirbti už senolių klaidą. Dažnai ne tik knygas gabena, bet perveda per sieną rusų žandarų medžiojamą kovotoją. Už tai suimamas, kalinamas ir ištremiamas į Krymą. Grįžęs tęsia savo šventą lietuvišką darbą.

Suliepsnojus I Pasauliniam karui, kaip nepatikimas, vėl ištremiamas į Rusijos gilumą. Dirba įvairius fizinius darbus, dažnai iki nualpimo. Nesigėdijo jokio darbo, nes suprato, kad sąžiningas darbas, koks jis bebūtų, žmogaus nežemina.

Vertino kiekvieną žmogų. Norėdamas atpratinti kaimiečius nuo vergiško įpročio — ponui rankų bučiavimo — pats jiems atgal bučiuodavo. Savo kumečiams buvo ne ponas, bet bičiulis, patarėjas, su jais prie vieno stalo valgęs.

Grįžęs į laisvą, bet priešų teriojamą Lietuvą, organizuoja vyrų būrius, supirkinėja ginklus, kad galėtų apvalyti kraštą nuo siaučiančių gaujų, nes kovingumo dvasia buvo jam įgimta ir paveldėta. Savo dvaruose pravedė reformą, kuria stebėjosi to meto Lietuvos vadai ir veikėjai.

Persikėlęs į Kauną įsijungia į šaulių organizavimą. Ne tik organizuoja, su jais mankština, bet ir rašo įstatus, duoda sąjungai ideologinį pagrindą.

Pūtvis buvo kilnus ir labai gailestingas. Pats kalėjęs, atjautė kalinius, su jais susirašinėjo, juos rėmė. Globojo nelaimėn pakliuvusias mergaites. Domėjosi ir rūpinosi kiekvienu sutiktu šauliu: aprūpindavo apranga, patardavo, gabesniuosis įtraukdavo į vadovų eiles.

Savo gilią mintis sugebėjo išreikšti sparčiuoju žodžiu. Jis rašė šauliams: “Kiekvienas sąžiningai ir tvarkingai atliktas mažas darbelis žiba kaip deimantas tautos darbų visatoje ir palieka istorijoje. . . Mokykimės būti tvarkingi ir teisingi savo žodžiuose, savo pažaduose, pedantiški doros atžvilgiu. Tauta žūsta, jei joje yra daug nevykusių didvyrių, kurie niekina mažus darbelius, o gauda didelius ir gadina juos”. Ar netinka šie jo žodžiai ir mums?

42 metai kaip šis kilnus, garbingas vyras išsisi tėvynės žemėj. Tačiau jo idejos gyvos ir šiandien. Jo pradėtą darbą: “Visa Nepriklausomai Lietuvai”, tęsia jo dar gyvi likę šeimos nariai, tęsia išėivijoj atgimusi Šaulių sąjunga.

BALYS SRUOGA — ŠAULYS

“Šaulė Tremtyje” bendradarbė, mie-
loji sesė Janina Narūnė, ne tik aktyvi
visuomeniniame darbe, bendradar-
biauja spaudoj, bet ir šiuo metu rašo
savo atsiminimus apie keturius žy-
mius lietuvių rašytojus: Gabrielę
Petkevičaitę, Balį Sruogą, Jurgį Sa-
vicką ir Juozą Švaistą.

Sesė Janina yra panevežietė, gim-
nazistinį amžių praleidusi drauge su
Baliu Sruoga, Juozu Švaistu ir kitais.
Savo laiške ji rašo:

“Berašydama savo atsiminimus, už-
tikau papildomų, naujų žinių. Mūsų
žymūs rašytojas ir poetas Balys
Sruoga savo jaunystėje 1918-1919 m.
buvo vienas iš pirmųjų besiorganizuo-
jančios šaulių sąjungos narių. Tik at-
sidėjęs pamiltam plunksnos darbui ir
studijoms atitolo nuo organizacijos.”

Laukiam sesės atsiminimų. Jei bū-
tų daugiau tokių darbščių sesių, mū-
sų kultūrinių darbų aruodai būtų
sklidini.

Čikagoj gyvenantis, Detroito Stasio
Butkaus kp. šaulys, rašytojas Anato-
lijus Kairys, parašė, o Alvudo teatras
pastatė, trijų veikslių pasaką vai-
kams “Du Broliukai”. Pasaką per-
skaičiusi šių metų abiturientė, jauna
šaulė Irena Sventickaitė supažindina
su ja šio skyrelio skaitytojas. Sveiki-
nu jaunąją bendradarbę ir linkiu ne-
padėti plunksnos, bet ir ateity para-
šyti į “Šaulę Tremtyje”.

“Du Broliukai”

Kaip smagu skaityti knygą, kuri
tikrai pritaikyta vaikams! Sveikinu
autorių Anatolijų Kairį už šią trijų
veikslių pasaką — Du Broliukai. Be
jokių žudynių, muštynių ar baisių
vaiduoklių, iš tolimų planetų, galima
pasidžiaugti šia knyga.

J. Narūnė

VELYKOS

*Koks iškilmingas mums Velykų Rytas!
Džiaugsmų briliantais širdys nusagstytos.
Galvas iškėlusios lelijos baltos
Velykas puošia rasotos, šaltos...
Linksmo Aleliuja garsai skamba rytą,
Juokiasi margutis rausvai nudažytas!
Rodos išbėgtum į žalią vejelę
Ir taip sušuktum linksmam vėjeliui:
Nešk Aleliuja į mano Tėvynę,
Kur sesių, brolių veidai nusiminę...*

Veiksmas prasideda lietuviškoje
trobelėje. Voveraitė pasakoja apie du
tinginius broliukus Vytuką ir Algir-
duką, kurie neklauso tėvėlių ir sesu-
tės. Jie kalba angliškai ir tingi mo-
kytis skaityti lietuviškai. Jie sudras-
ko jiems duotą perskaityti lietuvišką
knygelę ir išbėga į mišką. Miške bro-
liukai paklysta. Susitinka įvairių žvė-
relių, bet, kalbėdami angliškai, nega-
li su jais susikalbėti. Antro veiksmo
gale neklaužados pamato Gedimino
pilį iš kurios išeina Vaidila. Vaidila
reikalauja, kad jie padainuotų lietu-
višką dainą. Žinoma, berniukai nemo-
ka. Vaidila ir meškinukai nuveda juos
giliau į mišką. Ten meškiukai sukiša
juodu į maišus ir pakabina ant di-
džiulio ąžuolo šakos, o patys su paukš-
teliais šoka ir dainuoja. Jiems bežai-
džiant ateina sesutė su voveraite ir
bando išlaisvinti broliukus. Vaidila
neleidžia, kol jie nepasirašo pasižadė-
jimo, kad mokysis kalbėti, skaityti ir
rašyti lietuviškai. Linksmi vaikai
grįžta pas tėvelius.

Valio p-nui Kairiui už tokią įdomią
knygelę, kuri taip vaizdžiai iškėlė
lietuvių kalbos svarbą mums jaunie-
siems.

Irena Sventickaitė

Vasario 16 gimnazijos mokinių
rankų darbų parodėlė

Kas išmoksta lietuviškas juostas
austi: ar mūsų vaikai šiame laisvųjų
krašte, ar tie lietuviukai, kurie moko-
si Vokietijoj Vasario 16 gimnazijoj?

Kas tobuliau išmoksta lietuvių kal-
bą: mūsų praeiglis šeštadieninėse
mokyklose (dažnai varu į jas suva-
ryti), ar anie savoje lietuviškoje gim-
nazijoje?

Sesės šaulės, neužmirškime tų jau-
nuolių, kurie kartais šaltuose kamba-
riuose turi ruošti. Kurių maistas daž-
nai menkas, kai tuo tarpu, mes čia
viskuo pertekusios. Skurdas ir neda-
tekliai naikina jų sveikatą. Padėkime
jiems, nes jiems padėti mūsų šventa
pareiga. Juk jie mūsų tautos ateitis.

Janė Narūnė

Ar nebūtų gražu, jei atskiros kuopos
sukeltų lėšų naujojo Vasario 16
gimnazijos bendrabučio statybai, bei
užprenumeruotų gimnazijai “Kari”,
nes jiems trūksta taip pat ir dvasi-
nio peno. Red.

Čikagos Vytauto Didžiojo kuopos
moterų sekcijos vadovė, sesė St. Ce-
cevičienė rašo: Kovo 14 d. penkiese,
visi gražiomis, tvarkingomis unifor-
momis pasipuošę, dalyvavome Cleve-
lando kar. Juozapavičiaus šaulių kuopos
surodoštame VI. Pūtvio minėjime.
Po šventų mišių bažnyčioje virš šim-
to žmonių susirinko į salę. Kadangi
Clevelando kuopa dabar turi apie 35
narius, didžiūma buvo ne šauliai.
Kuopos p-kas dr. Pautienis tiki, kad
netrukus jų kuopa padidės nariais.
Mūsų p-kas VI. Išganaitis pasakė la-
bai gražią ir turiningą kalbą. Visi jo

← Vasario 16 gimnazijos mokinių
rankdarbių parodėlė I abiturientų
laidos išleistuvių proga, Diepholze,
1952-VII-3 d. Stovi V kl. mokinė Bi-
rutė Janušaitytė.

kalba buvo sužavėti. Brolis Algirdas Budreckis paskaitė eilėraštį, kuris taip pat labai patiko. Grįžome gražiausių įspūdžių kupini. Vasario 28 d. įvykusiame metiniame kuopos susirinkime perrinkta ta pati kuopos valdyba, bei papildyta naujais nariais. Susirinkime nustatytos tolesnės veiklos gairės, bei užplanuoti nauji darbai.

Kovo 21 d. buvo valdybos posėdis. Užtvirtinti naujai priimti nariai. Dabar kuopa turi 252 narius, iš jų 98 moterys.

Kovo 28 dieną Jaunimo Centre kuopos meno sekcija stato veikalą "Čia mūsų žemė". Po vaidinimo meno kuopelės vadovo Juozo Petrausko ir kitų Juzzių bei Juozų pagerbimas—kavutė.

Balandžio 24 d. pavasarinis žibuoklių vakaras — vakarienė.

Ruošiamės Kultūrinei savaitėi Dainavoje. Manau, kad tokia savaitė yra puikiausia proga idejiniai atsinaujinti, užmegsti draugystes ir pabendrauti su kitų vietovių sesėmis.

JONO VANAGAIČIO ŠAULIŲ KUOPA BOSTONE

Metiniame susirinkime, sausio 24 dieną, svarstyta Montreolio ir Brocktono kuopų siūlymas 1972 m. suruošti Šaulių Kultūrinę savaitę pas Tėvus Pranciškonus Kennebunkport, Maine. Nutarta kreiptis į Centro valdybą, kad tokia visos sąjungos Kultūrinė savaitė būtų suruošta Kennebunkporte.

Sausio 31 d. šaulės, Elena Valiukonienė ir Birutė Šakenienė, bei šauliai, Jonas Valiukonis, Stasys Urbonas ir Juozas Stašaitis, aplankė Putname sergantį profesorių Igną Končių ir įteikė jam knygą "Nepriklausoma Lietuva". Profesorius sulaukęs svečių buvo linksmas, šnekus ir dėkingas už dovaną.

Ta proga buvo aplankytas Alkos muzėjus ir seselių vienuolynas. Prelatas Juras ir seselės iškylautojus nuoširdžiai priėmė. Prelatas prižadėjo brangių eksponatų šaulių ruošiamai Bostono Home Savings Bank patalpose birželio 5 - 18 dienomis parodėlei.

Vasario 14 d. šauliai ir šaulės, su kuopos vėliava, dalyvavo pamaldose ir Lietuvos Nepriklausomybės šventės minėjime. Šaulės Elena Valiukonienė ir Birutė Šakenienė, pasipuošusios tautiniais drabužiais, palydėjo vėliavą, atnešė prie altoriaus aukas ir minėjimo metu salėje asistavo kuopos pirmininkui Juozui Stašaičiui kai pastarasis įteikė šaulių s-gos žvaigždės ordiną Robert Briezei.

Bostono Alto pirm. inž. E. Cibas pareiškė šauliams ypatingą padėką už pagalbą ruošiant minėjimą ir vakarienę.

Sibiro Kankinė, pedagogė, rašytoja, šaulė Stefa Rūkienė. Nuotrauka iš 1939 m., kai buvo Imbrado šaulių moterų vadovė. Šią nuotrauką, tremiama į Sibirą, kančioj ir varge, išsaugojo ir parsivežė į Ameriką. Nuotrauka Botviniko, Zarasuose

Vasario 15 d., kuopai minint Vasario 16-tąją, š. Birutė Šakenienė ir š. Stasys Urbonas už darbštumą buvo apdovanoti Lietuvos Fondo jubilėjiniais medaliais. P-nui Stasiui Venckui ir poniai už nuolatinį šaulių rėmimą įteikta knyga "Nepriklausomai Lietuvai".

Vasario 16 d. 12 val. šauliai gausiai dalyvavo keliant Lietuvos Trišpalvę prie Bostono rotušės. Ta vėliava buvo įsigyta š. Stasio Urbono pastangomis ir yra 12'x20' dydžio. Ją iškėlė Lietuvos garbės konsulas adv. A. Šalna ir Alto p-kas inž. E. Cibas. Vėliavą keliant sugiedotas Lietuvos Himnas.

Vasario 15 d. iškilmingą šaulio pasižadėjimą davė ir buvo į kuopą priimtas kpt. Algirdas B. Makaitis. Jis vos grįžęs iš JAV kariuomenės jau spėjo gražiai pasireikšti lietuvių visuomeniniam darbe. Jo pastangomis buvo suruoštos demonstracijos ir adm. Ellis įstaigos pikietavimas.

Bostono š. J. Valiukonis, drauge su kitais šauliais, šiltai sutiko grįžusį malūnsparnių pilotą Kęstutį Stašaitį ir įteikė jam prasmingą dovaną.

ZINIOS IŠ BOSTONO "TRIMITUKO"

Detroito Stasio Butkaus kuopos metiniame susirinkime, įvykusiame vasario 28 d., šaulėms ir šauliams gausiai dalyvaujant, buvo išrinkta nauja moterų sekcijos vadovė — sesė Bronė Žiauzytė-Selenienė. Kadangi kuopoj yra 40 moterų, nuo vadovės pareina ir kiek aktyvi bus moterų sekcija.

Naujoji vadovė Bronė Selenienė, kretingiškė, Kretingoje praleido vaikystę, ten baigė viduriniąją mokyklą. Iš ten išvažiavo Klaipėdon Vytauto Didžiojo gimnazijon. Deja, nacistinei Vokietijai užėmus Klaipėdą, turėjo nutraukti mokslą ir palikti Klaipėdą. Mokykloje buvo aktyvi skautė. Dainavo chore. Trumpai dirbo įstaigoje. Ištekėjo už šaulio Vlodo Selenio ir, raudoniesiems užimant kraštą, kartu su vyru ir tūkstančiais kitų, skaudančia širdimi, paliko savo kraštą ir iškeliavo į nežinią. Išėjimoje nesėdėjo rankų sudėjusi: lankė įvairius kursus, dainavo chore, buvo su-

(nukelta į viršelių 3 psl.)

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— Kpt. Kazys Gustaitis tarnauja P. Vietname, armijos reikmenų kontrolės centre. Būdamas pagelbiniuose kariuomenės daliniuose, gavo medali už ypatingus nuopelnus, teikiant pagalbą fronte sužeistiems.

— Pfc. Steponas Kipnis baigė 2 mėnesių specialius armijos kursus, Ft. Lewis.

— Vaidotas šimaitis, kuris dirba Argone atominės energijos laboratorijoje, sukūrė šeimos židinį su Birute Končiute, Čikagoje. Jo brolis Eugenijus, aviacijos majoras, iš Dallas, Tex. buvo atvykęs į vestuves.

— Plk. Jonas Andrašūnas, gyv. Los Angeles, atšventė 75-tąjį gimtadienį.

— Dovydas Zilius, kurio tėvai gyvena Čikagos apylinkėje, buvo parvykęs 30 dienų atostogų iš kariuomenės, po to vėl išvyko į Vietnamą.

— Kpt. Ignas Adamkevičius, gyv. Čikagoje, gavo žinią iš Lietuvos, kad ten mirė jo motina sulaukusi 99 m. amžiaus.

— Iš V. Vokietijos praneša, kad Rorbacho sanatorijoje mirė Justas Neverauskas, ilgis metus tarnavęs JAV darbo kuopoje. Memmingene, Vok. mirė II Pas. karo invalidas Vaclovas Januška, sulaukęs 52 metų.

— Kęstutis Maldėnas, iš Čikagos, dabar tarnauja P. Vietname.

— Argentinos kariuomenės mjr. Faustinas švenčionis įstojo į Augštąją Karo mokyklą, kurią baigs po trejų metų.

— Vacys R. Garbonkus, dabar tarnauja Europoje ir dirba Amerikos kariuomenės vyr. būstinėj. Balandžio pradžioje jis buvo pakeltas į seržanto laipsnį.

— J. Grincevičius, 15 metų ištarnavęs svetimšalių legione, praleidęs ilgą laiką sanatorijoje, dabar įsikūrė Paryžiuje.

— Sav.-kūrėjas Vincas Avižius, gyv. Čikagoje, buvo susirgęs širdies liga, gydėsi ligoninėje, o dabar grįžo į namus.

— Argentinos lietuviai paminėjo 10 metų sukaktį nuo gen. Teodoro Daukanto mirties. "Laikas" davė apžvalgą iš jo gyvenimo.

— Don Varno Amerikos lietuvių legiono postas, balandžio 24 d. atšventė savo 25 metų veiklos sukaktį. Buvo surengtas iškilmingas banketas Trade Winds salėje, kuriame buvo pagerbtas ir Don Varno tėvas. Postas turi savo būstinę Marquette Parke.

— Čikagoje pradėtos bylos prieš 17 vyrų, kurie nestojo į kariuomenę. Ruošiamos bylos kitiems trims tūkstančiams. Jų tarpe yra ir kelios lietuviškos pavardės. Nežinia, kokios bausmės jų laukia.

— Kanados kariuomenės ltn. Rimas Navikėnas išvyko į Norvegiją, kur vyksta Kanados karinių dalinių pratimai.

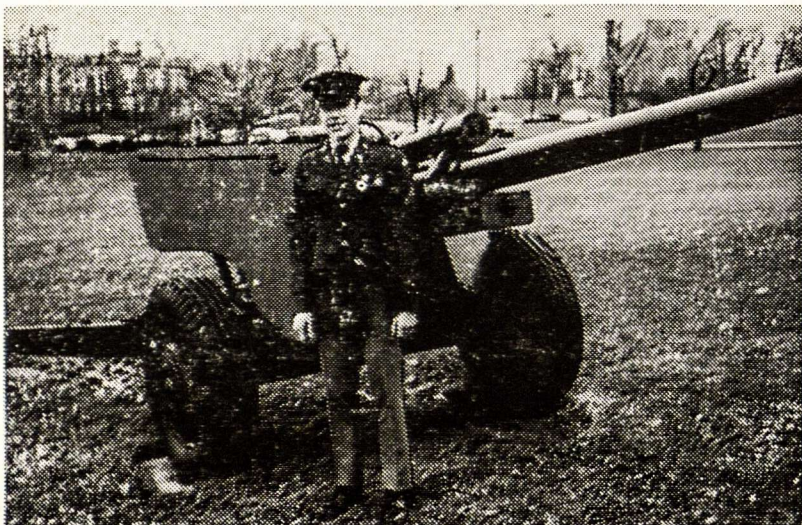
— Toronto Kūrėjų-Savanorių skyr. valdybon išrinkti: pirm. Paciūnas, sekr. St. Banelis, išd. V. Štreitas.

— S. Sgt. Algirdas Paškevičius, pasižymėjo kovose Pietų Vietname ir buvo atžymėtas, tarp kitų ženklų, Bronzos žvaigžde. Jis jau anrtą kartą grįžta iš P. Vietnamo ir buvo paskirtas į Vašingtoną instruktoriumi. Jau 13 metų kaip Algirdas tarnauja JAV armijoje.

— Don Varnas Postas, Čikagoje, balandžio 24 d. rengiasi švęsti savo 25 m. gyvavimo sukaktį. Jo vadas yra Adams.

Baigusieji Liktinių Viršilų ir Puskarininkų 6 mėn. pirmosios laidos (1936-1937 metų) kursas, III pėst. divizijoje, Šiauliuose, prašomi atsiliepti šiuo adresu: P. GULBINAS, 72 Parkway Ave. Toronto 3, Ont. Canada. (Turiu kursų prisiminimui nuotrauką. Atsiliepusiems atsiųsčiau — atnaujintume pažintis).

Seržantas Stanley Balzekas III-sis, Culver (Indiana) Military Academy gabus kadetas — artilerininkas. Jis ten kartu studijuoja visuomenės mokslus, prancūzų ir rusų kalbas. Dalyvauja akademijos sporto klube, akademijos leidinyje rašo apie savo lietuvišką kilmę, pabrėždamas lietuvių tautos heroiskumą iš praicitės ir reiškiasi visuomeninėje veikloje.

— 1971 m., amerikiečiai aprūpins žydus 180-čia M-60 ir M-48 Paton tankų ir papildys F-4 naikintojus iki 74. Priedui — 24 vikšriniais vežimais 109 mm gaubicas.

— Japonai pradės gamintis F-4 Phantom tipo naikintojus.

— Amerikiečiai bando naujus 25 tonų kėlimo galios helikopterus. Jie bus dvigubai didesnio pajėgumo už turimus. Taip pat yra išbandytas ir numatomas gaminti šarvuotas, 6800 svarų helikopterus, kurio nepramuša rankinių ginklų kulkos ir priešlėktuvinių sviedinių skeveldros. Šeši, 35 pėdų skersmens propeleriniai sparnai yra pagaminti iš specialaus metalo, kuris yra atsparus prieš kulkas ir sviedinių skeveldras. Šarvuoto helikopterio greitis — apie 150 mazgų, lubos — 4,000 pėdų, be kuro pasipildymo gali skristi 3 valandas. Šis helikopterus bus pigesnis už kitus, nes šarvai sudaro liemens konstrukcinę dalį ir turės mažiau atskirų dalių. Šarvuotas helikopterus yra numatomas vartoti žvalgymui, tiesioginiam ryšyje su žemės jėgom.

— Amerikiečiai gamina 7,62 mm šaudmenis, Europos kraštuose vartojamiems pėstininkų ginklams; taip pat ir rusų AK 47 šautuvui.

— Amerikiečiai Vietname turi apie 5,000 liemenių, kurios apsaugo nuo mažo kalibro (7.62 mm) kulku. Liemenės sveria apie 16 svarų ir yra apie 1 colio storio, todėl nėra praktiškos. Daugiausiai jos vartojamos helikopteriu tarnybų. Yra visa eilė atvejų, kai tiesioginiu pataikymu liemenė liko nepramušta.

— Virš 400 Pershing 1-A raketų (400 mylių tolinasos), vežiojamų ant motorizuotų platformų, yra išskirstyta Vakarų Vokietijoje esantiems amerikiečių daliniams. Ankstyvesnės Pershing raketos buvo vežiojamos ant vikšrinų vilkikų, kurie buvo nepa-

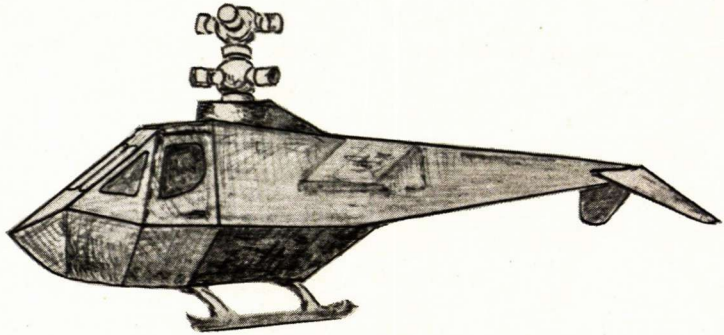

slankūs. Platformos turi ratus su padangom, lengviau valdomos, didesnio greičio ir su naujai pritaikyta raketų laidymo sistema.

— Britai paskelbė, kad po 1971 metų, Tolimuose Rytuose laikys tik 4,000 vyrų ginkluotų jėgų (šiuo metu priskaitoma apie 40,000). Pagrindinis jų dėmesys bus NATO, kur britai telks karines jėgas. 1971 m. 43,000 tonų lėktuvnešį Ark Royal ir keturias eskadriles Jaguar — artimos paramos lėktuvų-naikintojų, skirs išimtinai NATO reikalams.

— 1970 m. spalio mėn. Vakarų Vokietijoje amerikiečiai vykdė karinius manevrus, pagal 1967 m. sutartį. 1 pėstininkų diviziono dvi brigados (virš 11,000 vyrų), buvo perskraidintos lėktuvais C-133 ir C-141 iš JAV į Rhein Main, Ramstein ir Echterdingen. Prie jų prisijungė trečioji, tos pačios diviziono brigada, kuri nuolat stovi Augsburgėje. Priešingoje, už puolėjo pusėje, buvo trečioji amerikiečių pėstininkų diviziono ir 35 Panzer Grenadier brigada. Manevrai buvo vykdomi, tikslu išbandyti transporto

Šarvuotas helikopterus (be propelerinių sparnų)

— Gintautas Rapšys, atlikęs karinę prievolę amerikiečių bombonešių eskadrilėje, grįžo kovo pradžioje į Čikagą, kur tęs, pertrauktą karinės tarnybos, mokslą universitete. Atlikdamas karinę prievolę, baigė specialią skraidančiamajam personalui mokyklą ir, atlikęs reikalingą stažą, buvo pakeltas į vyr. seržanto (staff sergeant) laipsnį. Tarnybos metu buvo išsiųstas su savo daliniu ir į Okinavą (Japonijoje), bet bombarduoti Šiaurės Vietnamo jam neteko. Tarnybą baigė aviacijos bazėje Texas valstybėje.

— Algirdas Norkūnas, kuris tarnauja JAV kariuomenės dalinyje, Vokietijoje, buvo grįžęs į namus, Detroito. Savo tarnyba Algirdas yra labai patenkintas.

— JAV Karo aviacijos Strateginių junginių kpt. Povilas P. Nakrošis, sėkmingai atlikęs antrą kartą karinius uždavinius pietryčių Azijoje, sugrįžo į savo bazę, New Yorko valstijoje.

— Azorų salose, prie Lajes Field, JAV bazės, molai sauganti vamzdžius, kurie tiekia alyvą ir kurą karo laivams, okeano bangų, 1970 m. kovo mėn. audroms siaučiant, buvo smarkiai apdaužyti. Kilo pavojus jog tiekimas nutrūks, jei greitai nebus imtasi gelbėti padėti.

Vietos civiliniai inžinieriai nebepajėgė tos problemos išspręsti greitai ir gerai. Buvo šauktasi JAV karių pagalbos.

Buvo skubiai sudaryta speciali ko-

manda tam darbui atlikti. Jai vadovauti buvo paskirtas lietuvis, plk. ltn. Antanas M. Vaitekunas iš 436th Civil Engineering Squadron (Dover, Delaware).

Oro laivynas atskraidino reikalingas priemones. Į vandenį buvo nuleidžiami specialūs betoniniai tetrapodai (35,000 svarų betoniniai "keturpirščiai"), kurie sukibę savo "pirštais", pajėgė atlaikyti okeano bangų smūgius. Molai buvo pataisyti skubiai ir tiekimo vamzdžiai apsaugoti. Už gerai atliktą darbą, komanda ir plk. ltn. A. M. Vaitekunas buvo vadovybės pagirti.

(Iš The Airlifter, Dover Delaware, 1971 m. sausio 8 d.)

ir jėgų formavimo tikslumus. Buvo plačiai pavartotos Chaparral raketų motorizuotos baterijos priešlėktuvinei apsaugai, keliantis per tiltus.

— Britų-prancūzų jungtinėm pas-tangom pagamintas naikintuvas "Ja-guar" buvo sėkmingai išbandytas ant lėktuvnešio "Clemenceau". Atlikta 12 kilimų ir nusileidimų.

— Pakistanas perka iš amerikiečių šešis F-104 naikintojus ir septynis B-57 bombonešius; priedui — 300 šarvuotų vežimų vežioti pėstininkus. Nuo 1965 metų Pakistaną aprūpina gink-lais rusai ir kiniečiai.

— Rytų Vokietijoje, Dresdene, 1959 m. Engelso vardo įkurtoje Karo akademijsioje ruošiami pulkų, brigadų ir divizijų vadai. Instruktoriai — iš ru-sų akademijos. Generolo laipsniui įgyti žemės ir oro jėgų karininkai, normaliai, būdavo siunčiami Mask-von, dviem - trimis metams į Frunze Karo akademijsią; laivyno — į Leni-ngrade, arba Karaliaučiuje, paskutiniu metu, įkurtą akademijsią. Tarp 1961 ir 1968 m., apie 1000 Rytų Vokietijos karininkų perėjo rusiškas karo aka-demijsias.

— Vengrai patys pasigamino ir aprūpino pėstininkus šarvuotais veži-mais.

— 1971 m. sausio 8 d. amerikiečių moderniškiausias lėktuvas-naikintojas F-111, su paskutiniausiais išradimų įrengimais ir instrumentais, 11:24 val. sudaręs paskutinį sąlytį su Hous-tono kontrolės stotim, iš kur gavo lei-dimą pakilti augščiau debesų virš 18,000 pėdų (apie 6 km.), daugiau ne-atsiliepė ir — dingo. Pilotas buvo plk. lt. B. D. Stoeks, 38 metų am-

žiaus iš Ohio, išskraidęs virš 200 va-landų ore su F-111, navigatorius — mjr. B. C. Gantry. Abu išskrido ban-dymams su pilnais kuro tankais. Po virš 3,000 valandų įieškojimo, apie pusės milijono kvadratinų mylių plo-te, aviacijos štabo viršininkas gen. J. D. Ryan pareiškė, kad lėktuvas galė-jo atsidurti komunistų rankose: "nes jie mokėtų milžiniškas sumas už pas-kutinius išradimus ir pritaikymus na-vigacijoje, ginklų taikymo ir valdymo sistemoje, kurią turi F-111 naikinto-jas".

— Iš Viduržemio jūroje esančios 7-tos laivyno grupės, 2 naikintojus ir 2 povandeninius laivus, kuriuos ame-rikiečiai buvo numatę išimti iš apy-vartos, paskolino turkams. Kelių me-tų laikotarpyje numatoma pakeisti 10 povandeninių turkų laivų amerikie-tiškais, kurie šiuo metu laikomi Juo-dojoje jūroje. Panašiomis sąlygomis, amerikiečiai numato perleisti laivų ir graikams.

— Nuo 1968 iki 1971 m. amerikie-čiai išėmė iš apyvartos 235 karo lai-vus. 1971 m. pradžioje tarnyboje tu-rėta apie 700 laivų.

— Amerikiečių sunkieji transporto lėktuvai C-5, iš bazių Kalifornijoje, aptarnauja Ramiojo vandenyno sritį; iš bazių esančių S. Karolinoje, atlie-ka nuolatinis transporto skridimus į Europą ir Ramiojo vandenyno šiauri-nę dalį, per šiaurės polių.

— "Politika yra karas be kraujo praliejimo; karas yra politika su kraujo praliejimu". (Mao-Tse-tung)

— Amerikiečių žvalgybos lėktuvai U-2, su moderniškais sekimo įrengi-

mais, iš Okinava salos Kadena avia-cijos bazės, 2,000 mylių per valandą greičiu, iki šiol sėkmingai kas dieną skraido virš Kinijos, 80,000 pėdų augštyje, sekdami ir fotografuodami labai įvairų žemės paviršių. Vienos valandos bėgyje, jie padaro 60,000 kv. mylių žemės ploto nuotraukas. Kiek-vieną rytą, Kadena aerodromo artu-moje, kai tik U-2 kyla misijoms, kaž-koki asmenys, dideliu kruopštumu, filmuoja kylančius lėktuvus ir radio šifru siunčia pranešimus Pekingui. Kiniečiai iki šiol dar neturi raketų kuriomis galėtų pasiekti lėktuvus to-kiame augštyje ir skrendančius tokiu greičiu.

— Dėl sutarties, ar dėl nepraktiš-kumo, rusai sustabdė raketų SS-9 šulinių statybą. Iš planuotų 1970 me-tams 18, pastatė tik 12; likusių ir pradėtų, nebaigė. SS-9 raketos laidyti ir joms šulinių statybą rusai pradėjo 1964 m. ir iki 1970 m. pastatė 276, kuriuose laikomos raketos parengtyje. 1970 m. pastatyuose 12-koje, bai-giami įrengimai ir įstatomos SS-9 raketos.

— Amerikiečių sekimo satelitai or-bitoje perduoda gana tikslias infor-macijas apie bet kokius pasikeitimus ar naujus įrengimus. Pav., žinoma, kur ir kiek yra su vienagalviais ir trigalviais užtaisais raketų; raketų užtaisai yra apie 5 megatonų galin-gumo. Trigalvės raketos turi taip pat po 5 mto. galingumo užtaisus. Iššau-tos į tam tikrą taikinį drauge, iš ten atsipalaiduoja ir skrenda savystoviai, skirtingomis kryptimis, link atskirų taikinių.

KONKURSAS

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" New Yorko skyrius skelbia RAŠINIO KONKURSA tikslu rasti konkrečius ir veiksmingus būdus, bei priemones, šio laiko dvasioje ir raidoje, Lietuvių Tautos Laisvei ir Nepriklausomybei atgauti.

KONKURSO SĄLYGOS

- Tema: Nauji keliai ir būdai kovoje už Nepri-klausomos Lietuvos atstatymą.
- Konkurse gali dalyvauti asmenys ne senesni 35 metų amžiaus.
- Rašinys ne trumpesnis kaip 1500 žodžių, pa-rašytas mašinėle, dvigubais tarpais, prisiun-čiamas ne vėliau 1971 metų spalio mėn. 15 d.

Rašinys, pasirašytas slapyvardžiu, siunčiamas paštu šiuo adresu: Mr. J. Klivečka, 76-13 85th

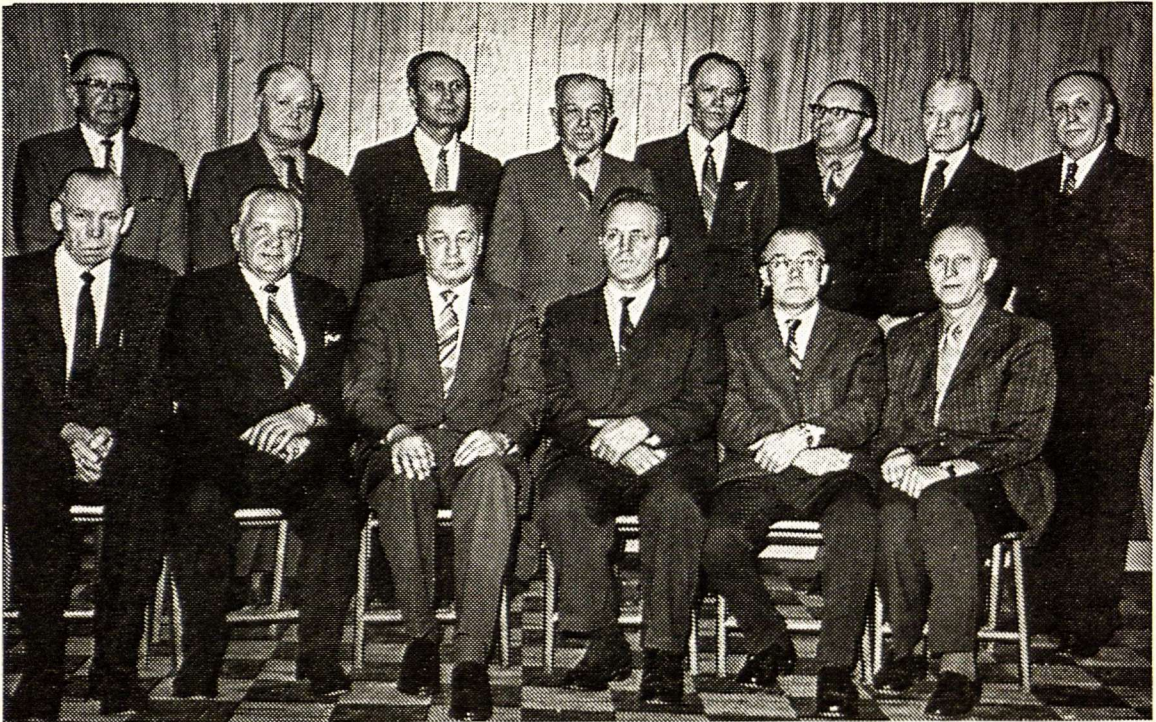
Road, Woodhaven, N.Y. 11421. Tame pačiame vo-ke su rašiniu turi būti įdėtas kitas mažesnis už-lipdytas vokas su tikrąja autoriaus pavarde ir ad-resu. Už įvertinimo komisijos pripažintą geriausią rašinį, bus įteiktas konkurso laimėjimo pažymė-jimas ir \$150 dolerių piniginė premija.

Premijos įteikimas įvyks 1971 metų Lapkri-čio 23 Dienos minėjimo metu, New Yorke.

Konkurso įvertinimo komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

Visi konkursui atsiųsti rašiniai gali būti spausdinami Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ra-movė" New Yorko Skyriaus nuožiūra, be atskiro leidimo ir honoraro.

L.V.S. "Ramovė"
New Yorko Skyriaus
Valdyba

Dalis Waterburio "Ramovės" skyriaus narių, metinio susirinkimo metu. I eilė iš k.: Juozas Valkauskas, Vladas Vaškėlis — sekr., Antanas Balsys — senosios valdybos pirm., Kazys Urbšaitis — ilgametis sekr., ir naujos valdybos pirm., Vladas Varneckas — ilgametis išdininkas, Vilius Bražėnas; II eilė iš k.: Mykolas Lisauskas, Ildelfonsas Jankauskas, Juozas Muraška, Antanas Šatkauskas, Liudvikas Bazėnas, Benediktas Kriščiūnas, Antanas Malakauskas — ketetą metų buvęs v-bos pirm., Martynas Kleinaitis.

WATERBURIO SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

LVS Waterburio skyriaus metinis narių susirinkimas įvyko vasario 28 d., Lietuvių klubo "Nemunas" patalpose.

Per du dešimtmečius skyrius, išgyvenęs įvairius veiklos svyravimus, jau kelinti metai iš eilės, rodo vis didesnę ir didesnę veiklą. Apart veiklos savo uždarame ratelyje, skyrius stengiasi iškelti opius lietuvių tautai reikalus taip pat ir amerikiečių tarpe. Jau kelinti metai iš eilės skyrius dalyvauja amerikiečių ruošiamuose lojalumo paraduose. Šiais metais Connecticut valstijoje toks paradas įvyks Wallingford, Conn.

Skyrius nemano pasiduoti apatijos ligai, kuri jau kai kur yra įkėlusį koją į lietuviškos visuomenės tarpą.
K. U.

DARBINGAS ČIKAGOS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Š.m. kovo 14 d. 12 val., Jaunimo Centre, įvyko Čikagos skyriaus narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė, Pavergtos Tėvynės prisiminimą perskaitė, paprašė atsistojimu ir vienos

minutės susikaupimu pagerbti prieš mėnesį mirusį, skyriaus narį, a. a. Vincą Gudaitį, ir pakvietė susirinkimui vesti A. Rūkštelę, sekretoriauti St. Jurą, skyriaus v-bos pirm. A. Juškevičius. Susirinkimui buvo patiekta sekanti dienotvarkė:

Praėjusio susirinkimo protokolo skaitymas; Naujos skyriaus valdybos pristatymas; Skyriaus veiklos plano 1971 m. priėmimas; Garbės Teismo sprendimo skaitymas; Centro valdybos aplinkraščių nr. nr. 100 ir 101 skaitymas; K. Ališausko rašto skaitymas, liečiantis knygos išleidimą "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918-1920 m. I tomas"; Klausimai ir sumanymai.

Praeito susirinkimo protokolą perskaitė, jį surašęs V. Garbenis. Pirminkaujantiame užklauso dėl jo priėmimo ir pataisų, M. Rėklaitis paklausė, kodėl praleistas Balaiešo įžaidžiantis K. Ališauską išsireiškimas, kuris buvo prašytas užprotokoluoti. K. Ambraziejus, norėdamas švelninti padėtį, pareiškė, kad kol. Balaiešis yra po dviejų operacijų ir todėl jo išsireiškimą reikėtų priimti be užsivavimo. Kadangi kol. Balaiešis, dėl li-

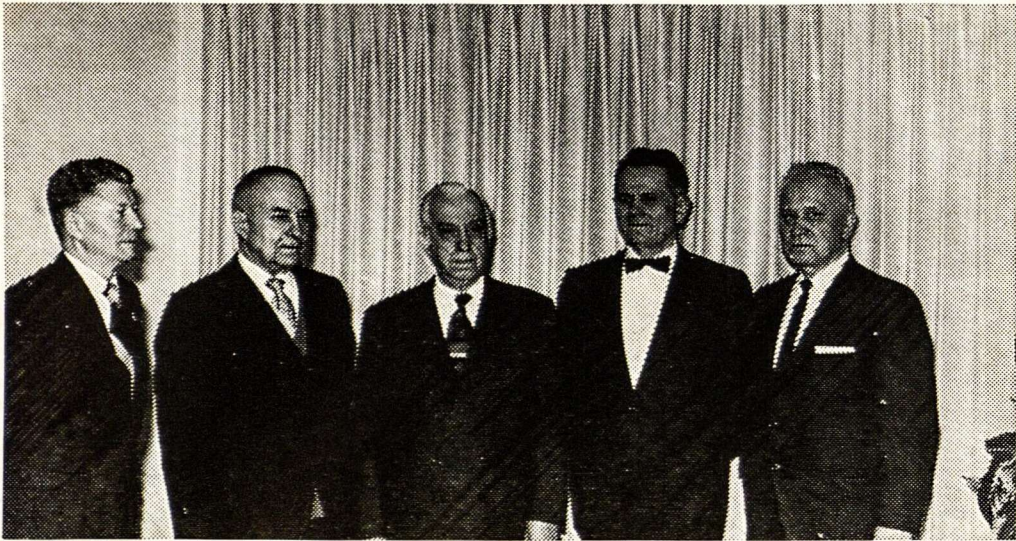
gos, susirinkime nedalyvavo, šis klausimas liko atviras.

Naują skyriaus valdybą pristatė šio sąstato: pirmininkas — A. Juškevičius, pirm. pavaduotojas — Kulikauskas, kultūr. reik. — K. Leknickas, sekretorius — V. Senda, išdininkas — J. Litvinas.

Skyriaus veiklos planą 1971 m. perskaitė A. Juškevičius. Planas paruoštas gerai, išmąstyta ir realus, kurio pagrindinės ir suglaustos mintys yra šios:

1. Pagrindiniai skyriaus veiklos uždaviniai:

- įtraukti į skyriaus veiklą Čikagoje ir apylinkėje gyvenančius ramovėnus;
- suaktyvinti skyr. narių veiklą;
- rengti kultūrinės popietes, ruošti simpoziumus, išvažiavimus į gamtą, ekskursijas;
- išlaikyti ir ugdyti lietuvių tautinį ir valstybinį atsparumą, kilnias bei gražias tradicijas, papročius;
- gaivinti, stiprinti, ugdyti tėvynės Lietuvos ir lietuvių tautos meilę, jai pasiukavimą;
- bendradarbiauti ir palaikyti glaudžius ryšius su tomis organizacijomis ir veiksniais, kurie siekia ir

Naujoji Čikagos sk. v-ba; iš k.: K. Leknickas — pareng. vad., V. Senda — sekr., J. Kulikauskas — vicepirm., A. Juškevičius — pirm., J. Litvinas — išdininkas.

remia Lietuvai ir lietuvių tautai laisvės ir nepriklausomybės atgavimą;
g) rinkti Lietuvos Laisvės kovų medžiagą ir dokumentus;

h) kelti aikštėn ir skelbti rusų komunistų padarytas ir daromas Lietuvos, lietuvių tautai ir visai žmonijai skriaudas ir žalą.

Numatyta 1971 m. atlikti šiuos svarbesnius darbus:

2. Skyriaus narių susirinkimai:

1971 m. sausio 24 d., kovo 14 d., balandžio 25 d., birželio 6 d., rugsėjo 12 d., lapkričio 7 d., 1972 m. sausio 7 d. (visi susirinkimai 12 val. Jaunimo Centre).

3. Skyriaus v-bos posėdžiai. Jie numatyti kas mėnuo, pirmą mėnesio sekmadienį ir esant reikalui — pirmininko nuožūta.

4. Vasario 16-tosios minėjimas.

5. Paskaitos.

6. Kultūrinės popietės.

7. Mirusiųjų ramovėnų kapų lankymas.

8. Birželio 13-14-15 dienų liūdnosios sukakties minėjimas.

9. Išvažiavimas į gamtą kartu su D. Liet. K. Birutės d-jos narėmis.

10. Lietuvių Fondas ir jo rėmimas.

11. Pavergtųjų Tautų minėjimas.

12. Dariaus ir Girėno minėjimas.

13. Žurnalo "Karys" remti pobūvio rengimas.

14. Vėlinių Dienos su lietuviškomis tradicijomis minėjimas.

15. Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimas.

Skyriaus pirmininkas, perskaitęs veiklos planą, prašė visų ramovėnų prisidėti prie jo įgyvendinimo.

Tik suglaudintom gretom, nepa-

laužiamu ryžtu ir gerų norų vedini, mes atsielsim tą, ką iš mūsų kiekvieno reikalauja gyvenamasis lietuvių tautos momentas. Pirmininkui užklausus, kas norėtų pasisakyti dėl šio plano, M. Reklaitis pareiškė, jog veiklos planas labai kruopščiai paruoštas, todėl jo įgyvendinimą, yra mūsų šventa pareiga, v-bai padėti.

Sekė Garbės Teismo sprendimo, dėl kilusio ginčo tarp LVS "Ramovės" Centro valdybos ir K. Ališausko, skaitymas.

LVS "Ramovė" Centro v-bos aplinkraščių Nr. 100 ir 101 skaitymas.

Centro v-bos aplinkraščių Nr. 100, liečiantį CV atsistatydinimą ir priedžastis, perskaičius, M. Reklaitis, kaip buv. Lietuvos Karo Istorijos komisijos pirm. ir K. Ališauskas, kaip tos k-sijos sekretorius, prašė leisti ir kitai pusei, t.y. C. v-bos kaltinamajai, pasisakyti veikalo leidimo reikalu. Kadangi šis klausimas jau buvo kel-tas ankstesniuose skyriaus narių susirinkimuose ir nuodugnai išsiaiškintas, todėl pirmininkaujantis prašė antrajai pusei, paduoti pareiškimą raštu, kuris būtų perskaitytas susirinkime ir raštas prijungtas prie bylos.

Aplinkraštis Nr. 101, liečia rinkimų tvarką naujos Centro v-bos ir pristato kandidatus. St. Juras, išgir-dęs ten ir savo pavardę, prašė jį išbraukti iš kandidatų sąrašo, nes niekas konkrečiai jo kandidatauti neprashė. Beto, jis tik pirmą sykį, šiame susirinkime, išgirdo, kad C. v-ba, neišbuvusi pilno laiko, iš prisiimtų pareigų pasitraukė. Kol. Grigaravičius, nustebęs klausia, jeigu jau C. v-ba

rado reikalą pasitraukti iš pareigų, kokią teisę ji turėjo pavesti Kontrolės komisijai eiti Nominacijų ir Rinkimų komisijų pareigas? Juk tai ne pagal statutą. Šis klausimas buvo prašomas skyriaus v-bos išsiaiškinti su C. v-ba ir apie tai painformuoti sekančiame susirinkime. Taip pat, M. Reklaitis iškėlė mintį, kodėl pasitraukusioji C. v-ba ir vėl kandidatuoja, nes juk taip reikalo, t.y. veikalo leidimo, nepagerins ir Garbės Teismo sprendimo nepakeis. Siūlo, jog gal būtų vertinga, Centro valdybą sudaryti kitame JAV mieste, kur yra Ramovės skyrius.

K. Leknickas pareiškė, jog jis yra senas skyriaus v-bos narys ir prisimena, jog daugel sykių buvo svarstyta, sudaryti C. v-bos kitur ir tas buvo nagrinėta visų skyrių atstovų suvažiavime, bet prieita vieningos nuomonės, kad Čikagos skyrius yra vienas iš skaitlingiausių ir ten turi būti šiuo metu Centro valdyba.

Kol. Siliūnas pareiškė, jog nėra pagrindo šiuo metu besiginčyti, nes turime paklusti Garbės Teismo sprendimui ir C. v-bos išleistiems potvarkiams, jeigu jie neprasilenkia su statutu; priešingai, prieisime prie netvarkos. Pirmininkaujantis, dėl klausimų: kodėl senosios v-bos nariai vėl kandidatuoja, pareiškė, kad niekas jiems negali drausti, jeigu tai atitinka statuto reikalavimus, o juk rinkėjams yra paliekama pilna teisė už ką atiduoti balsą.

Skaitomas K. Ališausko laiškas, kuriuo jis kreipiasi į skyriaus narius, prašydamas pasisakyti, ar skyrius pritaria jam leisti knygą, "Kovos dėl

Lietuvos Nepriklausomybės", vienam, negavus iš C. v-bos sutikimo, nors jis daug kartų jieškojęs būdų bendradarbiauti veikalo išleidime su C. v-ba, bet ten neradęs pritarimo. Šį klausimą pastačius balsavimui, 14 pasisakė, jog baigti jį spausdinti, prieš balsų nebuvo, o likusieji susilaikė, nes turimas Garbės Teismo sprendimas.

Svarstant klausimus ir sumanymus, A. Juškevičius prašė skyriaus pasisakyti, ar skyrius sutinka prisidėti prie Liet. D. K. Birutės d-jos ruošiamo veiklos dvidešimtmečio sukakties minėjimo. Skyrius pareiškė savo sutikimą. Kol. Žygas, klausia, ar skyriaus v-ba yra kontakte su tais veiksniais, kurie rūpinasi Brazinskių gelbėjimo reikalu. Skyriaus v-bos pirm. A. Juškevičius pareiškė, jog valdyba seka ir aktyviai prisideda prie lietuvių, siekusių laisvės, gelbėjimo.

Susirinkimas, užtrukęs virš trijų valandų, buvo baigtas. Jis praėjo gana įtemptoje nuotaikoje, ypač dėl knygos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės". Kilęs nuomonių skirtumas, neesminiuose dalykuose, bet formos ir vargiai yra pateisinamas jo išleidimo vilkinimas, nes juk susirinktoji istorinė medžiaga yra krauju rašyta tūkstančių gyvųjų ir mirusiųjų nuosavybė, o ne vieno ar grupės asmenų. Kuo ji greičiau pasieks skaitančiąją visuomenę, tuo ji geriau

pasieks savo tikslą, nes Nepriklausomybės kovų dalyvių skaičius kasdien mažėja, o jie dar galėtų įnešti nemažą patikslinimą, kaip brangiai perka ma laisvė. Gyvenkime mūsų tautos giesmės-himno dvasia: "...Vardan tos Lietuvos vienybė težydi."

St. J-ras

DETROITO SKYRIUS PAMINEJO DVIDEŠIMTS METŲ VEIKLOS SUKAKTĮ

Kovo 21 d. Detroito ramovėnai sušaukė Lietuvių Namuose skyriaus susirinkimą ir kartu paminėjo savo veiklos 20 metų sukaktį. Skyrius savo sąrašuose turi 25 narius. Į susirinkimą atvyko ir jame dalyvavo daugiau kaip pusė skyriaus narių. Susirinkimą atidarė skyriaus pirmininkas Jonas Šepetys ir taręs žodį, pakvietė, atsistojimu ir tylos minute, pagerbti mirusius skyriaus narius. Susirinkimui praversti pakvietė: buvusį Lietuvos ministerį pirmininką gen. Joną Černių — pirmininku ir Viktorą Perminą — sekretoriumi.

Skyriaus veiklos pranešimus padarė: valdybos pirmininkas Jonas Šepetys, sekretorius Kazys Daugvydas, išdininkas Bronius Tatarūnas ir revizijos — Česys Šadeika.

Skyriaus išdininko Broniaus Tatarūno ištrauka iš kasos knygos, finansų stovis, apimantis net dvidešimts metų laikotarpį, buvo kruopščiai pa-

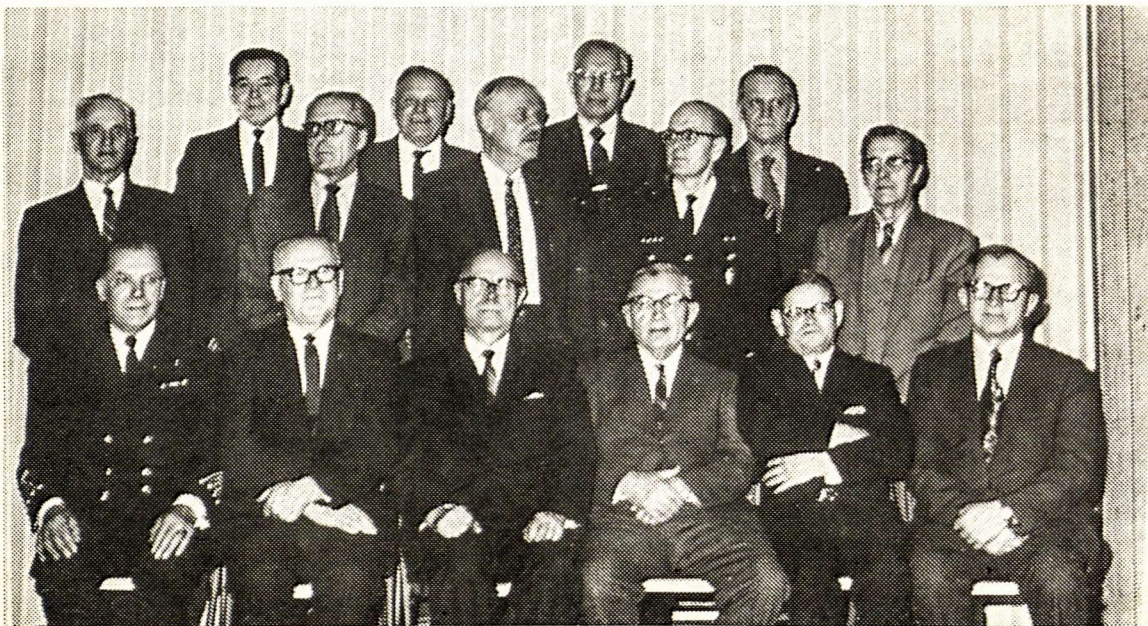
ruošta, atspausdinta ir nariams išdalinta. Skyrius tame laikotarpyje yra surinkęs ir išsiuntinęs \$4,120.50. Didžiausia suma buvo pasiūsta L. K. Invalidų draugijai — \$1,846.00; LVS "Ramovė" nariams ir jų šeimoms mirus užuojautoms, gėlėms ir įamžinimui L. Fondan — \$284.00; KARIO žurnalui paremti — \$260.00; Lapkričio 23 ir Vasario 16 d. paminėjimams — \$255.00; Vasario 16 d. minėjimuose duotos aukos — \$166.00; Jaunimo kongr. sportui, išvykoms ir kitų organizacijų rėmimui — \$150.00; Mišioms už Zuvusius dėl Lietuvos laisvės — \$175.00; LVS Centro valdybai — \$225.50; LVS Spaudos fondui — \$242.00; Nežinomą Karį įamžinti L. Fondui per Centro valdybą — \$57.00; Vasario 16 gimnazijai — \$92.00; L. Fondui — \$200.00; Detroito Lietuvių Namų draugijai — \$100.00; Detroito Liet. Organizacijų centrai ir Lietuvių Bendruomenei — \$64.00; Maironio minėjimui išlaidos — \$138.00.

Sudaryta pinigine apyskaita rodė, kad skyrius metų bėgyje turėjo: \$144.00 pajamų, \$86.00 išlaidų ir saldo 1971 m. sausio 1 d. turi \$58.00.

Susirinkime buvo perskaitytas LVS "Ramovė" Garbės Teismo nutarimas ir išsiaiškinimas, kas liečia ramovėną K. Ališauską dėl jo parašytos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" knygos; nutarimas priimtas dėmesin.

Nutarta 1971 m. bendromis jėgomis su LKK savanoriais, birutininkė-

LVS Ramovės Detroito skyriaus visuotinis susirinkimas, įvykęs š.m. kovo 21 d. Sėdi iš k.: Mykolas Vitkus, Vincas Tamašiūnas, gen. J. Černius, J. Šepetys, K. Daugvydas, Stasys Šimoliūnas; II eilėje stovi: Antanas Grinius, Stasys Malinauskas, Antanas Petrauskas, Bronius Tatarūnas, Viktoras Perminas, Česys Šadeika, Mar. Šnapštys, Leonas Kalvėnas, Vincas Šonka.

mis ir šauliais surengti Lietuvos Karuomenės atkūrimo paminėjimą su programa ir dovanomis (loterija) ir gautą pelną pasiūsti žurnalui Kariui paremti.

1971 m. skyriaus valdyba buvo perrinkta ta pati ir ją sudaro: pirmininkas Jonas Šepetys, sekretorius Kazys Daugvydas ir išdininkas Bronius Tatarūnas. Revizijos komisiją sudaro: pirmininkas Cesys Šadeika ir narys Antanas Petrauskas.

Susirinkime buvo atlikti balsavimai ir į Centro valdybą. Daugiausia balsų surinko šie kandidatai: S. Dirmantas, K. Dabulevičius, J. Gaižutis, M. Naujokas, A. Repšys, P. Dirkis ir E. Vengianskis. Balsavimus pravedė išrinkta komisija: Leonas Kalvėnas, Juozas Leščinskis ir Jurgis Rekašius.

Susirinkimo pradžioje buvo padarytos skyriaus ir valdybos narių nuotraukos, kurios bus pasiūstos ir tilps leidžiamoje LVS "Ramovė" II dešimtmečio veiklos knygoje.

Susirinkimui pasibaigus, skyriaus dvidešimts metų sukakties proga, buvo suruošti užkandžiai ir kavutė. Dalyvavo dvidešimts žmonių. Gražus supuolimas. Dvidešimts metų sukaktis — dvidešimts žmonių skyriaus narių ir svečių. Užkandžius paruošė ir šeiminkavo: Juozas ir Marija Kinčiai ir Vera Kulbokienė.

Detroito ramovėnų skyrius vėl gyvas ir veiklus, nors dvidešimts metų laikotoryje yra pergyvenęs krizę ir buvo net kurį laiką sustojęs veikti.

A. Grinius

ŽUVUSIŲJŲ PAMINKLINE LENTA MELBOURNE

Vasario 14 d. Melbourne įvyko dvasinė šventė, kai Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 53-čių metų minėjimo metu, buvo iškilmingai pašventinta Lietuvių Karių Veteranų s-gos "Ramovė", Melbourne, pastangomis ir visuomenės aukomis, Lietuvių Namų koncertų salėje įrušta paminklinė lenta žuvusiems dėl Lietuvos laisvės pagerbti.

Paminklo šventinimo iškilmės buvo pradėtos ramovėnų pirmininko V. Šalkūno išsamia ir prasminga kalba. Kalbėtojas, nurodęs mūsų tautos kančių istoriją, pastebėjo, kad toji kančia atvaizduota ir šitame paminkle kur prie Gedimino Stulpų fone esančio Rūpintojėlio, sielvarte suklupusi motina verkia žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės.

Daug tūkstančių motinų verkė savo sūnų ir vyrų, kurie nebegrižo nuo Vorkšlos ir Žalgirio, iš sukilimų ir kovų su maskolais. Kiek daug nebegrižo iš Nepriklausomybės kovų prie Dauguvos, Radviliškio, Augustavo, Vilniaus ir Klaipėdos. Kiek daug mo-

LVS Ramovės Melbourne sk. įrengtas paminklas žuvusiems dėl Laisvės.

tinų išverkė akis kai nebesulaukė savo vienturčio sūnaus grįžtant iš partizaninių kovų, iš Vokietijos ir Rusijos kacetų ar Sibiro tremties.

Paminklas — tai kūrinys jauno lietuvių skulptoriaus Rimgaudo Baleišio.

Paminklą atidengti buvo pakviesti Vyčio Kryžiaus kavalleriai, savanoriai-kūrėjai plk. Bronius Paškevičius, Andrius Tamulevičius ir Jonas Giedraitis.

Šventinimo apeigas atliko kun. Pr. Vaseris, vėliau savo žodyje pasveikinęs Melbourne ramovėnus už tokio puikaus sumanymo įgyvendinimą ir pakvietė visus, panašiai kaip Kaune, prie Než. Kareivio kapo, susikaupus maldoje, pagerbti žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Kariai-ramovėnai, skautai, sportininkai ir tautinių šokių grupė Gintaras, palydėti mažyčių mergaičių su degančiomis žvakutėmis, prie paminklo padėjo vainikus. Šis momentas ne-

vienam suvilgė skruostus gailia ašara, prisiminus savo kovos draugus.

Paminklo iniciatorius, ramovėnus, sveikino Melbourne lietuvių kapellonas kun. Pranas Vaseris, Liet. Kat. Federacijos pirm. J. Petraitis ir Lietuvių Namų Tarybos pirm. A. Bladzevičius, o skulptoriui R. Baleišiui buvo įteikta gėlių. Šventei pritaikyta gražia ir tikrai turiningą paskaitą skaitė jaunosios kartos atstovas Rimas Šarkis. Paskaita buvo įdomi, taikli ir verčianti susimastyti mūsų jaunimo ir lietuvių išlaikymo reikalais.

Oficialiai paminklo šventinimo apeigų daliai baigiantis, ramovėnų valdybos sekretorius Alb. Pocius perskaitė paminklo šventinimo aktą, o pirm. Vyt. Šalkūnas — paminklui aukojusių valios pareiškimą. Po himno, išnešus vėliavas, turtingą ir gerai paruoštą meninę dalį atliko jaunimas vadovaujamas E. Šilienės ir H. Statkuvienės. Visa paminklo pašventini-

mo programa ir meninė dalis buvo labai įspūdinga ir giliai prasminga, o tiek daug jaunimo dar niekada nebuvo taip aktyviai dalyvavę minėjime. Taip gi, Melbourne lietuviškoji visuomenė gausiai atsilankė į šią nepaprastą šventę. Tai parodo, kad mūsų visuomenė tebėra ištikima kovojančiai tautai ir tebetiki į Lietuvos prisikėlimą. Tai akivaizdus nurodymas kuriuo keliu reikia visiems eiti.

Visų padėka priklauso ramovėnų pirm. Vytautui Šalkūnui kuris tiek daug darbo ir širdies įdėjo statant šį paminklą. Taip pat, padėka skulptoriui Rimgaudui Baleišiui, kuris suprato ko mūsų širdys trokšta. Padėka ir Lietuvių Namų Tarybai kuri maloniai leido šį paminklą pastatyti koncertų salėje. **Alb. Pocius**

ŠAULIO JONO KALNĖNO FONDA PASITINKANT

Vladas Mingėla

LŠST 1971 m. pradžioje paskelbė Spaudos Informacijoms reikalams š. J. Kalnėno fondą. Fondo atidarymo aplinkraštyje Nr. 2 yra nusakyti ir apibrėžti to Fondo ateities veiklos keliai bei tikslai, būtent:

Kad šauliškoji veikla, išsibarsčiusi Kanados ir JAV žemės plotoe, nedingtų ateities Lietuvai be istorinių pėdsakų, tuo rūpinasi uolūs ir pasišventę šauliškos spaudos laikraštinkai, tos organizacijos korespondentai.

Toliau bylojama:

Nemokant šauliškos spaudos bendradarbiams jokių honorarų, tačiau norint paremti ir juos paskatinti, ir tuo pačiu, pagyvinti šauliškąją periodinę spaudą, sutelkti draugėn daugiau žymių laikraštinkų-šaulių, kad tie laikraščiai, kurie remia šaulių s-gos veiklą turėtų daugiau nuolatinių bendradarbių-korespondentų, bet taip pat, kad jų straipsniai keltų ir rodytų šauliškosios ideologijos prasmingumą, pavaizduotų šiaurės Amerikos šaulių veiklą ir ją propagotų, skatintų jaunesniuosius jungtis į šaulių sąjungos žygiuojančias eiles, nutarta atitinkamai labiau uolių ir pasišventusių šaulių laikraštinkų darbą iškelti ir juos pagerbti. Šiam tikslui pasiekti, kad atrinktų labiau pasižymėjusių šaulius laikraštinkus, LŠST C.v. paskyrė Premijoms skirti komisiją: 1. Stepas Jakubickas, 2. Karolis Milkovaitis, 3. Petras Petrušaitis ir 4. Vincas Tamošiūnas — kandidatas ir pavaiduotojas (LŠST C.v. pirm.).

Premijoms skirstyti komisijos veiklos kadencija bus trumpa (jeigu LŠST C.v. ras reikalo ją gali prailginti dar vieneriems metams), tik vienų metų; kitais metais galės būti sudaryta kitoje vietovėje ir iš kitų šaulių.

Pirmasis dovanų ir atitinkamų pažymėjimų įteikimas bus pravestas 1971 m. Šauliškosios Ideologinės - Kultūrinės savaitės metu, birželio 13-20 d. laikotarpiu, Dainavoje, Manchesteryje, Michigane.

1971 m. iš redaktoriaus š. Jono Kalnėno fondo, numatyta paskirti tris dovanas: I — 100, II — 75 ir III — 50 dolerių. Be to, pasižymėję šaulių sąjungos darbų kėlėjai bei propagotojai bus apdovanoti atitinkamais garbės pažymėjimais. "Trimito" red. Jono Kalnėno Fondui sustiprėjus, numatytos dovanų sumos galės būti padidintos. Visi šauliai (ir ne šauliai), kviečiami tapti šio naujo šauliškojo Jono Kalnėno Fondo mecenatais.

Truputis žinių apie buvusį "Trimito" redaktorių J. Kalnėną

Šaulys Jonas Kalnėnas g. 1901 m., Antalgs kaimė, Rimšės v., Zarasų aps. Jis šaulys — karys savanoris — Klaipėdos krašto vadavimo dalyvis. Lietuvos Universitete Kaune studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Iškilus žurnalistas-publicistas. 1932-1940 m. taisė Lietuviškosios Enciklopedijos, Kaune leidžiamos, kalbą. Tas parodo jį buvus neiliniu kalbininku-lituanistu. Ypač buvo aktyvus ir didelis idealistas šaulių sąjungos veikloje, Lietuvos kariuomenės Kūrėjų - Savanorių sąjungoje, Draugijoje Užsienio Lietuviams Remti, Vilniui Vaduoti sąjungoje, Lietuvos žurnalistų sąjungoje, Lietuvių Kalbos draugijoje ir kitose organizacijose. Bendradarbiavo: "Kariškių žodyje", "Karyje", gi nuo 1922 m. buvo nuolatinis "Trimito" bendradarbis. Nuo 1931 m. kovo 1 d., iki

1940 m. birželio 15 d. — vyr. "Trimito" redaktorius. Jo nuveikti Tėvynei Lietuvai pasiaukojimo kupini darbai, rodo š. Joną Kalnėną buvus dideliu lietuvių tautos veikėju ir Lietuvos patriotu. 1940 m. liepos mėn. maskvinės NKVD kalintas, kankintas, vėliau buvo išvežtas į sovietinę koncentracijos stovyklą šaltame Sibire, kur ir mirė kankinio mirtimi 1942 metais.

Savo laiku "Trimitė" jis rašė: "Nėra didesnės meilės savo tautai, savam kraštui ir saviems žmonėms, kaip sudėti ant savo tėvynės aukuro gyvybės auką. Tokia meilė yra nemari — amžina."

Tikiu, jog kiekvienas šaulys supras bei įvertins Spaudos Informacijos fondo reikšmę ir prisidės savo auka prie fondo išugdymo. Kai šis J. Kalnėno fondas sustiprės, galėsime remti ne tik šaulius laikraštinkus, pasižymėjusius šauliškųjų darbų propagandos darbe, bet, taip pat, šauliškųjų knygų leidimą, sportuojantį jaunimą ir daug kitų panašių kultūrinių darbų. Be to, reikėtų pagalvoti ir apie pastovią "Kario" paramą.

ANYSŲ "ŽYMIOS LIETUVĖS MOTERYS"

Kiek žymių savų moterų žino lietuviai? Kuo jos garsios, pagarbios? Kuo jos prisidėjo prie lietuvių tautos didžiųjų laimėjimų, ar karo žygiuose?

Per maža raštų, per maža duomenų turėta apie žymias istorines lietuvių moteris. Čia didelėn talkon atėjo dr. Martynas Ansysas ir Valerija Anysienė, vyras ir žmona, parengę knygą, 1970 m. išleistą Lietuvos Skautų Sąjungos, Kanados rajono.

Paminklo dedikacijos metu kalba Melbourne sk. pirm. Vyt. šalkūnas.

Kur dainos apie karinius lietuvių tautos įvykius?

Įvadą autoriai pradeda:

“Mums, senosios ir galingosios lietuvių tautos ainiams, krinta į akis faktas, kad dabartinėse lietuvių tautinėse dainose, nors jų skaičiuojama tūkstančiais, beveik nėra girdėti apie lietuvių tautos istorinius, politinius bei militarinius įvykius. Tokių pasakojimų būtų galima laukti apie didelį senovės lietuvių tautos išsiplėtimą Europos rytuose ir pietuose, po didelių karinių žygių į Maskvą, Did. Naują Gardą ir prie Juodųjų jūrų. Ir žinomas Karaliaučiaus universiteto profesoriui L. Rėza sako neradęs lietuvių dainose istorinių įvykių, nors spėja, kad tokių dainų turėję būti.”

Vertingas paklausimas, kurį lai bando panagrinti mūsų dainų tyrinėtojai.

Ir tuoj skaitome toliau:

“Reikia manyti, kad tokioje karinyje tautoje, kaip buvo senovės lietuvių, turėtų būti atsiminimų dainose apie didžiuosius karinius įvykius, karvedžius ir jų laimėjimus. Galima manyti, kad dainas mėgstančioji lietuvių tauta seniau apie tai dainuodavo”.

Čia autoriai pasitalkina kitos tautos žmogų:

“Lenkų rašytojas K. M. Bogusz savo knygoje “Apie lietuvių tautos kalbą ir pradžią”, atspausdintoje 1910 m., reiškia nuomonę, kad augštas lietuvių kalbos išsivystymas leidžias prielaidą, jog senovėje lietuvių kalba buvusi sukurta gausi literatūra ir net mokslas. Visi dalykai betgi dingę vėlesnių didžiųjų perversmų audrose ir verpetuose, dažnai neužrašyti”. (vii pusl.).

O kur lietuvių kariški šokiai?

Anysų klausimai įdomūs bei svarbūs. Dėl jų vertėtų knistis po senovės raštus, bandyti aiškinti paslaptį.

Greta dainų, tačiau, nepamirštini ir tautiniai lietuvių šokiai, 1956 m. birželio 23 d. “Naujienu” priede “Literatūra”, nr. 319, paskelbtas Algirdo Gustačio rašinys “Kur dingo lietuvių tautos kariški šokiai?” Tenai, be kitko, skaitome:

“Nesinori tikėti, kad taip karinga buvusi lietuvių tauta neturėjo savo kariškų šokių. Mūšiai, žygiai, grobiai, šventės ir džiaugsmas, po viena kita sekusių pergalių, turėjo būti palydimi šokiais.

Neįtikėtina, kad lietuvių šokiai buvo vien gamtos motyvų. Jeigu kariškai nuotakai sukelti buvo dainų (tokių ir dabar žinome), tai turėjo būti ir kariškų šokių.”

“Galimas dalykas, per šimtus okupacijos metų priešai mirtinai užgnaužė mūsų kariškuosius šokius. Jie, kaip dabartiniai sovietai, leido šokti tiktai pasinguosius šokius, atitraukiančius ryžto mintį. Kariškieji lietuvių šokiai, manau, buvo nesuderinami su okupanto politika, kas visai suprantama. Šitaip galvojant, “Blezdingėlė”, “Kepurinė”, “Rugučiai”, “Lenciūgėlis”, “Kalvelis” ir kiti šokiai padėjo sužlugdyti lietuvių karišką nuotaką.”

Praėjo keliolika metų nuo tų minčių iškėlimo, bet dar, berods, niekas jų pilniau nepanagrinėjo.

Kas buvo Agluona ir Mirga?

Anysų knygoje aprašyta trylika žymių lietuvių moterų, apie kai kurias iš jų visai nedaug ar nieko nežinoma.

Gerai, čia jums mažutis klausimėlis: Kam ir kada taip galėjo būti kalbėta:

“Dar tą pačią naktį prie pilaitės vartų kunigaikštienė išgirdo triukšmą. Vėl suskambėjo sidabrinis varpelio balsas.

— Šviesiausia kunigaikštienė, — jai pranešė tarnaitė, — prie pilies vartų laukia bajoras Mongirdas su savo palydovais. Nusilpęs nuo kovose gautų žaizdų, jis prašo sau ir savo palydovams nakvynės ir kelioms dienoms poilsio.

— Tuojau įleiskite juos, o bajorą Mongirdą įveskite į menę, noriu su juo pasikalbėti, — ilėpė Agluona”. (110 psl.).

Ne egzaminavimui rašomos šios eilutės, tik paskatinimui daugiau ir geriau žinoti lietuvių tautos istoriją.

Knygoje aprašomi: Jūratė ir Kaspytis, Neringa, Žemaitė (Žemaičių karalienė), Aldona Gediminaitė, Birutė, Mirga, Agluona, Ona (Didž. Lietuvos kunigaikštienė), Sofija Vytautienė, Barbora Radvilaitė, Klara-Skaistutė, Emilija Platerytė.

Naudodamiesi įvairia senąja literatūra, autoriai davė vertingą knygą, pilną įdomių duomenų, pasiskaitymų, nuotykių, karo epizodų aprašymų. Veikalas rekomenduotinas įsigyti ir skaityti.

Dr. Martynas ir Valerija Anysai: “Žymios lietuvių moterys”. Spaudė “Žiburių” spaustuvė, 941 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada. 288 psl. Kaina 7.50 dol. Galima įsigyti ir pas autorius adresu: 292 Indian Rd., Toronto 3, Ont., Canada. Kietu viršeliu, aukso spalvos įrašais.

Algirdas Gustaitis

GERB. REDAKTORIAU.

Šių metų vasario mėn. Kario numerįje tilpo ponios S. Knystautienės atsiminimai apie šaulių s-gos aviaciją ir jos pačios mokymasi skraidyti. Kadangi aš pats priklausiau šaulių aviacijos būriui ir su aviacijos veikla esu susipažinęs, norėčiau atitaisyti keletą mažų netikslumų.

Pirmiausiai, aš manau kad visiems aviatoriams yra žinoma, kad Amerikos lietuvių padovanotą lėktuvą atvežė lakūnas Šaltenis, o ne Vaitkus (Vaitkus perskrido Atlantą, po Dariaus ir Girėno) kaip autorė rašo. Perdavęs lėktuvą paaiškino esantiems ir būsimiems lakūnams, kad lėktuvas yra skirtas pradiniam apmokymui ir su juo jokios akrobatikos negalima daryti, išskyrus apversti paprastą kilpą, nes jo (lėktuvo) konstrukcija yra persipnė; todėl p. Knystautienės aprašymas, kad lakūnas Kuosaitis išdarinėjo visokias išdaigas su tuo lėktuvu ore, negali atitikti tikrenybei, nes jei jis tai būtų daręs, tai lėktuvas būtų tik gabalais išsiskirstęs, tačiau, jeigu jis taip darė, tai buvo labai pramuštgalviškas žingsnis, kuris negalėjo būti toleruojamas.

Jei būrio vadas sakydavo, kad lėktuvui svarbiau prisipilti vandens kaip benzino, tai manau labai įdomu su kokiais lėktuvais pats vadas skraidė? Aviacijos būrio turimi lėktuvai, kaip tas “Cub” arba “Klem”, turėjo motorus oru aušinamus, ir todėl sakyti kad neturint vandens šaldymui sugadinsi motorą, būtų labai netikslu. Karo aviacijos keletas lėktuvų buvo motorais aušinamais vandeniu, bet jie šaulių aviacijos būriui buvo neprieinami.

Toliau, norisi pastebėti, kad autorės aprašytas lėktuvo greičio nustojimas irgi nėra tikslus. Nustojęs greičio lėktuvas nėra mėtomas, bet jo nosis sminga žemyn ir smigdamas jis eina į suktuką ir jei lakūnas neturi reikiamo augščio išvesti lėktuvui iš suktuko, skridimas baigiasi avarija. Jei autoriui pavyko iš to “mėtymo” išėiti gana lengvai, tai greičiausiai ir būta tik labai neramaus oro.

Labai malonu sužinoti, kad išėjimoje yra buvusių šaulių aviacijos būrio narių, ir dar maloniau, yra paskaityti tokių įdomių atsiminimų, kaip p. Knystautienės, kurie primena mums visiems skraidžiusiems “kryžiaus kelius”. Ir šiuo metu, raizant Amerikos padangę moderniais lėktuvais, ir po daugelio valandų ore, ta praeitis atrodo buvęs gražus sapnas.

Lakūnas Antanas Balsys
Naugatuck, Connecticut

**A.A. GEN. ST. MJR. ANTANAS
JONAITIS**

1971 m. kovo 25 d. 3 v. po pietų, ligoninėje, mirė gen. št. mjr. Antanas Jonaitis, palikdamas giliam nuliūdime žmoną Izabelę, dukrą Rimigailę-Reginą Nasvytienę su vyru Donatu ir anūkėmis, seseris — Antaniną Jonynienę su vyru Detrouite ir Oną, Eleną ir Agotą Lietuvoje.

Antanas gimė 1899 m. lapkričio 19 d. Norvaišių kaime, Būblelių valsč. Šakių apsk., ūkininkų šeimoje. Baigęs pradžios mokyklą įstojo į gimnaziją Vilkaviškyje. Gimnazijoje mokydamsis įsitraukia į Liet. šaulių sąjungos darbą ir skautus. Tie darbai ir nulėmė jo gyvenimo eigos kelią: jis įstoja į Lietuvos Karo mokyklos V laidą, ją sėkmingai baigia 1923 m. ir pakeliamas į leitenanto laipsnį. Buvo paskirtas į 9 pėst. pulką. Dalyvauja Klaipėdos sukilimo vykdyme. 1926.I.1 perkeliamas į 4 pėst. pulką.

Būdamas Marijampolės ir Panevėžio įgulose, liusuos laiką naudoja mokslinių žinių pagilinimui. 1928 m. jis siunčiamas į Augšt. Karo Technikos kursų, kuriuos sėkmingai baigęs, perkeliamas į Ryšių batalioną. 1934 m. baigė Vytauto Didžiojo Augštąją Karo mokyklą ir buvo pervestas į gen. štabo karininkų korpą. Perkeliamas į kariuomenės štabo II skyrių, 1935 m. buvo pakeltas į gen. štabo majoro laipsnį. Buvo atžymėtas Gedimino ordinu ir Lietuvos Neprikl. medaliu. Komun. Rusijai okupavus Lietuvą, 1940 m. rugpjūčio 4 d. jis buvo atleistas į atsargą.

1944 metais bolševikams artėjant į Lietuvos teritoriją, Antanas su šeima pasitraukė į Vokietiją. Karui baigiantis Antanas apsigyveno Regensburge ir vėliau Schoenfeldo lietuvių stovykloje. Čia jis įsitraukė į stovyklos ad-

ministracinį darbą skautų ir visuomeninę veiklą. Susidariusi galimybei emigruoti į JAV, jis su šeima, 1949 m. atvyko į Clevelandą, Ohio, gavo darbą Twist Drill Co., kur ir dirbo iki buvo atleistas į pensiją.

Kaip Lietuvoje, Vokietijoje, taip ir atvykęs į Clevelandą, tuoj įsitraukė į skautų veiklą. Jis veikė ir Lietuvių Bendruomenėje.

Kai 1950 m. liepos 22 d. įsikūrė LVS Ramovės Clevelando skyrius, A. Jonaitis judriai prisidėjo prie ramovėnų organizavimo ir vadovavimo: 1952 m. buvo skyriaus išdinininkas, 1953 m. — skyriaus vicepirmininkas, 1958 m. ir 1960 m. — skyriaus pirmininkas, 1958 m. A. Jonaičiui pirmininkaujant skyrius išigijo vėliavą. Ją išsiuvinėjo ponja Izabelė Jonaitienė. Be to, A. Jonaitis buvo ir Vasario 16-sios gimnazijos rėmėjų būrelio vadovas; dalyvavo Radio Klubo darbe, kurį rėmė pinigais. A. Jonaitis rėmė sportininkus, dalyvavo jų sudarytuose komitetuose, organizavo sporto šventes. Kur tik būdavo įsipareigojęs — pareigas sąžiningai ir stropiai atlikdavo.

A.a. gen. št. mjr. Antano Jonaičio kūnas buvo pašarvotas Della E. Jakubs & Son laidojimo įstaigoje, Clevelande. Atsisveikinimas įvyko kovo 28 d., 7-9 val. vakare; lietuvių visuomenė užpildė laidojimo įstaigą. Atsisveikinimui vadovavo Juozas Stempuzis, Karstas buvo pridengtas tautine Trispalve. Prie karsto stovėjo garbės sargyba, pamainomis po 2 ramovėnų ir po 2 skautu. Stempuzis šiltai žodžiais palygino Antano veiklą su plačiašakiais ažuolais, kurie atlaiko audras.

Kalbas pasakė: Vl. Knystautas — LVS Ramovės Clevelando skyriaus ramovėnų vardu, A. Mikoliūnas — karininkų vardu ir Vasario 16 gimnazijos būrelių vardu, F. Eidimtas — Liet. Bendruomenės ir LF vardu, dr. K. Pautienius — Clevelando šaulių kp. vardu, Karalius — Clevelando skautų tunto, N. Kersnauskaitė — Clevelando skaučių tunto, V. Nagevičienė — sesių birutininkių, Malcanas — bičiulių ir prof. A. Augustinavičienė — giminių vardu. Kun. K. Žemaitis kalbėjo maldą, padedant skautams. Minėjimas pradėtas "Lietuva brangi" ir baigtas "Marija, Marija" giesme.

Kovo 29 d. 9 v. ryto, iš laidotuvių įstaigos, velionis buvo nulydėtas į Šv. Jurgio bažnyčią, kurioje kun. K. Žemaitis atnašavo šventas Mišias už jo sielą, ir nulydėjo į Clevelando Visų Sielų kapines. Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė Gediminas iš Čikagos ir dr. K. Pautienius. Clevelando ramovėnų sk. pirm. Vl. Knystautas tautinę vėliavą, nuimtą nuo kars-

to, įteikė velionio našlei Izabelei Jonaitienei.

Sesės birutininkės surengė naujosios parapijos salėje pusryčius ir pavaišino visus, kurie palydėjo velionį Antaną į kapines.

Teis. mjr. L. Leknickas

**A. A. LTN.
KLEMENSAS BALTOKAS**

Sekmadienio vakare, rugsėjo 30 d. atsiskyrė nuo mūsų amžinai Klemas Baltokas.

Gimęs 1916 m. lapkričio 23 dieną, Vaidmenių kaime, Žagarės valsčiuje, šiaulių apskrityje, ūkininko šeimoje. Mokslius ėjo Žagarėje ir Joniškių gimnazijoje. Baigė šiaulių mokytojų seminariją. Karo mokyklą baigė aspirantu ir kurį laiką mokytoja-vęs, grįžo į karinę tarnybą į D. L. Kunigaikščio Gedimino pėstininkų pulką Ukmergėje. Širdimi visą savo gyvenimą išliko lietuviybės ir tėvynės laisvės karys. Priklausė Melbourno Karių Veteranų "Ramovėi" nuo įsikūrimo dienos ir ilgą laiką jai vadovavo.

Karui pasibaigus, dirbo prie amerikiečių kariuomenės dalinių. Rusams uždarius kelią į Berlyną, Klemas dirbo prie Oro tilto (Airlift Rhein-Main-Berlin). Amerikiečių kariuomenės vadovybei norint atžymėti daugiausia pasidarbavusius prie oro tilto, Klemas paruošė ženklą projektą su įžodžiu: "Work for better peace and justice", kurs buvo priimtas.

Darbas geresnei taikai ir teisingumui tapo ir Klemo gyvenimo obalsiu. Visa širdimi buvo atsidavęs lietuvių ir jokio darbo nesigalėjo. Kuriantis Melbourn, Australijoje, lietuvių bendruomeni, Klemas stoja į darbininkų eilę. Jaunai Bendruomeni neturint lėšų veiklai Klemas

grojo lietuviškame orkestre "Neris", Cathedral Hall šokių salėje, lėšoms telkti. Vėliau grojo B. Zabielos organizuotoje lietuvių kapeloje, pobūviuose ir kurį laiką jai vadovavo. Yra parašęs ir išvertęs dainų, mokėjo groti daugeliu instrumentų: akordeonu, smuiku ir kanklėmis. Daug dirbo Lietuvių Namams, ypač įsigijus pirmuosius Namus Thornbury. Nėra kampo ir dabartiniuose Lietuvių Namuose, kur Klemas nebūtų prisidėjęs; Moterų Seklyčioje Klemo įrengta graži indauja, Bendruomenės Menėje Klemo padarytas didžiulis stalas. Sportininkams pado vanojo šachmatų stalą ir įrengė spin tą taurėms. Jo padaryta knyga spinta bibliotekoje. Dirbo Bendruomenės valdyboje vienus metus pirmininkaudamas.

Žmogus savo gyvenime arba nutvyksta šviesiu spinduliu, ar išnyksta dienų pilkumoje; Klemas buvo amžinai rusenanti šilta liepsna. Visuomet pasiruošęs padėti, patarti. Buvo nuoširdus, pareigingas lietuvis.

Bet niekas, Klemai, Tavęs taip nepasiilgs, kaip Tavo numylėtas lietuviškas Balmatų kaimelis Phillip saloje. Tu jį įkūrei. Tu jam vardą davei. Tu išėjai iš mūsų sodžiaus, mus našlaičiais palikai. Nebeateisi mūsų gatvele įrankiu nešinas... Nebepagrosi mums mėnesienos vakarais — tai būtų gera sugrįžti — nebėdinausi...

A. Matuievičienė...

Mūsų Pastogė Nr. 36; 1970.9.14

A. A. PLK. LTN.
JUSTINAS KUNCAITIS

Suvalkijos lygumų ūkininkų, Agotos (Račiūnaitės) ir Jono Kuncaičių sūnus Justinas, gimęs 1900 m. sausio 5 d., Žaltnių km., Bublelių valsč., Šakių apskr. mirė nuo plaučių vėžio, 1970 m. lapkričio 18 d. Melbourne, palikdamas žmoną Valeriją, sūnus Vytautą ir Jaunutį.

Iš Marijampolės gimnazijos suolo Justinas, 1918 m. gruodžio mėn., išėjo tėvynę ginti savanoriu nuo vergiją nešančios bolševikinės raudonosios lavos.

1919 m. liepos mėn. 6 d. baigęs Karo mokyklos I laidą leitenanto laipsniu, dalyvavo kovose su 3-čiuoju pėst. pulku prieš bolševikus ir lenkus. Apdovanotas Savanorio medaliu ir Gedimino ordinu.

Pasibaigus kovoms, buvo pakeltas kapitonu ir pasiūstas į Augštųjų Karininkų kursus. Juos baigęs, buvo paskirtas 8-to pėst. pulko vado adjutantu. Vėliau, buvo perkeltas į Kاونą Karo Policijos viršininku.

Pakeltas majoru, buvo paskirtas į Vyr. kariuomenės štabą. Kilus len-

Plk. ltn. J. Kuncaitis

kų - vokiečių karui, buvo paskirtas Palangos ir Žagarės internuotų lenkų stovyklų viršininku. Čia išbuvęs iki bolševikinės okupacijos, pačiam prašant, buvo paleistas į atsargą pulkininko leitenanto laipsniu.

Generolų Plechavičiui organizuojant Vietinę Rinktinę, buvo paskirtas Šakių apskrities komendantu, kuriuo išbuvo iki bolševikinės okupacijos.

Karo audroje, pasitraukęs su šeima į Vokietiją, iš Hanau stovyklos, 1949 m. emigravo į Australiją, įsikurdamas Melbourne. Čia aktyviai dalyvavo lietuviškame organizaciniame gyvenime.

1953 m. buvo vienas iš iniciatorių, steigiant L.V.S. Ramovės skyrių, kuriam pirmuosius trejus metus vadovavo.

Būdamas taurus lietuvis patriotas, jaunystėje ginklu, gi senatvėje žodžiu, kovoją dėl augštųjų tautos idealų — pavergtos tautos laisvės nuo komunistinės priespaudos.

Jo troškimas išvysti laisvą - nepriklausomą Lietuvą neišsiplidė. Laidotuvės, lapkričio 20 d., vyko iš lietuvių bažnyčios. Karstas buvo uždengtas tautine vėliava, o prie jo stovėjo L.V.S. Ramovės vėliava su garbės sargyba.

Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė organizacijų vadovai, kurioms velionis priklausė.

V. Š.

MIRTIES SUKAKČIAI
ARTINANTIS

Jurgis Krasnickas buvo nužudytas 1922 m. spalio 25 d. Jis mokėsi Marijampolėje, Voroneže, Vilniuje ir vėl Marijampolėje. Studijavo Muensteryje, Vokietijoje. Veikė ateitininkų organizacijoje, pavasarininkų sąjungoje ir krikščionių demokratų partijoje.

Jis savo sugebėjimais, išsilavinimu ir veikla buvo išskirtinųjų tarpe. Pažinusių nuomone, jis vertas, kad mirties 50 metų sukakties proga būtų tinkamai prisimintas. Dar svarbiau, kad būtų primintas jo amžiaus jaunuoliams, kad šie žinotų, kiek daug jaunystė gali padaryti gera, jei nukreiptos jėgos teigiama kryptimi.

Ruošiamas apie Jurgį Krasnicką leidinys. Renkami apie jį atsiminimai. Kiekviena žinutė labai branginama. Todėl visi, kurie su juo mokėsi, studijavo ar organizacijose veikė, prašomi parašyti atsiminimus ir nedelsiant atsiųsti šiuo adresu: Pasaulio Lietuvių Archyvas (Jurgis Krasnicko leidiniui), 5620 So. Claremont Ave., Chicago, Illinois 60636.

Vincentas Liulevičius

...iš "TRIMITUKO"
(atkelta iš 133 psl.)

siorganizavusios Moterų s-gos sekretorė. Įsikūrusi Detroite padėjo vyrui uždirbti kasdieninę duoną, tuo pačiu, duodama jam galimybę siekti toliau mokslo, studijuoti. Nors ir dirbdama, sugebėjo vienintėlį sūnų Robertą išauginti pavyzdingu jaunuoliu, nuosirdžiu lietuviu. Naujoji vadovė priklauso Lietuvių Bendruomenei, Balfui, Radijo klubui, ir Stasio Butkaus kuopai. Savo nuosirdžia auka paremia kiekvieną lietuvišką reikalą. Numaciūsi eilę darbų. Sėkmės naujajai vadovei. Tikėkim, kad jos vadovaujama sekcija atliks daugelį darbų.

Pereitais metais sekcija, ne vien išsiuntė virš 30 siuntinių į Suvalkų trikampį, ne vien kuopos šaudytojos išsikovojo pirmąją vietą, bet gražiai pasireiškė ir kitose srityse.

Su širdgėla kuopa atsiveikino su viena iš darbščių jų kuopos bitelių, su a.a. Stase Pranėnienė.

Kuopos moteris talkininkavo Kultūros sekcijai pristatant rašytojo Vyt. Alanto knygą — "Nemunas teka per Atlantą".

Šaulės aktyviai dalyvavo demonstracijose, bei įvairiuose minėjimuose.

LAISKAI REDAKCIJAI

Nesu joks žurnalistas ar rašeiva, o tik paprastas žmogelis, buvęs 1 Husarų pulko jaun. puskarininkis ir paskutiniu laiku Kauno m. III nuovados policijos tarnautojas, vachmistro laipsnyje.

Paskaitės š.m. Kario 2 numerį, neįskendū neparašęs Tamstai keletą žodžių iš savo pusės.

1970 m. Karys Nr. 9 ir Nr. 10 buvo patalpintas straipsnis parašytas p. Morkūno "Paskutinėmis Nepriklausomybės Dienomis Kybartuose".

Aš p. Morkūną sveikinu, kad jis pasiryžo paskelbti Karyje įvykusius faktus ir tuo parodyti lietuvių visuomenei, kokios orientacijos tada buvo mūsų kariuomenės kai-kurie augstieji pareigūnai... atvyko į Kybartus pasigauti ir atiduoti bolševikams ir mirčiai mūsų Valstybės Prezidentą, senuką žmogų Antaną Smetoną.

... š.m. Kario Nr. 2 atsiliepia ir p.p. Talat-Kelpšos. Labai užsigavę ant Kario Redaktoriaus ir ant p. Morkūno — girdi, gerai po 30 metų "asilui spardyti negyvą liūtą". Aš galvoju, kad ši žaizda nebus užgijusi nei po šimto metų, nes čia yra istorinis faktas ir niekada nėra per vėlu šį faktą atskleisti...

Kario prenumeratorius,

P. Rumša
Čikaga

RUSŲ GINKLUOTA PERSVARA
(atkelta iš 127 psl.)

su narkotikais eina rasinė problema, dažnas reiškinys — rasinės muštynės, net iki žmogžudysčių. Vietoje atstato drausmės radikaliom priemonėm, jieškoma išsiaiškavimo kelių. Visa tai, be abejo, yra pasekmė civilinės valdžios tiesioginio kišimosi į karinius reikalus. Krašto gynybos viršūnėje sėdi civiliai, ne karinio mokslo ir tradicijų puoselėtojai; iš kariuomenės daroma pramonės, fabriku unija, kuri gali betkada sustoti dirbti ir išeiti streikui. Amerikiečių karinėje spaudoje, dėl tokių nuotaikų jau senokai buvo pasisakyta, — tuo reikalu yra tilpę pasisakymai ir "Karyje".

Iš viso, kas anksčiau pasakyta, vargu ar galima daryti kurias nors galutines išvadas. Kad pirmavimas perėjo į rusų rankas, yra pagrindo patikėti, tik neturint visų duomenų, vargu ar galima spėti, kokios seks iš to išdavos. Viena aišku, kad tarptautinė padėtis ir nūdieniniai kovos būdai yra labai sudėtingi, ir staigmenos visuomet yra galimos.

Mielas Administratoriau,

Noriu atsiprašyti ir atsilyginti tamstoms skolas. Kaip tas laikas taip greitai bėga, tai ir nepaspėjame susigaudyti.

Indedu gautą "receipt", kad jums būtų aiškiau kokia mūsų padėtis. Pridedame 1 dol. už stingamą dalį, už 1970 metus ir 8 dol. — už 1971 metus...

Prabočykite už pasimiršimą. Stengsimės ateityje taip daugiau nebedaryti. Gerai lietuviškai nemoku, bet noriu savo, to labai "busy", vyro reikalus sutvarkyti, kai galiu, nes jis vis to laiko neturi. Prabočykite ir visas mano rašybos klaidas, bet gal bus aišku, o gal ir ne. Tikiuosiu, kad gal kaip nors suprasite.

Visuomet laukiame "Kario" ir esame juo patenkinti. Aš, pati, esu čia gimusi ir tik iš tokių lietuviškų pasiskaitymų kiek pasimokau lietuviškai skaityti ir rašyti... ir labai dėkui, kad pranešėte ir taip ilgai laukdami nenutraukėte siuntinėti "Kari".

Viso gero.

Ona Kasperavičienė
Binghamton, N.Y.

Miela p. Kasperavičienė, dėkojame už atnaujintą prenumeratą ir gražų laišką. Būtų gera, kad visi Lietuvoje gimę mokėtų taip gerai lietuviškai, kaip Jūs.

Prašome perduoti Jūsų "busy" vyrui KARIO geriausius linkėjimus.

Administracija

AUKOJO KARIUI:

\$100.00

LVS "Ramovė" Boston'o skyrius

\$50.00

LVS "Ramovė" Hartford'o skyrius

\$30.00

LVS "Ramovė" Philadelphia skyrius

\$10.00

LŠST DLK Algirdo š. kp., Hamilton, Canada
Tamošiūnas Juozas, Detroit, Mich.

\$8.08

Vasiliūnas Leonas, Norwood, South Australia

\$7.00

Rugys Antanas, Paterson, NJ

\$6.00

Garsys Vladas, Worcester, Mass.
Janukėnas Teofilijus, Dorchester, Mass.

\$5.00

Kaklauskas Joseph, Cleveland, Ohio
Miliauskas Antanas, Eastlake, Ohio
Norkūnas B. Detroit, Mich.
Pečenkis Petras, Elizabeth, NJ
Pragulbickas Juozas, Elizabeth, NJ

\$4.00

Mieželis Vladas, Phoenix, Ariz.

\$3.00

Bakšys J., Toronto, Canada
Dambrauskas P., Chicago, Ill.
Dautartas Vladas, Wickliffe, Ohio
Legeckis Elena, Jamaica, N.Y.
Pračkaila Leonas, Cicero, Ill.
Vedeckas Leonas, Worcester, Mass.

\$2.00

Abraitis Jonas, Chicago, Ill.
Balsys Aloyzas, New York, NY
Cieminis A. M., Rochester, NY
Dapkus Benediktas, Berlin, Conn.
Griežė-Jurgelevičius Stasys, Dorchester, Mass.
Kalytis Vladas, Great Neck, NY
Kaulinis Kazys, Philadelphia, Pa.
Malinauskas St., Hamtramck, Mich.
Murinas Juozas, Detroit, Mich.
Rauba Jonas, Grand Rapids, Mich.
Stankauskas Vincas, Cleveland, Ohio
Tumas Adomas, Norwood, Mass.
Valys Justinas, Miami, Fla.
Virbickas Leonas, Brooklyn, NY
Vizbaras Jonas, Boston, Mass.

\$1.00

Galeckas Mykolas, Chicago, Ill.
Mateika Albertas, Worcester, Mass.

"KARYS" nuosirdžiai dėkoja aukotojams!

Kario portreto žodžiu KONKURSAS

Žurnalas *Karys*, puoselėdamas lietuviškąjį žodį ir norėdamas įamžinti KARIO-KOVOTOJO portretą žodžiu, skelbia literatūrinį konkursą.

Karys tiki, kad ras gausaus susidomėjimo ir daug nuoširdumo, nes portretas nepaprastas. Jis — to, kuris kovojo už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę 1918-1919 metais. Jis to, kuris vedė ir veda nelygią kovą su okupantu, o sugaudus trimitams ir vėl bus visų kovojančių gretų priešakyje.

Visa tai aiškiai išsako konkurso tematiką. Ji laisva ir nevaržoma, nei forma, nei apimtimi. Vienintelė sąlyga: KARIO PORTRETAS žodžiu turi būti literatūriniai brandūs ir meniškai vertingas.

Konkurso data: Lapkričio 23 d. 1971 metai.

Visi gautieji konkursui kūriniai gali būti spausdinami žurnalo *Karys* nuožiūra be atskiro leidimo bei honoraro.

Skiriama simbolinė premija: \$100.00.

Kūriniai siųsti žurnalui *Karys* iki š.m. lapkričio 1 d. Ant pagrindinio voko, būtinai pažymint — *Konkursui*; viduje, atskirame uždaramame vokelyje, tikroji autoriaus *pavardė ir adresas*.

Kviečiami visi dailiojo žodžio meistrai — rašytojai ir poetai šiame konkurse gausiai dalyvauti ir savo kūriniais įamžinti būsimosioms kartoms KARIO PORTRETA.

Kūriniais įvertinti komisija bus paskelbta vėliau.

Karys

P.S. Kitus laikraščius prašome persispausdinti.

Skelbimas

Jau spausdinama knyga "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Autorius — K. Ališauskas; redagavo Pr. Čepėnas. Spausdina dr. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Knyga apima laikotarpį nuo 1917 m. iki 1920 m. pradžios. Pagrindą sudaro lietuvių kovos su bolševikais ir bermontininkais. Bus atspausdinta 1971 m. balandžio mėn.

Iki šiam laikui istorijos apie kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės mes neturėjome, tad ši knyga bus vienintelis liudininkas apie mūsų kovas dėl Laisvės. Joje bus santrauka anglų kalba.

Veikalą paruošti ir išleisti reikalingos lėšos. Ši aplinkybė verčia kreiptis į lietuviškąją visuomenę ir prašyti paramos.

Kviečiu į talką būti knygos mecenatais, rėmėjais ar prenumeratoriais. Iš anksto užsisakiusiems ir pinigų sumokėjusiems kainuos \$12.00.

Veikalo mecenatais bus įmokėjusieji nemažiau \$200.00. Veikalo rėmėjais bus įmokėjusieji nemažiau \$25.00. Mecenatų ir rėmėjų sąrašai bus paskelbti knygos pabaigoje.

Čekius ar perlaidas siųsti: (1) K. Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629; arba (2) M. Rėklaitis, 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Reiškiu gilią pagarbą ir dėkoju

K. Ališauskas

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.